TALOUSTIETONI 1.0

VISUAALISIA RATKAISUJA TALOUDEN JA POLITIIKAN YMMÄRTÄMISEN AVUKSI

HANNELE TÖRRÖ | TAITEEN MAISTERIN OPINNÄYTETYÖ 2012 |
AALTO-YLIOPISTO | TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEAKOULU |
MEDIAN LAITOS | GRAAFINEN SUUNNITTELU

TALOUSTIETONI 1.0

VISUAALISIA RATKAISUJA TALOUDEN JA POLITIIKAN YMMÄRTÄMISEN AVUKSI

HANNELE TÖRRÖ | TAITEEN MAISTERIN OPINNÄYTETYÖ 2012 | AALTO-YLIOPISTO |
TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEAKOULU | MEDIAN LAITOS | GRAAFINEN SUUNNITTELU

Miten auttaa noviisia ymmärtämään poliittisia internetuutisia visuaalisin keinoin?

1 JOHDANTO – OUTOJEN POLIITIKKOJEN OUDOT PUHEET 6

2 TAUSTATIETO – POLITIIKAN UUTISOINNIN JA POLITIIKASTA KIINNOSTUMISEN LÄHTÖKOHTIA 10

- Politiikan esittämisen haasteet uutistuotannossa ja internetin ja kuvitusten tuomat mahdollisuudet 10
- Ovatko nuoret kiinnostuneita politiikasta? 16
- Nuoren poliitikon haastattelu: Mikä häntä motivoi? 18

3 TUTKIMUSKYSYMYKSEN MUOTOILU 20

Miten auttaa noviisia ymmärtämään?

4 AINEISTO JA MENETELMÄT – TEORIAA: MIKÄ AUTTAA YMMÄRTÄMISESSÄ? 23

- Konstruktiivinen oppimisteoria – Tiedon rakentamisen abc 25
- Eksperttiyden tutkimus – Noviisista asiantuntijaksi 30
- Transfer – Miten tieto siirtyy oppiessa 31
- Kuvat ja sanat – Molemmista hyötyä oppimisessa 32

Taloustietoni 1.0 – Ymmärtämistä auttavia visuaalisia ratkaisuja käytännössä

5 NOVIISIA JA ASIANTUNTIJAA VERTAAMALLA TIETOA OPPIMISEN ESTEISTÄ 36

- TIEDON LAATU – Vertailussa noviisin sirufaktat ja asiantuntijan kokonaisvaltainen tietorakenne 37
- MIELIPITEET – Noviisi ei usein osaa muodostaa mielipiteitä, asiantuntija osaa 44
- MIELIKUVA – Noviisi torjuu politiikan vieraana, asiantuntija tutustuu toimijoiden mielipide-eroihin 46
- TIEDONKERUU – Noviisilla ei ole aikaa, asiantuntija perehtyy työajalla 48

6 NOVIISISTA KOHTI ASIANTUNTIJUUTTA – VISUAALISIA RATKAISUJA 51

- MIELIKUVA – Vieras lähestyttävämmäksi 52
- TIEDON LAATU – Sirufaktojen keräilystä tiedon organisointiin 64
- MIELIPITEET –Mielipiteettömästä mielipiteiden kehittäjäksi 83
- TIEDONKERUU – Tiedonkeruu vaikeasta helpommaksi 84

Lopuksi

7 LOPPUPÄÄTELMÄT 88

8 LÄHDELUETTELO 101

1 Outojen poliitikkojen oudot puheet

Keski-ikäinen mies, silmälasit, suu päättäväisen tiukka, kravatti, puku, tausta hiukan sumea ja tummanruskea. Kuulostaako tutulta? Täytyykö poliittisen uutisen näyttää tältä?

MINKÄLAISET KUVAT KERTOISIVAT ymmärrettävästi politiikasta ja herättäisivät kiinnostuksen? Ihmisille, jotka eivät ymmärrä politiikkaa, toistuvat valokuvat pukumiehistä ja naisista rakentavat usein mielikuvaa politiikasta vieraan ihmisryhmän pelinä. Mukavalla kuvitustyylillä, kuvaamalla henkilön sijaan ihmistä, mielikuvaa voisi muuttaa helpommin lähestyttäväksi. Asiasisältöjä avaavilla kuvituksilla voisi helpottaa ymmärtämistä. Lopputyössäni teen ehdotuksia tällaisista kuvista. Mutta ensiksi kerron, mistä henkilökohtainen motivaationi kuvittaa politiikkaa syntyi.

LOPPUTYÖNI ENSIMMÄINEN MOTIIVI syntyi kiinnostuessani politiikasta ryhmätyön yhteydessä. Meitä oli 16 ihmistä, joilla oli tavoitteena tehdä yhteinen näyttely katuteemasta. Kokoontumisissa keskustelimme siitä, mitä haluamme ja millä keinoin. Meidän piti kehittää yhteinen idea, jonka alla jokainen voi kehittää omaa taideteostaan. Jotkut vetivät tarmokkaasti omia ideoitaan yhteisestä kattoideasta läpi. Huomasin ajattelevani helposti, että en jaksa välittää, vaikka ideat eivät kuulostaneet minusta hyviltä. Aina voin keskittyä pelkästään omaan ideaani! Mutta kokonaisuus ei voinut olla vaikuttamatta työhöni. Huomasin, että yhdessä rakentaminen, kaikkia huomioon ottaen, on vaikeaa. Ymmärsin, että tämähän on politiikkaa. Mietin, että jos ei välitä, voittajat voivat olla ketä tahansa, he voivat viedä politiikkaakin mihin suuntaan tahansa. Koin tämän motivoivana uhkakuvana. Minäkin halusin osallistua politiikkaan, mutta miten? Koska olen graafinen suunnittelija, vastasin: suunnittelemalla kuvia, jotka auttavat ymmärtämään politiikkaa.

POLITIIKKA ON OLLUT MINULLE käsittämätöntä, ja halusin oppia ymmärtämään sitä. Aloitin seuraamalla uutisia. Keskityin ihan tosissani. Tuntui hankalalta. Olisi pitänyt tehdä uutisartikkelista mind map, jotta olisin hahmottanut, mistä uutisessa oli kyse. Aloin kaivata kuvaa, joka olisi hahmotellut uutisen asiayhteyksiä. Ei tällaisen ymmärtämiseen jaksa mielin määrin aikaa tuhlata jokaisen uutisen kohdalla. Vaikka onnistuin juuri ja juuri ymmärtämään, mistä kyseinen uutinen kertoi, en ymmärtänyt uutisen merkitystä, sen olennaisuutta, syitä ja seurauksia. Oletin aluksi, että seuraamalla yksittäisiä uutisia kauan kokonaiskuva alkaisi hahmottua. Haastattelin osana taustoitusta 22-vuotiasta poliitikkoa Eevaa, joka kertoi, että hän kiinnostui jo ala-asteella politiikasta. Häneltä meni kauan poliittisen lukutaidon (ks. nosto oikealla) – eli poliitikkojen argumentoinnin kriittisen tarkastelun – oppimiseen, koska vasta hankkimalla pohjatietoa pystyy olemaan kriittinen. Hän kokee, että oppiminen jatkuu edelleen. Tiedon hankinta kuulostaa pitkäjänteisyyttä vaativalta, Eeva on sentään aktiivinen poliittisessa toiminnassa. En ihmettele, että monet luovuttavat. Tähän tiedonkeruun ja rakentamisen haasteeseen yritän vastata lopputyössäni luonnostelemalla nettisivustoa, joka kerää yhteen tietoa ymmärtämistä helpottavaan järjestykseen. Politiikan haasteellisuus näkyy hauskasti myös muistiinpanoissa, joita tein eduskunnan istuntosalissa muutama vuosi sitten, juuri kun olin päättänyt tehdä lopputyöni aiheesta politiikan kuvittaminen:

> *Puheeseen on vaikeaa keskittyä. Se kuulostaa vieraalta kieleltä. Keskustelu on vastaanväittämistä. Minkälainen täytyy olla, että pärjää tässä työssä? Ehkä sellainen, joka ei keskity omiin ongelmiinsa. Sauli Niinistö näyttää pohatalta, viinirypäleet puuttuvat. Alapuolella majaileva kirjuri on orjahiiri. Sillä on oma ovi Saulin valtaistuimen alle. Valtaistuin on sininen kultaisilla kirjailuilla. Puheenjohtajan pömpeli on arvokasta tummaa mahonkipuuta. Kansanedustajat ovat suurimmaksi osaksi keski-ikäisiä tai vanhempia miehiä. Lehtereillä on enimmäkseen eläkeikäisiä. Luulen, että pitäisi seurata keskustelua todella kauan, että alkaisin ymmärtää jotain. Ketä äänestäisin näistä? En pysty valitsemaan, jotenkin tuntuu, että aina tietää liian vähän. Voiko koskaan tietää tarpeeksi?*

8: *”Ehkä sitä on oppiinut kriittisemmäksi, kun on ollut politiikassa mukana, että kuka on uskottava. [..] [Eli mennyt aika kauan sellaseen hahmottamiseen?] On!”*

TOISENA MOTIIVINANI OLI ERITYISESTI kaksi lukemaani kirjaa ja niiden vaihtoehtoiset positiiviset tulevaisuuskuvat. Kesällä 2010 luin ekonomisti **David C. Kortenin** kirjaa *Elämä kapitalismin jälkeen*. Kirjoittaja työskenteli kehitysmaita auttavissa tehtävissä. Ajan mittaan hän huomasi, että monet auttamaan tarkoittavat teot eivät todellisuudessa auttaneetkaan. Hän siirtyi vastustamaan toimintaa, jolla yritettiin auttaa kehitysmaita, ja sen jälkeen esittämään parempia talouden järjestämisen vaihtoehtoja. Hänestä oli välttämätöntä kehittää tietoisuutta myönteisistä tulevaisuuksista, jotta kansalaisjärjestöjen toiminta olisi muutakin kuin vastustamista. Sen vuoksi hän lähti mukaan toimittamaan *Yes! A Journal of Positive Futures* -lehteä. [Korten 1999, 20-21] Kirjassaan hän esittää yhden positiivisen tulevaisuuden, joka muutti hänen maailmankuvaansa aikanaan. Hänen esittelemänsä tulevaisuuden vaihtoehto oli mielestäni kiehtova, sellainen, jota en ollut koskaan kuullut. Ymmärsin tässä ”poliittisen kehittymisen” vaiheessani, että on olemassa monenlaisia tulevaisuuksia, niistä kaikista ei vain kerrota yhtä suureen ääneen. Voin olla mukana valitsemassa ja rakentamassa niitä. Inspiroidun myös ajatuksesta, että sanomalehti voisi perustua erilaisten positiivisten tulevaisuuksien esittämiseen, eikä jo tapahtuneiden katastrofien uutisoimiseen. Yritän myös lopputyössäni ratkaista motivoitumiskysymystä. Siihen löytyi erilaisia vastauksia kuin odotin. Lopputyössäni en ehtinytkään tutkailemaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, koska aikani kului historian alkulehdillä talouden perustiedon parissa. Paljastui, että mielipide-erot nimenomaan perustiedoissa voivat johtaa erilaisiin tarinoihin tulevaisuudesta, ja näitä tarkastelemalla voi päästä politiikan mielipide-erojen maailmaan. Myöskin tiedon ymmärrettävyys, tiedon ja sen käyttämisen yhdistäminen motivoi.

NYT VIIMEISTELEN LOPPUTYÖTÄ. Näin jälkeenpäin luettuna teksti eduskunnan istunnosta muutaman vuoden takaa kuulostaa siltä, että tutkailen ja ihmettelen aivan käsittämätöntä toimintaa. Nyt se ei tunnu enää niin käsittämättömältä.

Kannen ja johdannon (s.1–6) kuvat ovat rajauksia Geert Vanden Wungaertin (AP) valokuvasta. Helsingin Sanomat 17.5.2011.

2 Politiikan uutisoinnin ja politiikasta kiinnostumisen lähtökohtia

Miksi politiikkaa uutisoidaan niin kuin sitä uutisoidaan? Minkälaisia mahdollisuuksia internet voisi tuoda politiikan kuvittamiselle? Erityisesti nuoret kokevat politiikan hankalaksi sisäistää. Miksi kuitenkin Eeva ryhtyi poliitikoksi?

TÄSSÄ LUVUSSA TAUSTOITAN tutkimuskysymyksiäni neljän näkökuman avulla: (1) Politiikan esittämisen haasteet uutistuotannossa sekä internetin ja kuvitusten tuomat mahdollisuudet uutisille, (2) Kiinnostaako politiikka nuoria? ja (3) Nuoren poliitikon haastattelu: mikä häntä motivoi? Kappaleet 1–2 perustuvat kirjalliseeen tietoon, jota tukee kuvaesimerkit, ja kappale 3 on haastattelu.

POLITIIKAN ESITTÄMISEN HAASTEET UUTISTUOTANNOSSA JA INTERNETIN JA KUVITUSTEN TUOMAT MAHDOLLISUUDET

TÄSSÄ OSASSA POHDIN lopputyölleni haluamiani lähtökohtia. Näitä pohtiessa tutkin kirjallisuudesta politiikan journalismin tilaa ja uutistuotannon asettamia haasteita politiikan esittämiselle. Selvitin nykyisiä tapoja kuvittaa politiikan uutisia ja mahdollisia suuntia, joihin uutiset ovat menossa internetissä, ja mietin, miten tämä vaikuttaa lopputyöni lähtökohtiin. Katsaus politiikan journalismin tilaan, haasteisiin ja tulevaisuuksiin tarkensi lopputyöni tutkimuskysymyksiä.

Kokosin kirjallisuudesta piirteitä haasteista, joita uutistuotanto tuottaa politiikalle ja politiikan esittämiselle. Päälähteenä käytin ranskalaisen sosiologin **Pierre Bourdieun** kirjaa *Televisiosta* (1999). Bourdieu esittää kirjassaan näkemyksiä toimittajien motiiveista ja käytännöistä syntyvästä journalismista. Samanlaisia syitä löytyi muistakin kirjoista, mm. suomalaisten viestinnän tutkimuksen asiantuntijoiden kirjoittamasta kirjasta *Journalismi murroksesta* (2009). Eduskuntatutkimuksen keskuksen tutkijat ovat toimittaneet ja kirjoittaneet kirjan *Politiikan journalismin tila Suomessa* (2009), jossa he tarkastelevat politiikan journalismin nykytilaa ja tulevaisuuksia Suomessa. Teoksessa on hyödynnetty *Politiikan journalismin tila ja tulevaisuus* -tutkimushankkeessa 2008 tehtyjä politiikan toimitusten esimiesten ja politiikan toimittajien teemahaastatteluja. Haastateltavat edustivat päivälehtiä, iltapäivälehtiä ja tv-kanavia. [Pernaa & Niemi 2009, 13]

KILPAILU POLITIIKAN JOURNALISMIN HAASTEENA, OMANA TOIVEENANI ASIAJOURNALISMIA JA RAKENTAVAA KESKUSTELUA

BOURDIEU KUVAILEE KIRJASSAAN *Televisiosta* poliitikkojen ja toimittajien yhteistä työskentelykenttää mielestäni hyvin kilpailulliseksi. Tiedotusvälineet kilpailevat keskenään. Toimittajat kilpailevat keskenään. Poliitikot kilpailevat keskenään. Toimittajat kilpailevat poliitikoista. Poliitikot toimittajista. Jymyuutinen vastaan jymyuutinen. Viihdyttävyys vastaan viihdyttävyys. Taistelu vastaan keskustelu. Kiistely vastaan järkeily. [Bourdieu 1999, 113-119] **Ville Pitkäsen** [2009, 82-83] mukaan kilpailun paineet näkyivät suomalaisten toimittajien yleisissä näkemyksissa politiikan journalismin tulevaisuudesta: hektistä, reaaliaikaista, ärhäkkää, pinnallista ja henkilökeskeistä. Toimittajat itse toivoivat aikaisempaa syvällisempää, taustoittavampaa ja analyyttisempaa politiikan journalismia. Tämä viittaa Pitkäsen [2009, 82-83] mielestä siihen, että toimittajat eivät usko syvällisyyden ja analyyttisyyden olevan mahdollista.

Viihdettä ja vastakkainasettelua syntyy Bourdieun [1999, 114-115] mukaan, koska toimittajat pelkäävät ikävystyttävänsä yleisöä monimutkaisella ja tylsällä politiikalla. **Mats Nylundin** [2009, 254] mukaan poliitikkojen vastakkaisten kannanottojen rinnastaminen antaa myös toimittajalle mahdollisuuden pysyä puolueettomana. Bourdieun [1999, 118-119] näkemyksen mukaan journalistisen kentän sisäinen kilpailu taas synnyttää skuuppien metsästystä ja taipumusta asettaa etusijalle uusin ja vaikeimmin saavutettavissa oleva tieto. Päästäkseen asioiden edelle toimittajat pelaavat myös arvioilla, joita ei voi sanktioida, tapahtumien tulevasta kulusta. Bourdieun [1999, 115-116] mielestä toimittajat kiinnittävät enemmän huomiota poliitikkoihin politiikan kentän pelaajina ja taktikoijina, koska toimittajien politiikan tuntemus perustuu ennemmin läheisiin yhteyksiin poliitikkojen kanssa kuin objektiiviseen havainnointiin ja tutkimukseen.

Tehokkuus ja kilpailijoiden peittoaminen saattavat tuottaa taloudellista voittoa tiedotusvälineille ja menestystä toimittajien työuralle. Halusin kuitenkin ottaa lopputyössäni lähtökohdaksi mieluummin demokratiaa edistäviä arvoja kuin journalismissa toimivien taloudellista menestystä.

Myös oikeusministeriön *Journalistit ja demokratia* -julkaisun (2008) päätössanoissa eduskunnan tiedottaja ja entinen toimittaja **Aki Asola** [2008, 72] kirjoittaa, että useilla julkaisun kirjoittajilla on huoli markkinatalouden vaikutuksesta asiajournalismiin. Asolan mielestä [2008, 72-73] demokratia ja journalismi eivät pärjää ilman markkinoita, mutta ongelmia syntyy, kun vakava journalismi ei käy kaupaksi.

Demokratia tarkoittaa lopputyössäni ensisijaisesti sitä, että useammat voisivat ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu. Demokratiaa on myös lopputyössäni keskustelun laatu. **Tiina Toppinen** esittelee käytännöllisen filosofian Pro gradussaan (2003) demokratiakäsityksen vaikutusta keskusteluun. Demokratiassa on tarkoitus, että kaikki saavat kertoa mielipiteensä, josta seuraa poliittinen keskustelu. Itselleni Toppisen pohtimista [2003, 83-88] keskustelutavoista deliberatiivisen demokratian kannattajien näkemys poliittisesta keskustelusta pyrkimyksenä jakaa, ymmärtää ja arvostaa erilaisia näkökulmia tuntui parhaimmalta. Tämä muokkaa osanottajien näkemyksiä yhteensopivimmiksi [Toppinen 2003, 2]. Poliittinen keskustelu voi olla myös vähäistä, niin että kaikki pitävät näkemyksensä arvostaen niitä mutta jakamatta niitä ja tai ainakin ymmärtämättä muiden näkemyksiä. Aggregatiivinen demokratia, jossa yksittäisten kansalaisten äänet yhdistetään ja enemmistön ääni voittaa, johtaa usein tähän tilanteeseen. [Toppinen 2003, 9-10] Keskustelu, jossa on päämääränä yhteinen konsensusnäkemys, joka hylkää erilaiset näkökulmat, on Toppisen mielestä deliberaativisen demokratian heikkous, siinä ei erilaisia näkökulmia ei arvosteta.[Toppinen 2003, 7]

Jos katson politiikan journalismin tuottamaa poliittista keskustelua erilaisten poliittisten keskustelutapojen kannalta, minulle syntyy kuva journalismin tuottamasta keskustelusta erilaisia poliitikkojen näkökulmia esittävänä, mutta ei niitä niinkään ymmärtävänä eikä arvostavana. Toimittajat ovat kriittisiä poliitikkoja kohtaan. Kriittisyys on hyvä asia. Jos luottaa liikaa, joku voi käyttää sitä hyväkseen. Liika kriittisyys aiheuttaa kuitenkin aiheetonta epäluottamusta. Bourdieu [1999, 117] näkee, että toimittajien keskittyminen politiikkaan pelinä saa heidät etsimään poliitikkojen puheista vallan tavoitteluun liittyviä näkökohtia, mikä johtaa siihen, että kyyninen näkemys poliittisesta maailmasta on esillä. Bourdieun [1999, 117] mielestä myös henkilöiden mädänneisyyteen keskittyminen peittää rakenteellisen mädännäisyyden. Toisaalta **Laura Juntunen** ja **Esa Väliverronen** pohtivat [2009, 274], että poliitikoista paljastetaan skandaaleja, jotta voitaisiin arvioida onko heillä kykyä käyttää valtaa. Niillä testataan myös poliitikon rehellisyyttä. Myös poliitikot syyllistävät toisiaan. Oikeustieteilijä, taloustieteilijä ja sosiologi **Max Weber** [2009, 132] katsoo päättäjän tehtäväksi ratkaista tulevaisuuden kysymyksiä, eikä käyttää aikaansa menneistä syyllistämiseen. Sosiologi **Janne Kivivuori** [1996, 53] kutsuu tällaisia ihmisiä psykopolitikoijiksi, jotka yleensä katsovat itse olevansa psyykkisistä tekijöistä irtipäässeitä. Tämä oikeuttaa heidät arvottamaan muut oirehtiviksi. Mitä voisi olla rakentava kriittisyys? Bourdieun kirjan *Televisiosta* esipuheen tekijä **Niilo Kauppi** valottaa ranskalaisälymystön, johon Bourdieukin kuuluu, asemaa ja toimintaa maassaan. Hänen mukaansa poliittisen toiminnan ja järjen on korvannut moraali ja kapinointi: epäkohtia paljastetaan, mutta korjaustyöt jätetään poliitikoille ja rahamiehille. Paljastukset vähentävät heidän uskottavuuttaan ja vaikeuttavat siten heidän työtään. [Bourdieu 2009, 274] Kauppi heittää paremmaksi toimintatavaksi Jürgen Habermasin tavan, jossa ongelmat pyritään ratkaisemaan konkreettisilla ehdotuksilla yhdessä päättäjien kanssa. Minkälaista olisi rakentava kriittisyys poliittisissa uutisissa? **Nando Mandelinin** [2003, 34] mukaan journalistista aineistoa pidetään uskottavampana kuin puolueiden omaa tiedottamista. Sitä pidetään mainostamisena. Mielestäni journalistisesti toimitetulla aineistolla olisi siksi suurempi mahdollisuus kuin vaalimainonnalla esitellä asioita neutraalisti vertaillen toisiinsa ja katsellen niitä eri näkökulmista. Suuret sanomalehdet ja tv-kanavat tavoittavat myös suuremman yleisön kuin puolueiden omat lehdet.

Kuvissa kriittinen ote näkyy erityisesti poliittisissa karikatyyreissa. Karikatyyria katsoessani näen poliitikon ironisessa asemassa, jossa en voi ottaa häntä tosissaan, hyvää tarkoittavana ja vakavasti otettavana päättäjänä. Häneen on mielestäni hankalampi samastua. Jotta pilapiirrosten hahmot koskettaisivat, täytyisi myös tietää politiikasta ja sen hahmoista enemmän. Koska halusin pitää lähtökohtanani politiikasta tietämättömät ihmiset ja miettiä miten kuvittaa juuri heille erilaisia näkökantoja esittäen, ymmärtäen ja arvostaen, en halunnut tehdä karikatyyri-tyyppisiä kuvituksia. Kriittinen ote näkyy myös poliitikkojen ja heidän tukijoidensa yhteyksiä paljastavassa suhdeverkostokuvassa (ks. oikealla). Helsingin sanomissa finanssikriisiä kuvittavassa sarjakuvassa olivat myös syylliset valmiiksi tulkittuna (ks. oikealla). Sarjakuvassa kerrotaan ahneista ja järkevistä pankeista. Miten ahneus ja järkevyys määritellään jää kuitenkin epäselväksi, jotta lukija olisi voinut itse pohtia, kuka on järkevä ja ahne. Tai toisaalta sarjakuva olisi voinut korostaa myös sitä, että miten asiat voitaisiin järjestää paremmin tulevaisuudessa. Vaalikoneen datan avulla esitetty karttakuva kansanedustajaehdokkaiden sijoittumisesta akseleille vasemmisto–oikeisto sekä konservatiivi–liberaali on neutraali ja kokonaiskuvaa avaava (ks. oikealla), mutta siitä taas puuttuu mielestäni syiden ja seurausten jatkumo, jota käsittelen seuraavaksi.

1. DIRTY ENERGYMONEY
Suhdeverkosto näyttää USA:n kongressien edustajien ja energiateollisuuden yhteyksiä.

2. ASUNTOLAINASTA KAIKKI ALKOI Joel Melasniemi ja Juhana Rossi. Sarjakuva finanssikriisin synnystä.

3. SUOMEN PUOLUEKARTTA
Karttakuva kansanedustajaehdokkaiden (2011) sijoittumisesta vasemmisto-oikeisto ja liberaali-konservatiivi -akseleille.

1. dirtyenergymoney.com/view.php#view=connections 2. Helsingin sanomat 21.9.2008 3. verkostoanatomia.wordpress.com/2011/04/06/eduskuntavaalit-ehdokkaiden-mielipiteet-kartalla/

KUVIA POLIITTISISTA UUTISISTA
Kuvakaappauksia Helsingin Sanomien (yllä) ja Taloussanomien internetsivuilta (alla). 15.12.2010.

UUTISTEN NYT-HETKET JATKUMOKSI: INTERNETIN MAHDOLLISUUDET SYIDEN JA SEURAUSTEN KERTOJANA

UUTISET VAATIVAT NOPEUTTA. On kilpailuvaltti, kertoa ensimmäisenä jostakin. Uutisen luonteeseen kuuluu kertoa siitä, mitä tapahtuu nyt. Nopeus vaikuttaa kuitenkin siihen, että kaikkea ei ehditä selvittää. Bourdieun [1999, 114-115, 119-120] mukaan toimittajat pyrkiessään viihdyttämään yleisöä suosivat ytimekkyyttä, selittelyt leikataan pois. Uutisia myös pyritään pelkistämään hetkiksi, ne katkaistaan syistä ja seurauksista.

Kaipasin kuitenkin politiikkaa ymmärtääkseni uutisista leikattuja syitä ja seurauksia. Tulin siihen tulokseen, että internetissä se voisi olla mahdollista. Internetuutisten tulevaisuuksia selvittelin lukemalla **Hannu Olkinuoran** kirjan *Minne menet media?* (2006) ja **Stuart Allanin** *Online news* (2006). Olkinuora [2006, 60] esittää syiden ja seurausten esittämisen nopeutta haastavaksi tekijäksi. Allan [2006, 169] pohtii asiaa kansalaisjournalismin kannalta, ja päätyy samantapaiseen lopputulokseen: Koska kuka tahansa voi tuottaa uutisia internetissä, tiedotusvälineiden kilpailuvaltiksi muodostuu uutisten analysointi ja selitys. Muilla ei ole sitovia velvoitteita tarkastaa lähteitään [Allan 2006, 174]. Se nopeuttaa muiden työtä, mutta antaa myös tiedotusvälineille mahdollisuuden olla vakuuttava.

Myös kuvien kannalta internet vaikuttaa minulle mahdollisuuksien maalta. Television uutiset kestävät tietyn ajan ja häipyvät ruudusta. Sanomalehdet laitetaan roskikseen. Internet on päivittyvä. Sinne voi rakentaa tietoa ja siihen voi palata uudestaan. Internet antaa tilaa myös suurille kokonaiskuville. Oletukseni oli, että kokonaiskuvat helpottavat uuden asian hahmottamisessa. Google Earth (ks. kuva oikealla ylhäällä) on hyvä esimerkki kokonaiskuvasta. Kokonaisuus on maapallo ja zoomaamalla sisään löytää valtavan määrän tietoa. Tietoa, jota ei välttämättä ikinä tulisi tutkiskeltua, jos tieto olisi epämääräisesti hajallaan ilman kokoavaa maapalloa. Eikä tutkiskelemalla yksityiskohtien maailmoja kovin nopeasti pääsisi hahmottamaan, että tämä kaikki on pallon muotoinen paikka maailmankaikkeudessa.

VALOKUVAN ARVOSTA UUTISKUVANA JA KUVITUSKUVAN MAHDOLLISUUDET

TUTKIJA JANNE SEPPÄSEN [2001, 203] mukaan valokuva uutiskuvana kertoo, että on oltu paikan päällä. Valokuva luo illuusiota objektiivisuudesta. Myös haastattelut ja sitaatit käyttävät "paikan päällä" -todisteen voimaa. Stuart Allan esittää David Birkleyn näkemyksen siitä, että valokuvasta on myös tullut osa uutisen luonteenpiirrettä. Uutiset näyttävät uutisilta. [Allan 2006, 183]. Valokuvat poliitikoista ovat tapahtumapaikoilta ja näyttävät tapahtumista. Mielestäni valokuvat puhuvista päistä toistuessaan rakentavat mielikuvaa politiikasta tylsänä tapahtumisena.

Vieressä (vasemmalla) kuvakaappauksia Helsingin Sanomien ja Taloussanomien politiikka- ja talousinternetsivuilta 15.12.2010 kello 21.15. Tästä pienestä satunnaisotannasta näkee kasvokuvien käytön. Yleensä otsikossa myös puhutaan kuvassa olevasta henkilöstä, joka on sanonut jotain. Taloussanomat käyttää kuvituskuvaa enemmän ja otsikot on suunnattu "kuluttajalle", niissä kerrotaan selkeimmin, mitä uutisoitava asia on lukijan kannalta, esim. "Tunnista vaaralliset työpaikat". Kuvituskuvissa on elementtejä ja symboleita liittyen käsiteltävään aiheeseen, niissä ei näy poliitikkoja. Minulle *"57-vuotias – sinua ei kuunnella"* -jutun kuva on huomiota herättävin ja koskettavin poimimistani kuvista. Kuva on toinen otokseni kahdesta kuvasta, jossa on kuvitettu mahdollista lukijaa.

Päivi Hovi-Wasastjerna tutkii kirjassaan *Politiikan kasvot* (1999) vaalimainonnan kuvallista kehitystä. 1900-luvun alkupuolella tehtiin enemmän sanomaa kuvaavia julisteita. Kuvantoiston parantuminen toi yksilöitä esittävät valokuvat mukaan poliittiseen mainontaan.[Hovi-Wasastjerna 1999, 56-58, 134] Sotien jälkeen puolueiden ideologiat lähestyivät siinä määrin toisiaan, että vaalimainonnan kuvakieli latistui, eivätkä puolueiden kuvakielet erotu toisistaan [Hovi-Wasastjerna 1999, 132, 135]. Etsinnästäni huolimatta en löytänyt tutkimusta poliittisen uutiskuvan vaikutuksesta mielikuviin. Koska poliitikkoja esitellään myös uutiskuvassa yksilöinä, uskoisin, että se on entisestään korostanut yksilöllisyyttä ideologioiden vertailun sijaan. Valokuvalla ei siis mielestäni voi päästä politiikan ytimeen, tavoitteisiin ja keinoihin. Valokuvalla kuvataan paikan päällä olleita ihmisiä. Valokuvalla on siten hankala ilmaista ideologisia eroja. Varsinkin jos ideologiset erot eivät ole enää niin suuria.

MITKÄ VOISIVAT OLLA kuvituskuvan mahdollisuudet uutiskuvana? **Merja Salo** [2000, 12-16] tarkastelee kirjassaan *Imageware* uutiskuvaa jaottelemalla kuvat kolmeen luokkaan: Firstness, Secondness ja Thirdness. Firstness-kuvat ovat paikan päällä otettuja ja ne näyttävät uutisen ydintapahtuman. Politiikassa tämä voisi olla esimerkiksi kättely sopimuksen merkiksi. Secondness-kuvat ovat kuvakertomuksia. Politiikassa se voisi tarkoittaa kertomusta poliitikon päivästä. Tai se voi olla kertomus tavallisesta ihmisestä, johon poliittinen päätöksenteko kohdistuu. Thirdness-kuvat ovat kuvituskuvia. Ne ovat etäisin ja analyyttisin kuvaryhmä. Sitä voidaan käyttää havainnollistamaan, miten joku asia tehtiin. Sen avulla voidaan

GOOGLE EARTH
Kuvakaappaus ohjelmasta.

VIHREITÄ TULEVAISUUKSIA
Kaikki kuvat perustuvat vihreisiin arvoihin, mutta ovat silti hyvin erilaisia. Minkälaisessa itse haluaisin elää? 1. Volvon rekka vihreällä tiellä. 2. MVRDV Gwanggyo Power Centre 3. ja 4. Taitelijoiden Liam Youngin ja Darryl Chenin "Postcards from Green Future" *

SUOMEN VAIHTOEHDOT PORTUGALIN TUKEMISEN SUHTEEN.
Helsingin sanomat 21.4.2011

*1. psipunk.com/volvo-and-sweden-to-tread-on-'green-corridors'/ 2. www.mvrdv.nl/#/projects 3.-4.va3312ozgunklic.wordpress.com/tag/architecture/determining-our-future

hahmottaa monimutkaisia yhteiskunnallisia prosesseja. Kuvituskuva on Salon [2000, 186] mukaan ainoa tapa hahmottaa visuaalisesti tulevaisuutta. Tulevaisuuskuvan mahdollisuus innoitti minua, koska oletin, että erilaisten positiivisten tulevaisuuskuvien näyttäminen antaisi lukijalle mahdollisuuksia päättää, minkälaista tulevaisuutta hän haluaa rakentaa (ks edellisen sivun tulevaisuuskuvia). Myös Salo [2000, 190] kysyy voisiko kuvituskuvalla hahmottaa tulevaisuuksia, joita sitten voi tarkastella haluaako niitä edistää tai estää. Seuratessani politiikkaa keväällä 2011 Helsingin Sanomista löytyy päivän politiikan kuvittajana erilaisten päätösten seurauksia osoittava kuva (ks. edellinen sivu). Näin, että se mahdollisti uutisen sijoittamisen syiden ja seurausten jatkumoon. Innostuin siitä myös siksi, että se mahdollisti mielestäni päivittämisen. Seuraukset ovat tietenkin arvioita, tässä tapauksessa Helsingin Sanomien toimittajien arvioita todennäköisistä seurauksista. Voisiko näitä arvioita arvioida paremmalla pohjatiedolla?

Sarjakuvan ja animaation hylkäsin alkuvaiheessa, koska ne vaativat mielestäni liikaa toteuttamisaikaa pysyäkseen päivän politiikan tahdissa. Kuvituskuvaa käytetäänkin politiikkaa analysoivissa jutuissa, joita alkaa ilmestyä vasta kun Firstness ja Secondness kuvat on julkaistu. Minua kuitenkin epäilytti, saavuttavatko analysoivat jutut minun kaltaisiani, jotka eivät tiedä etukäteen mitään politiikasta. Toistuvat päivittäiset uutiset ovat kuitenkin se paikka, joka rakentaa kuvaa politiikasta. Asiantuntevat analyysit ovat suunnattu tapahtumien käänteitä seuranneille.

OVATKO NUORET KIINNOSTUNEITA POLITIIKASTA?

TURUN YLIOPISTON TUTKIMUSHANKKEEN *Nuorten politiikka 2009* tutkijoiden **Vesa Koskimaan, Kimmo Elon ja Lauri Rapelin** arvion mukaan nuoret pitävät politiikkaa tylsänä ja vaikeasti lähestyttävänä. Hanke tutki, minkälaiset tekijät kasvuympäristössä vaikuttavat nuorten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Tätä tutkittiin kyselytutkimuksella pääkysymyksenä miksi toiset kiinnostuvat politiikasta ja toiset eivät. Tutkijat arvioivat politiikkakiinnostuksen olevan latteahkoa yleensä. He löysivät kyselytutkimuksessaan pari tekijää, joiden nuoret uskoivat herättävän ainakin hiukan heidän politiikkakiinnostustaan. Kiinnostusta olisi enemmän, jos politiikassa olisi enemmän mielenkiintoisia persoonia, ja jos nuoret itse tietäisivät tarpeeksi ymmärtääkseen mitä politiikassa tapahtuu.[Koskimaa, Elo & Rapeli 2010, 4, 43]

Mitä tietäminen sitten tarkoittaa? Kyselytutkimuksessa selvitettiin nuorten mielipiteitä siitä, mikä lisäisi heidän politiikkakiinnostustaan, esittämällä erilaisia vaihtoehtoja. Vaihtoehtojen joukossa oli mm.

Lisäisikö kiinnostusta politiikkaan,

- *jos mediassa kerrottaisiin enemmän politiikan asiakysymyksistä?*
- *jos minulla olisi riittävästi tietoa ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu?*

JÄLKIMMÄINEN sai selvästi enmmän kannatusta kuin ensimmäinen. [Koskimaa, Elo & Rapeli 2010, 36-39] Ymmärrys tuntuu olevan tärkeämpää kuin tieto asiakysymyksistä. Tämä herättää ainakin kaksi kysymystä. Mitä nuoret eivät ymmärrä? Mitä tietoa he tarvisisivat ymmärtääkseen? Nämä kysymykset olivat tärkeitä lopputyöni kannalta, tein oman tulkintani, mitä pitäisi tietää ymmärtääkseen (ks. s. 36–44).

Suomalaisten nuorten yhteiskuntatietämys oli kuitenkin kansainvälisessä *ICCS 2009* -tutkimuksessa olleista 38 maasta parasta [Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 144]. *ICCS 2009* on laaja arviointitutkimus 8.-luokkalaisten nuorten yhteiskunnallisesta tietämyksestä, osallistumisesta ja asenteista [Suoninen ym. 2010, 6]. Tutkijat **Annikka Suoninen, Pekka Kupari** ja **Kari Törmäkangas** raportoivat tuloksista ja erityisesti suomalaisnuorten tilanteesta. Vaikka suomalaisten nuorten tietämys oli korkeaa, nuoret itse arvioivat oman tietämyksensä selvästi huonommaksi kuin nuoret useimmissa muissa maissa. Myös kykynsä muodostaa poliittisia mielipiteitä he arvioivat erittäin huonoksi. Huonoimmin menestyneiden maiden nuoret arvioivat oman tietämyksenä korkeimmaksi. Suomalaiset nuoret kuuluivat niiden viiden maan joukkoon, joissa kiinnostus politiikkaan oli merkittävästi keskimääräistä alhaisempi. Suomalaiset nuoret eivät suunnittele osallistuvansa aikuisena poliittiseen toimintaan. Muihin maihin verrattuna suomalaiset nuoret luottivat yhteiskunnallisiin instituutioihin ja toimijoihin erittäin paljon. Eri tahoista luottamus puolueisiin oli vähäisintä. [Suoninen ym. 2010, 145-148]

ICCS-tutkimuksen raportin tekijöiden mukaan tuloksista voidaan todennäköisesti päätellä, että maissa, joissa on paljon yhteiskunnallisia ongelmia, nuoret kiinnostuvat yhteiskunnallisista kysymyksistä, koska joutuvat ottamaan niihin kantaa. [Suoninen ym. 2010, 146] Omassa sanastossani tämä tarkoittaisi, että huonoissa oloissa uhkakuva on läsnä. Sellaisissa oloissa asuvilla on tunneside politiikan asiasisältöihin. Hyvinvointivaltioissa uhkakuva on hämärämpi. Mikään ei todella tunnu uhkaavan hyvinvointivaltiotamme. Ehkä elämme nykyään kovin monimutkaisessa maailmassa, jonka ymmärtäminen vaatii entistä suurempia tietomääriä. ICCS-tutkimuksen mukaan yhteiskunnallisista asioista nuoret ovat eniten kiinnostuneita luonnon kohtalosta [Suoninen ym. 2010, 150].

Oman kokemukseni ja käymieni keskustelujen perusteella nuoret eivät näe, miten politiikka liittyy heidän elämäänsä. Osa nuorten ongelmista olisi kuitenkin varmasti poliittisesti ratkaistavissa. Nuoret esimerkiksi saattavat unelmoida lyhyemmästä työpäivästä, eivätkä näe, että yhteiskuntaa rakennetaan sellaiseksi, jossa se ei ole mahdollista. Aikuiset saattavat myös arvioida nuoret syrjäytyneiksi, jos nuoret eivät ole kiinnostuneita tarjotuista vaihtoehdoista. Politiikka on tulevaisuuden rakentamista. Se on myös unelmia uhkaavien asioiden torjumista. Miten voisi helpottaa omien arvojen, unelmien ja uhkien ilmaisemista poliittisesti?

NUOREN POLIITIKON HAASTATTELU: MIKÄ HÄNTÄ MOTIVOI?

HAASTATTELIN 22-VUOTIASTA EEVAA, keväällä 2011 eduskuntaan pyrkinyttä naista. Koska vaikutti siltä, että nuoret eivät ole kiinnostuneita politiikasta, eivätkä osaa muodostaa mielipiteitä, halusin selvittää, miksi Eeva on kiinnostunut politiikasta ja minkälainen on hänen poliittisten mielipiteiden muodostusprosessi.

Eevan (häntä merkitsee numero: 8) mielestä politiikka vaatii perehtymistä ja mielipiteen muodostamista asiasisällöistä. Hän tutustui politiikkaan lukemalla lehtiä ja vertailemailla eri nuorisojärjestöjä. Niissä ei ollut paljoa eroja. Mutta hänestä tuntui, että puolueilla oli arvoeroja. *”Tulee semmonen ärsytys, koska tietää, että ihmisillä on kuitenkin mielipiteitä, ja se vaan myös on semmonen viitseliäisyyskysymys tosi paljon... että ei jaksa perehtyä.”* Eevallakin meni kauan poliittisen lukutaidon oppimiseen, koska vasta riittävällä pohjatiedolla pystyy olemaan kriittinen. Ennen hän piti esimerkiksi Jyrki Kataista rationaalisena ja siksi uskottavana, nykyään argumentit tuntuvat tunneperusteisilta. Jos jokin asia tuntuu vastuulliselta, saattaa Eevastakin tuntua siltä, että ei tiedä tarpeeksi voidakseen päättää. Sitten täytyy vain perehtyä. Miten suomalaiset nuoret, jotka eivät tiedä tarpeeksi ymmärtääkseen politiikkaa, eivätkä osaa muodostaa mielipiteitä, saisi kiinnostumaan tietoon perehtymisestä? Voiko perehtymisen vaatimaa aikaa mitenkään lyhentää? Voinko graafisena suunnittelijana houkutella ja helpottaa perehtymistä?

Motivaation syntyminen vaikuttaa salamyhkäiseltä, eikä siihen välttämättä parhaalla tahdollakaan voi vaikuttaa. Vaikka Eeva katsoo kasvuympäristönsä ja hyvän opettajan vaikuttaneen politiikkakiinnostuksensa heräämiseen: Eeva on ainoa poliittisesti aktiivinen perheessään. Eikä hyvästä opettajasta huolimatta muut hänen luokallaan kiinnostuneet politiikasta. Eeva nostaa kuitenkin esiin kyseenalaistamisen ja tiedon etsinnän opettamisen tärkeinä. Demokratiassa ei hänestä pelkkä äänestäminen ja arvojen muodostaminen riitä, pitäisi kyetä tarkistamaaan asiantuntijoiden sanomisia. Poliittisessa työssä Eevaa motivoi sellaiset pienet konkreettiset edistysaskeleet, jotka ovat hänen vaikutuspiirissään.

Kysyin Eevalta useita kysymyksiä liittyen tulevaisuuskuviin ja uhkakuviin, koska ne olivat olleet oman kiinnostuksen heräämisen kannalta tärkeitä, ja koska halusin kuvittaa niitä. Selvisi, että uhkakuva siitä, että muut tekevät päätöksiä, motivoi. Motivoivia tekijöitä syntyy myös unelmista, mutta useimmin politiikan tavoitteet lähtevät ongelmista, joita ratkotaan. Mielipide muodostetaan selvittämällä, pohtimalla ja perehtymällä. Esimerkiksi onko perustulo hyvä vai ei? Millainen ja minkä suuruinen se voisi olla?

Eeva keksii muutaman esimerkin unelmista. Jotkut haaveilevat talouskasvun pysäyttämisestä. Eeva näkee perustulon ja maakuntahallinnon ajamisen myös jollain tapaa unelmoimisena. Vanhasen Nurmijärvi-unelma, puutarhakaupunkiunelma, lähti ihmisten unelmista ja tutkimustuloksista. Unelmat tyrmätään Eevasta helposti, koska ne eivät ole kaikilla samoja. Ongelmista on helpompi olla samaa mieltä. Ja jos jokin ei toimi, tyytymättömyys, vastustaminen ja uhkakuva saa ottamaan yhteyttä poliitikkoihin. Olin hiukan pettynyt, kun ymmärsin, että politiikan kentällä unelmat todennäköisesti tyrmätään. Puolueita voi kuitenkin ajatella unelmamoottoreina. Uskon näihin arvoihin ja taistelen näiden puolesta. Nämä unelmat kuitenkin tyrmäytyvät toisten puolueiden unelmista johtuen. Ja poliittinen päätöksenteko kuulostaa usein siltä, että on mahdotonta rakentaa erilaisista unelmista yhteistä. Mutta mitkä asiat yleensäkin käsitetään unelmiksi ja mitkä vain ongelmia ratkoviksi asioiksi? Onko niin, että unelma-sanaa vain ei saa käyttää? Eiväthän ongelmatkaan ole kaikilla samoja.

Tulevaisuudenkuvat skenaarioina, todennäköisinä ja vaihtoehtoisina tulevaisuuksina ovat kuitenkin Eevasta tärkeitä. Hänen mielestä tarvitaan useampia vaihtoehtoisia skenaariota, joista äänestetään. Mahdollisia tulevaisuuksia on useita, mutta vaikuttaa siltä, että usein esitetään vain yksi, josta äänestetään kyllä tai ei. Nuorten unelmat koetaan yksityisenä eikä poliittisina, koska oletetaan että maailma pysyy suunnilleen samanlaisena. Harvemmin myös oivalletaan, miten politiikka vaikuttaa tulevaisuuteen ja sitä kautta unelmiin. Ei pohdita, että entä jos maailma menisi näin, minkälainen unelmasi silloin olisi.

8:”Tulee semmonen ärsytys, koska tietää, että ihmisillä on kuitenkin mielipiteitä, ja se vaan myös on semmonen viitseliäisyyskysymys tosi paljon... että ei jaksa perehtyä.”

8:”Sitten vasta kiinnostutaan kun joku uhkaa.”

8: ”Unelmat [...] jotenkin niistä ajatellaan, että ne on mun omaa yksityiselämää, mä itse vaikutan niihin, mutta ei yhdistetä miten politiikka vaikuttaa niihin.”

8: ”Sitä tarvittaisiin politiikassa kaiken kaikkiaan enemmän [...] että ois useampia erilaisia skenaarioita että mihin tämä johtaa.”

8 :”Nyt tehdään [toimittajat tekevät] tämmönen juttu. Tässä tämmöinen asetelma valmiina jo. Ja sitten niinku poimitaan vaan tietyt omaa näkemystä tukevat lainaukset. Toimittajalla on tosi paljon valtaa siinä.”

Mediaan liittyvissä kysymyksissä Eeva puhuu samasta kyynisyyden ja toimittajan näkemyksellisyyden ongelmasta, joka nousi esiin mediaa kritisoivasta kirjallisuudesta. Toimittajat vääntävät poliitikkojen lausuntoja toisiksi yksinkertaistamalla niitä. Näin saadaan lukijoita oletettavasti kiinnostavia otsikoita. Toimittajalla saattaa olla oma asetelma valmiina, johon hän valikoi omaa näkemystä tukevat lausunnot esille. Tämä kuulostaa samalta kuin Mats Nylundin 2009, 249 kuvaama lohkaiseminen, jossa otetaan pala haastattelusta, sekä kehystäminen, lohkaistu palanen asetetaan uuteen kontekstiin. Media levittää hänestä kyynisyyttä. Aito ja avoin asenne maailmaa kohtaan olisi Eevasta parempi kuin kyynisyys. Eevan mielestä parhaita uutisia ovat ne, joissa vertaillaan eri näkökulmia neutraalisti. Neutraali vertailu vastaa siis ehkä eniten aitoa ja avointa asennetta.

Mutta mikä on neutraalia, objektiivista? Voinko graafisena suunnittelijana pyrkiä siihen? Voiko toimittaja tai poliitikko koskaan olla sellainen? Entä tutkimus? Vertaillessakin aina valitaan, mitä vertaillaan. Ehkä jäljelle jää vain pyrkimys.

3 Tutkimuskysymyksen muotoilu

OLETIN ALUKSI, että jos poliittiset asiasisällöt olisi kuvitettu toisin, niitä olisi helpompi ymmärtää. Tutkittuani kirjallisuutta politiikan esittämisen haasteista uutistuotannossa vakuutuin, etten ole ainoa, joka pitää politiikan esittämisen tapaa huonona. Politiikka esitellään pelinä ja se tekee poliitikoista hankalasti lähestyttäviä. Samalla kun politiikkaa esitellään pelinä, syyt ja seuraukset jätetään näyttämättä. Syiden ja seurausten selvittäminen ja näyttäminen vaikuttaa olevan internetuutisten tulevaisuus. Nuoria koskevissa tutkimuksissa korostui ymmärryksen ja mielipiteen muodostamisen hankaluus. Vaikka asioita tiedetään, niitä ei ymmärretä, eikä niistä osata muodostaa mielipidettä. Erityisen tärkeäksi kysymykseksi nousi miten tieto muodostuu merkityksellisiksi. Eevan haastattelusta selvisi tiedonhankinnan tärkeys. Luultavasti tietoa etsiessä pitää myös aktiivisesti muodostaa mielipidettä ja suhteuttaa tietoa itseensä.

Tämän luvun taustatiedon pohjalta mietin tutkimuskysymykseksenі jotain seuraavista:

- *Miten poliittisia internetuutisia voisi kuvittaa*
- *demokratiaa (= mahdollisimman monet voisivat ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu, pyrkimys jakaa, ymmärtää ja arvostaa erilaisia näkökantoja) lisäävästi?*
- *poliittisilla asiasisällöillä?*
- *nuorille ymmärrettävällä ja merkityksellisellä tavalla?*
- *politiikan mielikuvaa kohentaen?*

MYÖHEMMIN, KUN KÄVI ILMI, ettei minun kannata kuvittaa yksittäisiä uutisia, tarkensin tutkimuskysymyksiksi:

MITEN AUTTAA NOVIISIA YMMÄRTÄMÄÄN POLIITTISIA INTERNETUUTISIA VISUAALISIN KEINOIN?

1) MILLAISTA SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

2) MITEN SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

Seuraavassa kappaleessa kerron kontruktiivisesta oppimisteoriasta ja erityisesti käsiteistä noviisi ja asiantuntija, joita olen käyttänyt suunnitellessani visualisointia, jonka avulla olen pyrkinyt vastaamaan tutkimuskysymyksiini.

4 Teoriaa: mikä auttaa ymmärtämisessä?

Lopputyöstäni muodostui pitkä prosessi, joka sisälsi monenlaista kokeilua ja harhailua. Koska aihe osoittautui avautuvan moneen suuntaan, lopputyöni rajasi aika. Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnos ja tämä kirjallisen osion teksti esittelee tuloksia tutkimuksistani.

EDELLISEN LUVUN TAUSTOITUKSESSA muodostin tutkimuskysymykseni ja kiinnitin sen politiikan journalismin tilaan nyt ja mahdollisiin ratkaisuihin tulevaisuudessa. Tässä luvussa esittelen lyhyesti lopputyöprosessini vaiheet, käyttämäni aineistot ja menetelmät sekä teorioita oppimisesta, joita tarvitsin tuekseni visuaalisten ratkaisujen kehittämiseen.

Perehtymällä politiikan journalismin nykytilaan ja tulevaisuuteen sain tietoa sen käytännöistä, toimijoista, haasteista ja suunnista. Nämä tiedot vahvistivat näkemystäni siitä, että ihmiset, jotka eivät ole sisällä politiikassa kuten poliitikot tai toimittajat, voivat nähdä politiikan aivan toisin. Valitsin internetin kokeilupaikakseni, alustakseni, missä voisin tutkia tapaa visualisoida uutisten tapahtumia ymmärrettävimmäksi. Mielestäni internet mahdollisti paremmin kuin tv-uutiset ja sanomalehdet ymmärtämisen edellytyksen: syiden ja seurauksien esittämisen. Aiheeni, politiikka, oli haastava ja vaikea. En ymmärtänyt siitä alunperin itsekään mitään. Erilaisilla ymmärtämisen tasoilla syntyy erilaisia kuvituksia: kun ymmärtää enemmän tapahtumien taustoja, niistä voi kertoa kuvituksella. Jotta voisin tehdä kuvituksia, jotka lisäisivät ymmärtämistä, minun oli ymmärrettävä. Kun tein ensimmäisiä kuvituksia, kokeilin ymmärtäisinkö yksittäistä uutista paremmin. Näin löysin kuvitustyylin, jolla tehdä, mutta en kuitenkaan edellenkään ymmärtänyt mielestäni tarpeeksi. Kehittelin keskustelun avulla rakentuvaa Polipediaa (vrt. Wikipedian tieto rakentuu keskustelemalla), jonka kuitenkin hylkäsin toteuttamistaitojeni puutteen vuoksi. Siitä jäi kuitenkin elämään idea keskustelun järjestämisestä visuaalisin keinoin lopullisessa produktioluonnoksessani.

Tein case-tutkimuksen, jossa luin lehtiuutisia kuukauden ajan Portugalin tukipaketista ja järjestelin uutisista saamaani tietoa syiden ja seurausten jonoksi selvittääkseni tarkemmin, mistä tässä poliittisessa tapahtumassa oli kysymys. Kos-

LOPULLISET TUTKIMUSKYSYMYKSET:

MITEN AUTTAA VISUAALISIN KEINOIN NOVIISIA YMMÄRTÄMÄÄN POLIITTISIA INTERNETUUTISIA?

1) MILLAISTA SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

2) MITEN SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

KÄYTTÄMÄNI AINEISTOT JA MENETELMÄT

LUKEMINEN
- **Mediakriittisiä tekstejä politiikan esittämisen hankaluudesta**
- **Oppimisteoriat, visuaalisuuden vaikutus oppimiseen**
- **Lehtiartikkelit Portugalin tukipaketista**
- **Tietoa taloudesta: kansantaloustiede, rahoitusmarkkinoiden historia**

VERTAILU TALOUTTA KUVITTAVIIN ESIMERKKEIHIN.
- **CDO-johdannaiset selitettynä. Kahden esimerkin vertailu: Jonathan Jarvis: Crisis of Credit. Paddy Hirch: CDO-johdannaiset Lähde, nettisivu**
- **Historiaboken.**
- **Euroopan keskuspankin animaatio inflaatiosta.**

TALOUSTIETONI 1.0 JA MUUT KUVALLISET KOKEILUT

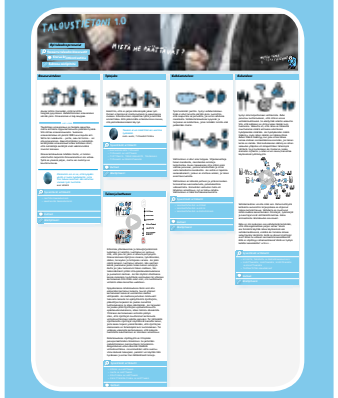

- **Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnos: sis. kuvituksia ja animaation talouden suhteista sekä animaation: Talous ja luottamus”**
- **kokeliut: lähestyttävä ihmishahmo, luonnos keskustelun jäsentymisestä**

HAASTATTELUT
- **6 noviisia**
- **1 politiikko**
- **1 talouden asiantuntija**

ka en tiennyt edelleenkään, mitä mieltä olen siitä, olisiko hyvä antaa tukea Portugalille vai ei, päädyin lukemaan taloudesta kirjoja ja kuuntelemaan radio-ohjelman rahatalouden historiasta ymmärtääkseni aihetta enemmän. Täällä perustiedon, perustavaa laatua olevien syiden äärellä koin ymmärtäväni jotakin. Tämän ymmärryksen avulla kirjoitin talouden perusasioista, jota kuvitin talouden rakenteita hahmottavilla ja vertailua helpottavilla kuvituksilla. Kun aloitin kuvittamisen hyvin yksinkertaisista rakenteista, pystyin myöhemmin esittämään yhä monimutkaisempia rakenteita kuvituksien avulla. Tein myös pari luonnosta animaatiosta. Niissäkin oli mielestäni tärkeää näyttää rakenteita, yksityiskohtien suhdetta kokonaiskuvaan. Analysoin muutamia muiden tekijöiden talouden käsitteitä visualisoivia esityksiä. Ne vaikuttivat tarkentavasti kuvitusratkaisuihin. Kaiken tämän tiedon esitän visuaalisesti Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen (ks. kuva vasemmalla) avulla. Taloustietoni 1.0 on kehittelemäni ratkaisu sille, kuinka noviisia voisi auttaa ymmärtämään poliittisia internetuutisia ja muodostamaan mielipiteitä päivän politiikasta. Nettisivusto yhdistää talouden perusteet, historiasta syiden ja seurausten jatkumon, tähän päivään, eli uutisiin, jotka kertovat poliittisista tapahtumista nyt. Tämä perustieto antaa taustan ja kontekstin yksittäisille uutisille. Nettisivusto sisältää idean, kuinka käyttää tietoa mielipiteiden muodostamiseen. Luonnos on konseptiehdotus, jonka kehittämistä voi jatkaa. Kuvittamieni talouskäsitteiden ymmärrettävyyttä testasin näyttämällä nettisivuston luonnosta haastateltaville. Analysoin haastattelujen tuloksia ja tein päätelmiä onnistumisesta ja parannuskeinoista.

Halusin tehdä haastatteluja, koska halusin kokemusperäistä tietoa politiikkakiinnostuksesta eläviltä ihmisiltä. Minua kiinnosti myös tietää, kuinka he näkivät tekemäni Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen. Käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua: minulla oli valmiit kysymykset, jotka vaihtelivat vain vähän haastateltavien välillä [Hirsjärvi & Hurme 1985, 35-36]. Haastateltavat vastasivat kysymyksiini omin sanoin. Kaikki haastateltavat olivat minulle tuttuja tai puolituttuja ja heidän ikänsä oli 18–32 vuotta. Haastattelin kuutta ihmistä, jotka eivät olleet erityisen kiinnostuneita taloudesta ja politiikasta. Valitsin haastateltavat heidän tietämyksensä perusteella. He kokivat etteivät tiedä näistä aiheista tarpeeksi, tai eivät ymmärrä niitä. Kutsun heitä noviiseiksi. Noviiseista neljä oli naisia ja kaksi miehiä. Merkitsen noviisien kommentteja sinisillä palloilla, joissa on numero: 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Lisäksi haastattelin kahta asiantuntijaa: poliitikkoa ja kansainvälisen talouden opiskelijaa. Asiantuntijoita merkitsen harmailla palloilla. Talouden opiskelija on 7. Osana taustoutusta haastattelemani poliitikko on 8.

Kysymykset jakaantuivat kahteen osaan: ennen ja jälkeen Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen näyttämistä. Ensimmäisessä osassa kysyin kysymyksiä haastateltavan suhteesta talouteen ja politiikkaan. Kysymykset koskivat erityisesti kiinnostusta, tietämystä, ymmärrystä ja toiveita. Sen jälkeen näytin Taloustietoni 1.0 -nettisivustoa. Pyysin lukemaan *Omavaraistalous-, Työjako-, Vaihdantatalous-, Rahatalous-* sekä *Talous ja Luottamus* -osiot ja näytin R*ahatalouden osa-alueet* sekä *Talous ja Luottamus* animaatiot. Toisen osan kysymykset koskivat *Taloustietoni 1.0* -nettisivuston antamaa mielikuvaa, ymmärrettävyyttä ja käyttöä. Minua kiinnosti tietää seuraavat seikat: Minkälaisen kuvan tämä nettisivusto antaa taloudesta? Kuinka ymmärrettäviä tekstit ja kuvat olivat? Mitä haastateltavat oppivat? Mitä hyötyä tiedosta voisi olla heille?

Olin lopputyössäni oppijan ja opettajan roolissa. Kuvituksia tehdessäni jouduin kysymään itseltäni, miten minä tämän asian ymmärtäisin ja miten voisin kertoa asian lukijalle. Koska halusin tietää oppimisesta, päädyin lukemaan konstruktiivisesta oppimisteoriasta. Teoria tarjosi myös minulle keinon havainnollistaa tiedon laadun vaikutuksia talouden ja politiikan uutisten ymmärtämiseen. Eksperttiyden tutkimuksessa verrataan ensin noviisin ja asiantuntijan tiedon laatua, minkä jälkeen pyritään helpottamaan noviisin tapaa tarkastella asioita enemmän asiantuntijan tavoin. Tarkastelen ja esittelen prosessiani, päätöksiäni ja haastatteluja konstruktiivisen oppimisteorian valossa ja asiantuntija- ja noviisikäsitteiden avulla. Seuraavaksi esittelen näitä oppimiseen liittyviä teorioita ja tuon teoriat visuaalisten ratkaisukeinojen kontekstiin.

KONSTRUKTIVISTINEN OPPIMISTEORIA — TIEDONRAKENTAMISEN ABC

POHDIN AIEMMIN, kuinka nuori voi tehdä päätöksiä monimutkaisessa maailmassa, joka vaatii yhä suurempia tietomääriä tullakseen omaksutuksi. **Maijaliisa Rauste-von Wright**, **Johan von Wright** ja **Tiina Soini** esittelevät kirjassaan *Oppiminen ja koulutus (2003)* nykyisen käsityksen mukaiset oppimisteoriat ja sen, miten niihin on päädytty. Kerron oppimisteorioista heidän kirjansa pohjalta. Oppimisteorioita on monenlaisia ja ne vastaavat seuraaviin kysymyksiin: Miten valtavia tietomääriä omaksutaan? Mitkä ovat hyvän oppimisen kriteerit [Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003: 18]? Ne pohtivat oppimisen tapoja tiedon jatkokäytön kannalta. Tietomäärän lisääntyminen on saanut oppimisteoreetikot pohtimaan, mi-

kä on tällaisessa maailmassa paras oppimisen tapa. Tällä hetkellä puhutaan oppimaan oppimisesta. Tieto muuttuu. Siksi ei riitä, että opetetaan tietoa, täytyy luoda edellytykset jatkuvalle uuden oppimiselle. [Rauste-von Wright ym. 2003, 52] Tämä vaatii itsereflektiivisiä taitoja. Itsereflektio on omien motiivien ja intentioiden tarkastelua. Niistä tietoiseksi tuleminen antaa edellytyksiä muutokselle. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas osaa tilanteessa kuin tilanteessa arvioida, mitä osaa ja ymmärtää ja mitä ei. Näin ollen hän osaa myös esittää itselleen ymmärrystä edistäviä kysymyksiä, jotka ohjaavat häntä valitsemaan oikeita oppimisstrategioita. [Rauste-von Wright ym. 2003, 68] Itsereflektiivisten taitojen oppimismetodina pidetään vastavuoroisuutta. Siinä myönteisessä ilmapiirissä pohditaan ja perustellaan eri yksilöiden näkemyksiä. Myös kognitiivisia konflikteja pidetään tärkeinä. Ristiriita odotusten ja todellisuuden välillä haastaa oppijaa muuttamaan odotusten taustalla olevia käsityksiä. [Rauste-von Wright ym. 2003, 70]. Psykologi **L.S. Vygotski** (1896-1934) yhdisti vastavuoroisuuden ja kognitiivisen konfliktin. Hänen mukaansa haasteiden täytyy olla sopivia. Sopivat haasteet sijoittuvat lähikehityksen alueelle. Alue alkaa siitä, mihin lapsi pystyisi yksin ja loppuu siihen, mihin hän pystyy pätevän sosiaalisen ohjauksen ja tuen avulla [Rauste-von Wright ym. 2003, 160].

Suuri haaste aiheuttaa kognitiivista taakkaa. Kognitiivisen taakan teorian mukaan taakka muodostuu kolmesta seikasta. Ensinnäkin aiheen luonteesta ja vaikeusasteesta eli siitä, kuinka vaikeaa tieto on lukijan tietotasoon nähden. Toiseksi sisällön muotoilun ja tulkintaa ohjaavien vihjeiden laadusta ja kolmanneksi oleellisen sisällön oppijan omia skeemoja (ihmisen mielen kokemusten välityksellä rakentunut sisäinen malli jonkin asian tyypillisistä piirteistä [Rauste-von Wright ym. 2003, 91]) hyödyntävästä syvemmästä prosessoinnista johtuvasta syventymistaakasta. Vain viimeksi mainittu syventymistaakka on lukijalle hyödyllistä, sillä se tukee oppimista ja skeemojen kehittymistä. [Sweller 2005a, 26–27 ref. Nieminen 2011, 46.] Esimerkki tästä voisi olla asioiden, jotka ovat olleet lukijan mielessä täysin toisistaan erillisiä skeemoja, rinnastaminen. Näin molemmat skeemat saisivat uutta sisältöä. Tai ohjaamalla oppijaa pohtimaan, mitä uusi aihe tarkoittaa minun kohdallani.

Ennen tieto hahmotettiin valmiiksi, ja se luettiin esimerkiksi kirjasta, josta se sitten siirtyi oppilaan päähän hyvin tai huonosti. Konstruktivistinen oppimiskäsitys haastaa tämän käsityksen. Sen mukaan tieto ei siirry, vaan oppilas konstruoi sen itse. Oppija tarkastelee uutta tietoa maaimankuvastaan käsin. Maailmankuva suuntaa häntä valikoimaan ja tulkitsemaan informaatiota. Uusi tieto muuttaa maailmankuvaa tai on lisäys siihen. Tällä tavalla ihminen rakentaa tietoa. Maailmankuvaan vaikuttavat esimerkiksi aiemmin opittu tieto, kulttuuri ja aktiivisena olevat skeemat. [Rauste-von Wright ym. 2003, 20, 99-100] Aktiivisuuteen tiedon tutkimisessa vaikuttaa tilanne, itsetunto ja motivaatio (ks. kuva oikealla). Seuraavan aukeaman kuvassa havainnoillistan tätä prosessia ja suunnittelijan mahdollisuuksia vaikuttaa siihen.

Visuaalisessa kontekstissa oppiminen toimii samoin. **Eemeli Nieminen** tutkii Taiteen maisterin opinnäytetyössään (2011) miten graafinen suunnittelija voi vaikuttaa oppimiseen oppikirjan suunnittelijana. Hän esittelee havaintoprosessin **Colin Waren** mukaan. Visuaaliset ärsykkeet ohjaavat hahmontunnistusta. Ware [2008, 8-10 ref. Nieminen 2011, 24-26] kutsuu tätä Bottom Up -tiedonhakuprosessiksi. Oppijan skeema on avoinna joillekin asioille, esimerkiksi miesten puvuille. Tämä ohjaa hänet valikoimaan niitä visuaalisista ärsykkeistä. Tätä hän kutsuu taas Top Down -tiedonhakuprosessiksi. Tulkitsemiseen vaikuttaa oppilaan maailmankuvan lisäksi esimerkiksi oppikirjassa ollut aiempi tieto ja oppilaan arvio tekijän tarkoitusperistä. [Schriver 1997, 367 ref. Nieminen 2011, 43-44] Esimerkiksi jos asetan poliitikot vastakkain, annan käsityksen siitä, että poliitikkojen näkemykset eivät ole yhdistettävissä.

Omaa työtäni Taloustietoni 1.0 -nettisivustoa voisi kutsua oppimisympäristöksi. **Kai Hakkarainen**, **Lasse Lipponen**, **Hanni Muukkonen** ja **Pirita Seitamaa-Hakkarainen** [2001, 156-157] kertovat, että keinotekoisen kognitiivisen toiminnan välineen tarkoitus on helpottaa kognitiivista kuormitusta. Näitä välineitä ovat esim. kirjoitustaito, käsitteet, mallit, teoriat ja älykästä toimintaa palvelevat työvälineet ja tietojärjestelmät. Ne tarkoittavat monimutkaisten ja syvien prosessien ulkoistusta kirjoittamiseen ja visualisoimiseen. Kirjoittajien [2001, 159] mielestä tällaiset kuormitusta helpottavat välineet auttavat yksilöä hallitsemaan monimutkaisempia kokonaisuuksia kuin ilman niitä. Skeemat ovat sisäisiä tietorakenteita, joihin järjestetään uutta tietoa. Tietokonepohjaista oppimisympäristöä, jossa täydennetään ja rakennetaan omaa tietoa voisi mielestäni kutsua ulkoiseksi skeemaksi.

Tietokoneavusteiset oppimisympäristöt perustuvat oppimaan oppimiseen ja konstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Oppimateriaali esimerkiksi FLE:ssä (Future Learning Environment) on eri roolissa kuin ennen. Se ei ole enää täydellinen tietorakenne, joka siirretään opiskelijan päähän, vaan enemmänkin oppimateriaalin tarkoitus on esitellä aiheen keskeisiä osa-alueita. Tämän materiaalin on tarkoitus herättää opiskelijoissa kysymyksiä, joihin he lähtevät etsimään vastauksia muualta. [Mielonen, 1997: http://fle.uiah.fi/research/samun_selvitys.html. Haettu 14.7.2012] Tässä lopputyössäni tiedon hakeminen yhden nettisivuston sisältä oli kuitenkin parempi ratkaisu, oppijoiden rajallisten ajankäyttömahdollisuuksien vuoksi.

OPPILAAN AKTIIVISUUTEEN KOKO TIEDONHAKUPROSESSISSA VAIKUTTAA

TILANNE
Vireystila, tarpeet, emotionaaliset ärsykkeet.
Rauste-von Wright ym. 2003, 109

ITSETUNTO
Olenko objekti vai subjekti?
Rauste-von Wright ym. 2003, 164

MOTIVAATIO
Haluanko ymmärtää?
Rauste-von Wright ym. 2003, 176

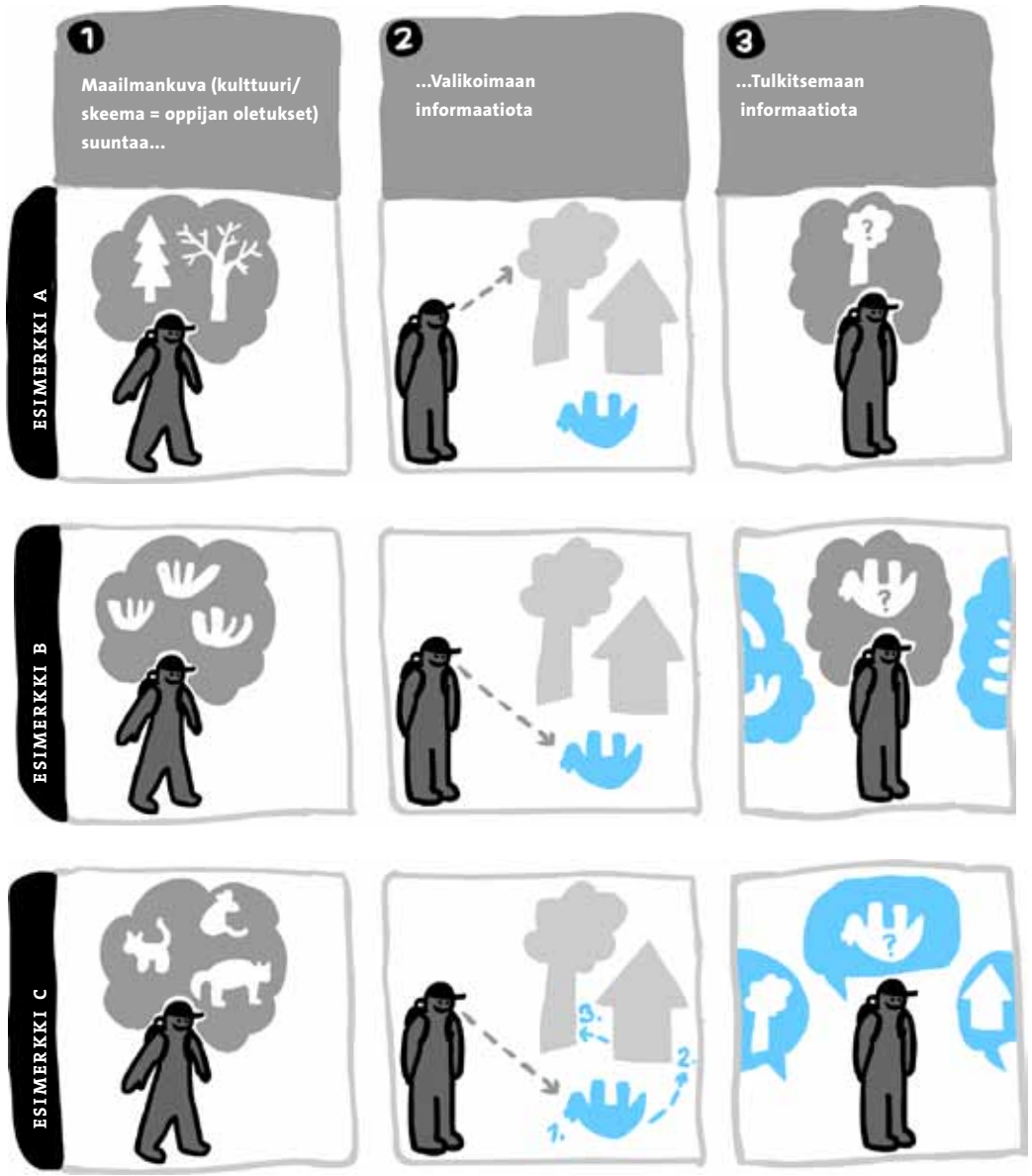

SUUNNITTELIJANA VOIN VAIKUTTAA

Suunnittelija voi aloittaa huomiomalla kohderyhmän maailmankuvaa, mielen sisältöä: tiedot, kiinnostuksen kohteet, itsetunto, motivaatio, oppimistaidot, etukäteistiedot käyttöliittymästä. Koska nämä vaikuttavat ohjaavasti valikoimiseen.

Suunnittelija voi vaikuttaa huomioarvon ja ohjaavan lukupolun rakentamiseen (Nieminen 2011, 23, 28, 46 ja Ware 2004, 352)**. Ottamalla selvää kohderyhmän maailmankuvasta suunnittelija voi päästä selville, mikä houkuttelee kohderyhmää havaitsemaan. Kun huomio on saatu kiinnittymään, voi hän näyttää ohjaavan lukupolun oppijan skeemaa rakentaviin uusiin asioihin esim. ruudussa C/2 eläimestä (1.) taloon (2.) ja puuhun (3.).**

Oppijan tulkintaan uudesta asiasta suunnittelija voi vaikuttaa esimerkiksi (ks. ruutu B/3) tuomalla eri näkökulmia esille. Tai (ks. C/3) suunnittelemalla chatin, jossa voi keskustella mahdollisesta tulkinnasta. Tulkintaan vaikuttaa lisäksi esityksessä ollut aiempi tieto ja arvio esityksen tekijän intentiosta Nieminen 2011, 43-44: Schriver 1997, 367**. Tästä esimerkkinä se, antaako tekijä lukijalle vapauden tulkita vai ajaako jotain asiaa. Lukijan arvio siitä, mitä tiedolla on tarkoitus tehdä, vaikuttaa myös tulkintaan.**

Erilaisien näkökulmien esittäminen voi aktivoida oppijan skeemoja, niin, että hän pystyy linkittämään aiemmin erilliset skeemansa (ks. C/3) tai hän pystyy laajentamaan aiempaa suppeaa skeemaansa. Suunnittelijan luomus, esimerkiksi Taloustietoni 1.0 -nettisivusto voi toimia ulkoisena muistina, ulkoisena skeemana, jonka tietoja voi päivittää ja rakentaa (ks. s. 84-86).

Suunnittelija voi mahdollistaa toiminnan antamalla vinkkejä tai välineitä siihen. Nämä ehdotukset voivat myös vaikuttaa tulkintaan eli kohtaan 3. Toiminta myös organisoi tietoa. Suunnittelija voi näyttää myös, kuinka samaa tietoa voi käyttää erilaisissa tilanteissa ja toiminnoissa.

***** Tämän aukeaman grafiikka on oma tulkintani ja pohdintani siitä, kuinka konstruktiivinen tiedonhakuprosessi toimii ja kuinka visuaalisilla ja toiminnallisislla ratkaisuilla voisi siihen vaikuttaa. Rauste-von Wright ym. esittävät (2003, 100) havaitsemisen syklisenä tiedonhakuprosessina Neisserin (1976) mukaan. Siinä toimintaa ja ajattelemista ei ollut eroteltu. Itse halusin erotella sen, koska monesti opittu jää tiedoksi, jota ei pystytä siirtämään toimintaan. (ks. Transfer s.31–32) Grafiikkaa voi lukea vasemmalta oikealle (esimerkit tiedonhakuprosessista) ja ylhäältä alas (esimerkit tiedonhakuprosessin vaiheista).

EKSPERTTIYDEN TUTKIMUS — NOVIISISTA ASIANTUNTIJAKSI

EKSPERTIT OVAT OMAKSUNEET suuria tietomääriä. Kognitiotieteen eksperttiyden tutkimus kysyy, minkälainen oppimisprosessi tekee noviisista ekspertin? Eksperttiyden tutkimuksessa analysoidaan lähtötason ja tavoitteen eroja: noviisin ja ekspertin tietojen määrää, jäsennystapoja ja toimintastrategioita. Opetuksen tehtävänä on vähentää näitä eroja. Oppilaiden ja alojen välillä on kuitenkin suuria eroja, yhteistä mielekästä tietä eksperttiyteen on hankala löytää. [Rauste-von Wright ym. 2003, 104-105] Siksi eksperttiyden tutkimusta on kritisoitu. Yleisesti kuitenkin ongelman ratkaisun analyyseissa määritellään lähtötilannetta ja tavoitteita sekä selvitellään, kuinka tavoitteisiin päästäisiin. Eksperttiyden tutkimus antoi idean vertailla asiantuntijaa ja noviisia. Haastattelin talouden noviiseja ja eksperttejä ja vertailin heidän käsityksiään. Oletin, että voisin saada tietoa erityisesti talouden oppimisen kannalta oleellisesta tiedosta. Pidin kuitenkin mielessäni, että talouden eksperteillä voi olla keskenään erilaisia jäsennystapoja ja toimintastrategioita. Koska oppiminen on sidoksissa myös tilanteeseen ja kulttuuriin, [Rauste-von Wright ym. 2003, 20] haastattelemalla saan myös tietoa tässä hetkessä elävien ihmisten suhtautumisesta talouteen.

Rauste-von Wrightin ym. mukaan ekspertin ja noviisin tiedon määrä ja jäsennystavat eroavat oleellisesti. Noviisin tiedon määrä on vähäinen ja se on sirumaista faktatietoa. Ekspertin tietomäärä on suuri ja se on jäsentynyt laajoina monitasoisina ja toisiinsa kytkeytyvinä tietorakenteina. [Rauste-von Wright ym. 2003, 90] Työmuisti on oppimista rajoittava tekijä. Työmuisti on se paikka, jossa ihminen käsittelee parhaillaan havaitsemiaan asioita. Sinne ei mahdu kerralla kovin paljoa, 5 +- 2 mieltämisyksikköä [Rauste-von Wright ym. 2003, 114]. Visuaalisilla ratkaisuilla voidaan helpottaa informaation löytämistä ja mahduttaa mieltämisyksikköihin enemmän informaatiota. Esimerkiksi puhelinnumero kannattaa jaksottaa. On parempi, että yhdessä objektissa on useampi muuttuja, kuin että jokaisella muuttujalla olisi erillinen objekti. [Nieminen, 40: Ware 2004, 352–355]

Ekspertti osaa kiertää työmuistin rajoituksia paremmin kuin noviisi [Rauste-von Wright ym. 2003, 118]. Ekspertti ylittää työmuistia yksinkertaisesti harjoittelemalla. Sillä tavoin toiminnot automatisoituvat, ja lakkaavat kuormittamasta työmuistia. Ekspertit pystyvät käsittelemään kerralla keskimääräistä useampaa mieltämisyksikköä. Ekspertit pystyvät hahmottamaan laajemman tietomäärän yhtenäisyyden. Noviisin hahmottamisyksiköt ovat siis suppeampia ja vähäsisältöisempiä.

Ekspertti saattaa organisoida tietoa myös niin, että se helpottaa häntä ratkaisemaan tehtäviä. [Rauste-von Wright ym. 2003, 90, 116-118] Tämä kaikki kertoo tiedon organisoinnin tärkeydestä. Ekspertiksi ei tulla sirufaktoja keräilemällä, se vaatii tiedon organisoimista. [Rauste-von Wright ym. 2003, 90] Visuaalinen esitys on tärkeä työmuistin laajentaja, koska sillä voi organisoida tietoa laajemmiksi kokonaisuuksiksi [Nieminen 25: Ware 2008, 11].

TRANSFER — MITEN TIETO SIIRTYY OPPIESSA

KOSKA OPITTUA ASIAA usein halutaan hyödyntää muuallakin kuin oppimisympäristössä, on hyvä tarkastella oppimista myös käsitteen transfer avulla. Lateraaliseksi transferiksi kutsutaan tiedon siirtymistä “samantasoisten” asioiden välillä. Esimerkiksi kun on oppinut ajaamaan autolla, on helppo oppia ajamaan toisilla ajoneuvoilla. Vertikaaliseksi transferiksi kutsutaan kokonaisuuksista yksityiskohtiin ja toisinpäin siirtyvää tietoa. [Rauste-von Wright ym. 2003, 124, 126]

Oppiminen on usein tilannesidonnaista, tieto opitaan koulussa, mutta sitä ei osata käyttää koulun ulkopuolella [Rauste-von Wright ym. 2003, 124]. Tilannesidonnaisuuden vuoksi on käytännössä tehokkainta opetella asioita niissä konteksteissa, joissa tietoa käytetään.[Rauste-von Wright ym. 2003, 127] Tilanne vaikuttaa myös tulkintaan tiedosta. Uudessa transfer-tutkimuksessa erotellaan automaattinen ja aktiivinen (eli intentionaalinen) transfer. Automaattisessa transferissa uusi tilanne aktivoi samanlaisia toimintavirikkeitä kuin oppimistilanne. Aktiivisessa transferissa oppija käyttää metakognitiivisia taitoja (= tieto omasta oppimisesta) tietoisesti uudessa tilanteessa.[Rauste-von Wright ym. 2003, 128-130] Rauste-von Wright ym. [2003, 130] mielestä oppimisympäristöjä suunniteltaessa pitäisi ottaa huomioon, kuka oppii, mitä tulisi oppia ja missä opittua tulisi käyttää.

Tilannesidonnaisuuden vuoksi on pyrittävä organisoimaan tietoa sen tulevaa käyttöä ajatellen [Rauste-von Wright ym. 2003, 130]. Jotta tietoa voisi käyttää esimerkiksi poliittisen mielipiteen muodostamiseen, pitäisi oppia käyttämään tietoa työkaluna mielipiteen muodostamiseen. Ei niin, että opitaan että tieto on faktaa, joka elää omaa elämäänsä. [Rauste-von Wright ym. 2003, 131] Käsitteiden määrittely ei riitä. Käsitteet toimivat ajattelun apuna vain, jos niitä opitaan käyttämään sosiaalisen tiedonrakentamisen välineinä. Jos ymmärrämme käsitteen pystymme perustelemaan käsitteen käyttöä yhä uusissa tilanteissa. [Rauste-von Wright ym. 2003, 137]

Tiedolle ominaisesta kontekstisidonnaissuudesta voidaan päästä eroon (perustuen asiantuntijan tietorakenteiden rikkaisiin kytkentöihin ja tiedon käytön strategioihin) Rauste-von Wrightin ym. [2003, 170] mukaan:

1. *Kytkemällä tietoa moneen kontekstiin*
2. *Jäsentämällä tietoa "ylhäältä alas". Eli painottamalla yleisiä periaatteita ja kokeilemalla niiden sovelluksia mahdollisimman erityyppisiin yksittäistapauksiin sekä tekemällä näistä johtopäätöksiä takaisin yleisen periaatteen tasolle.*

YMMÄRTÄMISTÄ VOI YRITTÄÄ selittää vertailemalla ymmärtämistä ja tietämistä. Voidaan sanoa, että ymmärrys antaa tiedolle merkityksen. Ymmärtäminen vaatii kontekstia, minkä puitteissa asia ymmärretään [Rauste-von Wright ym. 2003, 166]. Nuorten politiikkakiinnostusta tutkivissa tutkimuksissa nuoria (ks. s.16–18) ja omissa haastatteluissani ihmisiä kiinnosti enemmän ymmärtäminen kuin tietäminen (ks. s.48–49) Maissa, joissa on enemmän yhteiskunnallisia ongelmia, politiikka liittyy suoraan hengissä pysymiseen. (ks. s.17) Niissä maissa mielestäni kaikki ymmärtävät, miksi on tärkeää olla kiinnostunut politiikasta ja miksi se koskee juuri minua. Voisi sanoa myös, että ymmärtäminen on tiedon omistamista tunteen tasolla.

SANAT JA KUVAT — MOLEMMISTA ON HYÖTYÄ OPPIMISESSA

AIEMMIN SELVITIN, että visuaalisilla ratkaisuilla voi laajentaa työmuistia. Aina kuvat ja visuaaliset esitykset eivät kuitenkaan auta oppimaan. Jotkut asiat ovat helpommin ymmärrettävissä sanoin ja toiset kuvin. Lisäksi useissa tutkimuksissa on todennettu ns. multimediaperiaate: ihminen ymmärtää ja muistaa informaatiota paremmin kuvien ja sanojen avulla kuin pelkillä sanoilla. [Nieminen 2011, 47]

Milloin on siis parempi käyttää sanoja ja milloin kuvia? Milloin animaatiota, milloin kuvia ja milloin sanoja? Milloin kuvia ja sanoja yhtäaikaa? Colin Ware [2004, 304] on koonnut yhteen eri tutkimuksien tuloksia, joista poimin oleelsimpia oman lopputyöni kannalta. Yleisesti voidaan sanoa, että kuvat ovat parempia näyttämään tilallisia rakenteita, esimerkiksi ihmisten välisiä suhteita ja paikkaan sidonnaisia linkkejä (esim. suhdeverkot, kartat, liikuntaohjeet). Sanat taas ovat parempia ilmaisemaan ohjelmointilogiikkaa ja abstrakteja sanallisia konsepteja (esim. vapaus). Joissakin ohjeissa ovat parhaita kuvan ja sanan yhdistelmät. Visuaalinen informaatio muistetaan yleensä paremmin. Kuitenkaan abstraktit ja

sisältöön liittymättömät ja uutta informaatiota sisältävät kuvat eivät lisää muistamista.

Ware [2004, 307-311] luetteloi myös, missä animaation ilmaisukyky on parempi kuin staattisten kuvien ja sanojen. Animaatio tuo kuvat lähemmäksi sanoja ilmaisukyvyssään, koska se pystyy staattisia kuvia paremmin ilmaisemaan syy- ja seuraussuhteita. Rakenteen muuttuminen voidaan näyttää asteittain ja uudelleen järjestyminen voidaan näyttää siksi tarkemmin. Sanoilla on hyvä kertoa yksinkertaisista toiminnoista ja määrittää tarkemmin monimutkaisia. [Ware 2004, 305-306]

Waren [2004, 307-311] mukaan tämä sanoilla määrittäminen voi olla ns. kaksoiskoodausta. Linkki sanojen ja kuvien välille voidaan tehdä esimerkiksi kuvan ja sanan läheisyydellä, viivalla kuvan ja sanan välillä, osoittamalla puhuessa kädellä kuvaa. Jos haluaa yhdistää puhutun sanan ja kuvan, on parempi osoittaa ensin kuvaa. Jos taas haluaa yhdistää animaatiossa kirjoitetun sanan ja kuvan, linkki on parempi näyttää olleelisen sanallisen informaation jälkeen. Osoittamiselle voi antaa erilaisia painotuksia. Yhdessä animaatiossa erilaisia voimakkuuksia käyttämällä voidaan myös osoittaa, mikä on tärkeintä.

Ware [Wickens 1992 ref. Ware 2004, 311-312] esittelee neljä animaatioon sopivaa yleissääntöä **Wickensin** mukaan. Elokuvissa kuvaajat tuovat uusia näkökulmia ja pitävät visuaalista mielenkiintoa yllä vaihtamalla kuvakulmaa. Näkymät on kuitenkin yhdistettävä niin, että katsoja pystyy seuraamaan elokuvaa jatkuvana. Näistä neljästä säännöstä kolme viittaavat mielestäni vertikaalisen transferin, kokonaisuuden ja yksityiskohtien liittämisen tärkeyteen:

- *Käytä sulavia siirtymiä. Esimerkiksi zoomaus laajasta näkymästä johonkin objektiin näkymässä säilyttää kontekstin. Myös zoomaus kauemmaksi objektista säilyttää objektin identiteettiä.*
- *Korosta ankkuripisteitä. Ankkurit ovat muuttumattomia piirteitä näkymissä. Myöhemmissä näkymissä katsoja tietää tuleensa samaan paikkaan.*
- *Näytä yleiskuvaa, joka näyttää laajemman kontekstin. Hochbergin mukaan yksityiskohta tunnistetaan paremmin, jos näytetään ensin yleiskuva, josta zoomataan yksityiskohtaan.*

VERTIKAALISEN TRANSFERIN tärkeys ilmenee myös **Weidenmanin** (1999) tutkimuksessa. Hänen mukaan zooming-esitystapa on parhain oppimisen kannalta, jos on aikaa käytettävissä. Zooming-esityksessä näytetään ensin kokonaiskuva, siihen kuuluvien prosessien vaiheet erikseen, ja lopuksi ko-

konaiskuva uudestaan. Kiireellisimmässä tapauksissa on parempi pelkkä staattinen kokonaiskuvan esittäminen tai askel askeleelta esitystapa. Weidenman 1999 ref. Järvi 2006, 34-35

KUVIEN JA SANOJEN PAREMMUUTTA suhteessa toisiinsa voidaan pohtia myös huomioarvon kannalta. Muun muassa **Poynter** on tehnyt silmänliike-tutkimuksia www.poynter.org/extra/eyetrack2004/history.htm, haettu: 29.7.2012, joilla yritetään selvittää esimerkiksi miten uutissivustoja voisi toteuttaa paremmin. Silmänliikkeet kertovat, mihin asioihin lukija kiinnittää huomionsa lukiessaan esimerkiksi nettisivuja. Uutisia luettaessa ihmiset katsovat enemmän headlineja kuin kuvia. Poynterin *Eyetrack III* -tutkimuksen mukaan ihmisten kasvot herättävät kuvissa eniten huomiota internetissä uutissivustoilla. Ja useammat kasvot valokuvassa on kaikista viehättävintä. Tutkimuksessa ei otettu huomioon kuvien laadukkuutta. Myös isoihin kuviin oli sisällytetty otsikko, toisin kuin pieniin. Nämä tekijät saattavat lisätä kuvan katseluaikaa. Kuvissa joissa on ihmisiä ja otsikko, otsikko kiinnittää huomiota enemmän, jos ihmisten kasvot ovat pieniä. Kotisivuilla, joita käytettiin *Eyetrack III* -tutkimuksessa, oli valokuvia ihmisistä. Katsoja kiinnitti huomiota jokaisessa kuvassa ihmisten kasvoihin huolimatta siitä, oliko kuva grafiikkaa vai valokuvaa. Kuvat, jotka ovat vähintään 210x230 pikseliä vaikuttavat kiinnittävän eniten huomiota. Ihmiset myös yrittävät klikata kuvia usein, vaikka niissä ei olisi jatkolinkkiä. www.poynter.org/extra/eyetrack2004/photos.htm#1.2, haettu: 29.7.2012

Aiemman internetuutissivustoja tutkineen Poynterin *Eyetrack II* -tutkimuksen (2000) tulokset olivat hiukan toisenlaisia asioita korostavia ja ehkä hiukan toiseen suuntaan viittaavia. Uudemmassa tutkimuksen tuloksissa korostuu isompien kuvien tärkeys huomion herättäjinä, kun taas vanhemmissa tuloksissa korostuu se, että kuvia katsotaan vähemmän kuin tekstiä. Tutkijat arvioivat kuvien huonon huomioarvon aiemmassa tutkimuksessa johtuneen kuvien pienuudesta (ks. s.14 esimerkkejä pienistä uutiskuvista) ja hitaasta latautumisesta. Eli yhteenvedoksi mielestäni voisi sanoa: kuvat tarpeeksi suuria, ja tekstin koko sopivan kokoinen suhteessa ihmisten kasvoihin: paras huomioarvo.

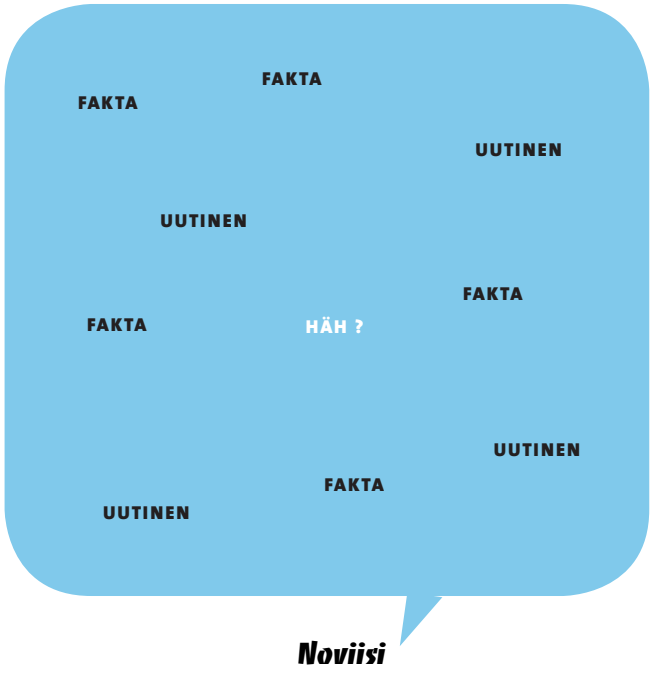

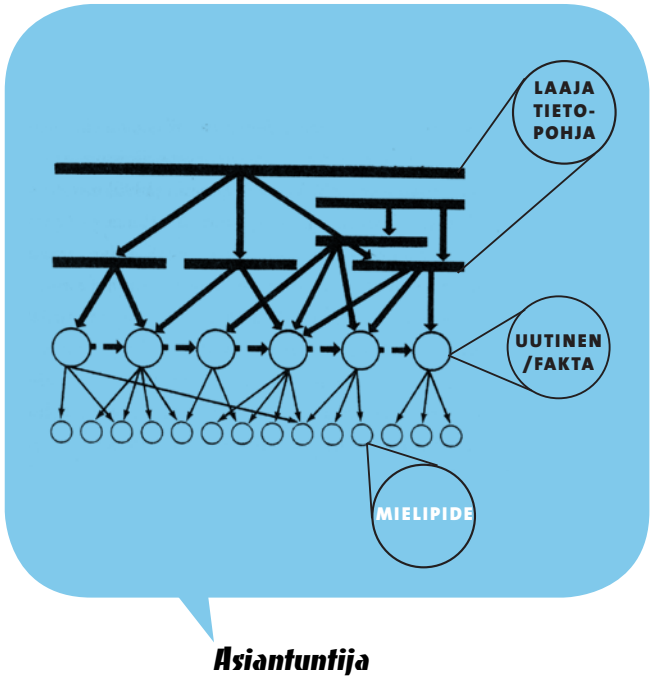

5 Asiantuntijaa ja noviisia vertaamalla tietoa oppimisen esteistä

Eksperttiyden tutkimuksessa selvitetään ensin asiantuntijan ja noviisin eroja. Sen jälkeen pyritään poistamaan noviisilta oppimisen esteet. Luku 4 keskittyy erojen selvittämiseen.

LUONNOSTELIN JA KEHITIN Taloustietoni 1.0 -nettisivuston prototyyppiä näyttääkseni, miten oppimisen esteitä voisi poistaa. Noviisilla tarkoitan tässä vasta-alkajaa politiikan ymmärtämisessä. Nuorten politiikkakiinnostusta koskevat tutkimukset (ks. s.16–18) ja haastattelemani henkilöt ovat antaneet minulle tietoa tästä ryhmästä. Tutkimusten nuorilla ja haastattelemillani henkilöillä ei ollut mielipiteitä politiikasta. Lasken noviiseiksi myös henkilöt, joiden mielipiteet sisältävät usein yhden ja kapean näkökulman, tämä erottaa heidät asiantuntijasta. Asiantuntijalla tarkoitan tässä politiikan ja talouden asiantuntijaa. Hän voi olla politiikko, toimittaja tai varsinaisen politiikan ulkopuolella oleva henkilö, jolla on laajaa tietämystä politiikasta ja taloudesta. Nämä molemmat määritelmät ovat yleistyksiä, ikäänkuin ääripäitä, joiden välillä on liukuma enemmän ja vähemmän tietävien henkilöiden välillä.

TIEDON LAATU

VERTAILUSSA NOVIISIN SIRUFAKTAT JA ASIANTUNTIJAN KOKONAISVALTAINEN TIETORAKENNE

YLLÄ OLEVA KUVA KUVAA minun tulkintaani noviisin ja asiantuntijan tietorakenteiden eroista. Asiantuntijalla on laajaa tietämyspohjaa, kontekstia, johon hän pystyy sijoittamaan uutiset ja faktat. Ja tätä kontekstia vasten hän pystyy muodostamaan mielipiteitä päätöksenteon alla olevista asioista. Sen sijaan noviisilla ei ole tätä kontekstia, jota vasten muodostaa mielipiteitä. Hän on uutisten ja faktojen keskellä. Ne ovat hänelle yksittäisiä sirufaktoja, jotka eivät hahmotu ymmärretävinä kokonaisuuksina. Kapean näkökulman ja mielipiteen omaava henkilö yhdistää faktat arkikokemuksiinsa, joita vasten hän tulkitsee ja ilmaisee mielipiteitään.

NOVIISIN SIRUFAKTAT JA ASIANTUNTIJAN LAAJA TIETOPOHJA

Erilaiset taustatiedot, tiedon järjestyneisyys ja määrä vaikuttavat siihen, kuinka uutiset ymmärretään. Rauste-von Wrightin ym. [2003, 90] mukaan asiantuntija organisoi tietoa laajoina, monitasoisina ja yhteenkietoutuvilla tietorakenteilla, kun taas noviisin tieto on sirumaista faktaa. Heidän mukaan [2003, 90] noviisi ei myöskään pääse ekspertiksi keräämällä enemmän sirufaktaa, sillä eksperttiys vaatii tiedon organisoimista.
ICCS 2009- ja Nuorten politiikka 2009 tutkimuksista, (ks. 16-18) jotka selvittivät nuorten politiikkakiinnostusta ilmeni, että yhteiskunnallista tietämystä on, mutta ei ymmärrystä eikä kykyä muodostaa siitä mielipiteitä. Case-tutkimuksessani "Portugalin tukipaketti" (kts. 39-43) en myöskään kyennyt uutisissa olevan tiedon perusteella hahmottamaan kokonaiskuvaa enkä mielipidettä tilanteesta. Tämä tuki ajatustani siitä, että uutisten sisältämä tieto on noviiseille sirumaista faktaa. Molemmat haastattelemistani asiantuntijoista muodostivat mielipiteitä laajaa tietopohjaa vasten. Toinen kertoi sijoittavansa uutisten tiedon aiemman tietämyksen avaamaan kontekstiin. Viitaten näihin minusta erot noviisin ja asiantuntijan tiedon laadun välillä vaikuttivat olevan niin kuin viereisissä kuvissa esitän. Asiantuntijan laajaa tietorakennetta kuvaa tässä toiminnan hierarkista rakennetta havainnollistava kaavio (Takala 1982 ref. Rauste-von Wright ym. 2003, 88), johon olen lisännyt selittävät sanat.

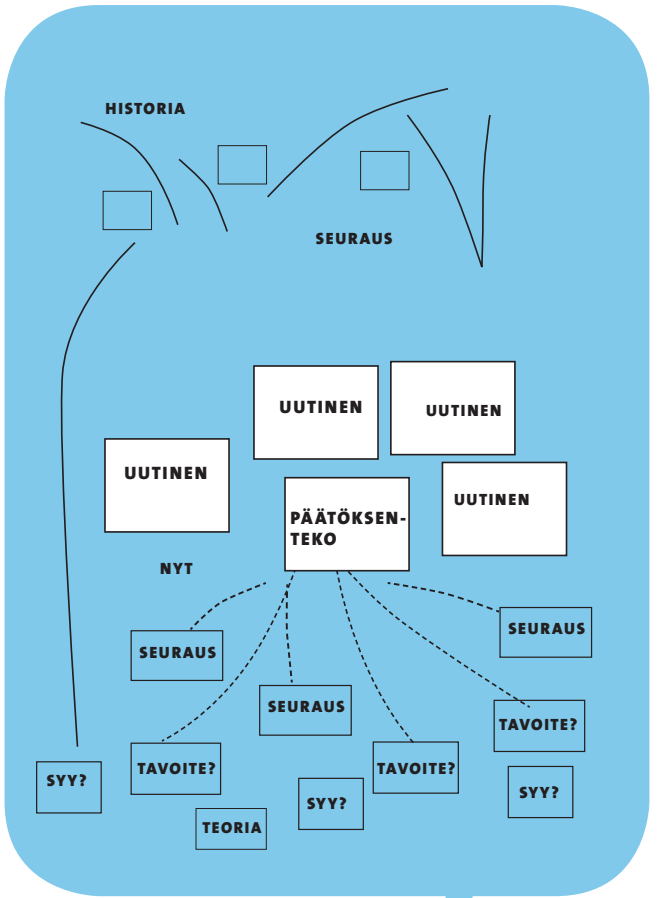

Noviisi

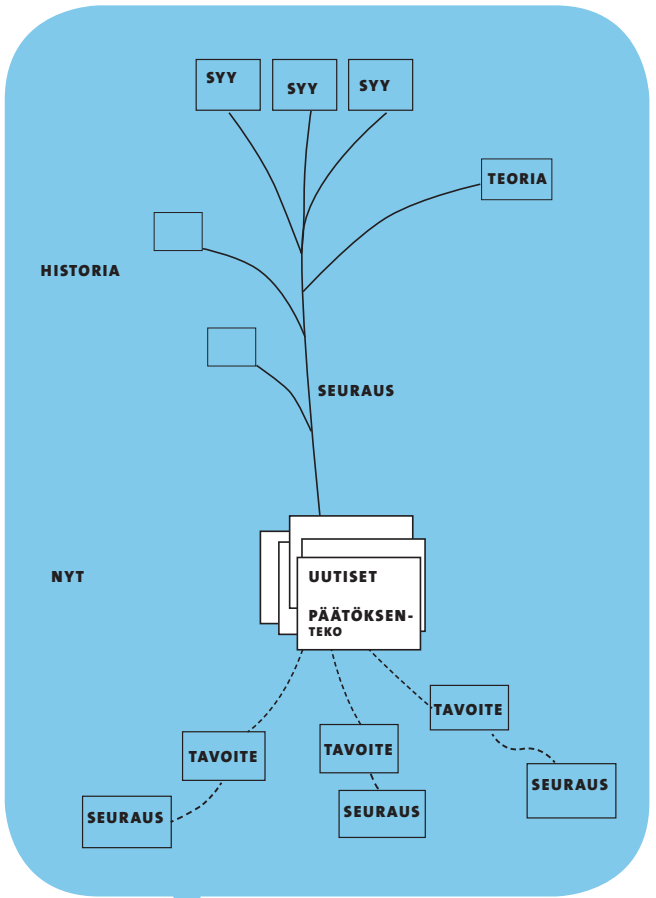

Asiantuntija

NOVIISIN SIRUFAKTAT JA POLITIIKAN ASIANTUNTIJAN MAHDOLLINEN TIETORAKENNE

Oikealla konstruoimani politiikan tietorakenne (ks. s.39-43), jossa on huomioitu uutiset tärkeänä tiedonlähteenä. Asiantuntijan tietorakenteet voivat olla toisenlaisiakin. Tämän olen rakentanut Case-tutkimukseni ”Portugalin tukipaketti” -pohjalta, jossa uutiset tiedonlähteenä on oleellinen osa tietorakennetta. Noviisin tietorakenteessa (vasemmalla) asiat ovat mielestäni enemmän tai vähemmän toisistaan irrallista faktaa.

Eri alojen asiantuntijoilla on erilaisia tietorakenteita. Ylhäällä kuvassa oikealla on konstruoimani politiikan asiantuntijan mahdollinen tietorakenne. Vasemman puoleinen kuva kertoo, miten noviisin tietorakenne vertautuu asiantuntija tietorakenteeseen. Politiikan asiantuntijoilla ja noviiseilla voi olla myös toisenlaisia tietorakenteita. Lopputyössäni esittelen asiantuntijan tietorakenteen, mitä se voisi mielestäni olla maailmassa, jossa uutiset toimivat uutena tietona. Noviisin tietorakenteen esittelen sellaisena, miten se mielestäni suhteutuu asiantuntijan tietorakenteeseen. Esittelen ensiksi asiantuntijan mahdollisen tietorakenteen ja sitten kuinka konstruoin sen.

Politiikan ja talouden asiantuntijalla on tietoa historiasta. Hän tietää, miksi poliittinen päätöksenteko on jossakin asiassa edennyt niin kuin se on edennyt ja mitä siitä on seurannut. Hän tietää ihan perimmäisiä syitä, esimerkiksi miksi talous on ylipäätään olemassa. Hän ymmärtää, mitkä ovat oleellisia poliittisia tapahtumia ja mitkä eivät. Hän pystyy peilaamaan tapahtumia myös erilaisten teorioiden valossa. Hän osaa sijoittaa uutisissa kerrottavien päätöksenteon alla olevat asiat tähän syiden ja seurausten jatkumoon. Hän näkee eri toimijoiden tavoitteita ja osaa arvioida mahdollisten ratkaisuvaihtoehtojen mahdollisia seurauksia. Hän voi myös luoda uusia ratkaisuvaihtoehtoja olemassaolevien rinnalle. Haastattelemani asiantuntija, taloutta opiskeleva [7], lukee mielellään uutisia, jotka on taustoitettu. Niissä kerrotaan, mistä näkökulmasta juttu on kirjoitettu. Hän hakee tietoa myös koulukursseilta, luento- ja tenttimateriaaleista. Ja uutisista, joista hän sanoo: *”Saan uutta tietoa myös, mutta oma aiempi tietämys auttaa myös avaamaan ja asettamaan niitä jonkinlaiseen kontekstiin.”* Haastattelemani poliitikko [8] on mieltynyt eniten sellaisiin uutisiin tiedon lähteinä, jotka kertovat erilaisista kannoista neutraalisti ja vertailtavasti. Luulisin, että sellaista tietoa vasten hänen on helpompi muodostaa omia mielipiteitä.

Noviisi taas ei välttämättä tiedä kaikista näistä asioista, eikä myöskään osaa yhdistää tietojaan toisiinsa kovinkaan kokonaisvaltaisesti. Historia, syyt, seuraukset, tavoitteet, uutiset ja päätöksenteko hahmottuvat yksittäisinä asioina, jotka eivät muodosta selkeää kokonaisuutta.

[7]: ”Saan uutta tietoa myös [uutisista], mutta oma aiempi tietämys auttaa myös avaamaan ja asettamaan niitä jonkinlaiseen kontekstiin.”

VAIHTOEHTOISIA POLKUJA
Ylimpänä Hesingin Sanomista löytynyt grafiikka: Suomen vaihtoehdot Portugalin tukemisen suhteen. (1). Keskellä Painonvartijat-lehteen tekemäni kuvitus, jossa pohditaan rakkautta ja painonhallintaa (2). Alimpana Alex Koplinin ja David Meiklejohnin *Are you Happy* -juliste (3). *

Seuraavaksi selvitän, miten konstruoin politiikan asiantuntijan mahdollisen tietorakenteen. Olin päättänyt kuvittaa jonkin poliittisen päätöksenteon alla olevan asian, jota käsiteltiin tuolloin uutisissa. Keväällä 2011 käynnistyi puhe Portugalin tukipaketista; tulisiko Portugalia tukea vai ei ja miten? Aihe vaikutti monipuoliselta. Siihen liittyi talous-, kotimaan- ja ulkomaanpolitiikkaa. Kannat Portugalin tukipaketista vaikuttivat kevään eduskuntavaaleihin 2011. Tukipaketista sovittiin taas EU:ssa yhdessä muiden jäsenien kanssa. Asiasta kirjoitettiin paljon ja mielipiteet olivat eriäviä.

Valitsin aineistokseni Helsingin Sanomien artikkelit, jotka liittyivät Portugalin tukipakettiin. Ensimmäinen aineistoni juttu ilmestyi 25.3. otsikolla ”Huoli Portugalista kasvaa EU:ssa.” Luin artikkeleita 17.5. asti. Kirjoitin kaikista artikkeleista ylös perustelut, jotka vastasivat kysymykseen: ”Annetaanko ERRV:ltä (Euroopan väliaikainen rahoitusvakausväline) tukilainaa Portugalille ja millä ehdoin?” Vaihtoehdoiksi löytyi kolme päälinjaa:

- *Kyllä, samoilla ehdoilla kuin muut euromaat ovat suostuneet.*
- *Kyllä, jos sijoittajien ja pankkien vastuu toteutuu.*
- *Ei, jonkinasteisen velkajärjestelyn kautta.*

OLIN AIEMMIN VALINNUT kiinnostavimmaksi kuvitustavaksi vaihtoehtoisia polkuja näyttävän kuvan (ks. s.15–16). Tämä malli mielessäni kirjoitin ylös kaikki perustelut eri vaihtoehtojen puolesta ja vastaan. Keräsin ylös artikkeleista myös historian, joka kertoi, miksi tähän ollaan tultu.

Vaihtoehtoisia polkuja näyttävä kuvitustapa näyttää mielestäni syitä ja seurauksia (ks. esimerkkikuvia vasemmalla). Kuvissa vaihtoehdot näyttäytyvät samanarvoisina, halusin pyrkiä siihen, että lukija voi itse muodostaa mielipiteensä. Se tuntui myös antavan mahdollisuuksia päivittää tietoa sitä mukaa, kun sitä tulee. Kuva, joka auttaa hahmottamaan kokonaisuutta jo nyt, sopii uutisten luonteeseen. Ylimmässä kuvassa on erilaisia vaihtoehtoja siitä, mitä poliittisessa päätöksenteossa voidaan päättää ja mitä päätöksistä voi seurata. Mielestäni graafin käyttö antaa mahdollisuuden nähdä vaihtoehdot rinnakkain, toisin kuin pelkkä teksti antaisi. Se tekee myös asiasta muistettavamman.

Sarjakuvat ja animaatiot hylkäsin tässä vaiheessa niiden huonon päivitettävyyden vuoksi. Niiden tekeminen vaatii enemmän aikaa, ja siksi ne sopivat paremmin selittämään jotain, mitä on jo tapahtunut. Epäkohtia paljastavat informaatiografiikat hylkäsin jo aiemmin (ks. s.13) niiden peliä ja pelaajia korostavan luonteen takia. Epäkohtien paljastaminen on tärkeää, mutta en halua sen olevan pääosassa. Tulevaisuudenkuvat viehättivät minua. Puolueiden ja kansanedustajien tulevaisuuskuvia olisi ollut kiinnostava vertailla. (ks. s.15–16) En kuitenkaan tiennyt, miten näitä tulevaisuudenkuvia käytännössä olisi saanut selville.

Oikeastaan voisi sanoa tiivistetysti, että kaipuu sellaiseen pohjatietoon, joka auttaisi minua tulkitsemaan tämän päivän tapahtumia, johti minut valitsemaan kuvitustavan, joka pystyi yhdistämään eilisen, tämän päivän ja huomisen, jatkumon, joka leikataan uutisista pois (ks. s. 14).

Luin artikkeleita liittyen Portugalin tukipakettiin, ja järjestelin niiden tietoja toisenlaiseen järjestykseen. Tämän uuden järjestyksen avulla yritin ymmärtää kokonaisuutta. Seurasin uutisia ja yritin niistä kertyneen tiedon avulla hahmottaa historiaa, esimerkiksi, miten euromaissa oltiin päädytty ERRV:n käyttämiseen. Taustalle löytyi suurempia asioita, kuten Euroopan velkakriisi, Euroopan unionin perustamistavan virheet ja kansainvälinen työnjako. Nämä kaikki kokosin kuvaksi (ks. seuraava sivu). Vaikka keräsin kuukauden ajalta kaikki tiedot liittyen aiheesta, historia tässä uudessa järjestelemässäni kuvassa tuntui hajanaiselta ja epämääräiseltä. Historiassa oli aukkoja ja eikä se jatkunut kovinkaan kauas menneeseen.

Tutkin myöskin argumentointia eri vaihtoehtojen puolesta ja vastaan. Tein graafit, jotka kuvasivat ratkaisuvaihtoehtojen keräämää luottamusta (ks. oikealla). Tässä casetutkimuksessa arvioin luottamuksen määrän erilaisten puolustavien argumenttien määrän ja niiden toistuvuuden perusteella. Ratkaisuvaihtoehtojen perustelut tuntuivat kaikki liittyvän arvioon tulevasta luottamuksesta eri ryhmien välillä. Muutama esimerkki: *1. Euromaat eivät luota enää Suomeen, jos Suomi sanoo ei Portugalin tukipaketille. 2. Jos suomalaiset sanovat kyllä tukipaketille, suomalaiset veronmaksajat menettävät luottamuksensa sijoittajiin, koska sijoittajat eivät joudu maksamaan. 3. Jos Portugalille ei myönnetä tukipakettia tai myönnetään sillä ehdolla, että sijoittajat joutuvat maksamaan, saattavat sijoittajat menettää luottamuksen toisiinsa seurauksena lama.* Se, joka joutui maksajaksi, todennäköisemmin tunsi mielestäni epäluottamusta. Pohdin, että jos jokin ratkaisuvaihtoehto herättää eniten luottamusta, se todennäköisesti valitaan. Epäilin kuitenkin, että eniten luottamusta herättävä vaihtoehto olisi paras. Minulla ei ollut tietoa, jolla arvioida esitettyjä argumentteja.

Löysin siis uutisista syitä historiasta ja arvioita ratkaisuvaihtoehtojen paremmuudesta. En kuitenkaan löytänyt uutisista mitään tietoa, jolla arvioida, mitkä ovat oikeat syyt ja mikä on hyvä ratkaisu sille, miten Portugalia tuetaan vai tuetaanko ollenkaan. Päädyin siihen, että uutiset, jotka kertoivat Portugalin tukipaketista, eivät auta minua hahmottamaan

GRAAFIT LUOTTAMUKSEN JAKAANTUMISESTA ERI RATKAISUVAIHTOEHDOISSA.

Kyllä, samoilla ehdoilla kuin muut euromaat ovat suostuneet.

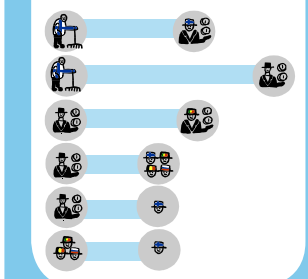

Kyllä, jos sijoittajien ja pankkien vastuu toteutuu.

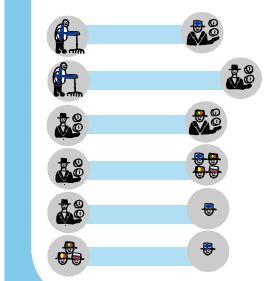

Ei, jonkinasteisen velkajärjestelyn kautta.

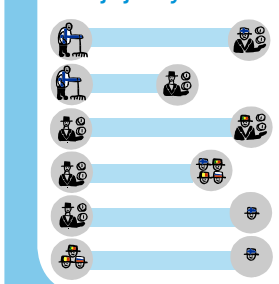

Vasemmalla oleva ryhmä luottaa enemmän janan päässä oikealla olevaan ryhmään, mitä lähempänä ne ovat toisiaan. Keväällä 2011 *Kyllä*- vaihtoehdolle oli eniten luottamusta (eniten argumentteja puolesta). Sen ongelmallisin kohta oli suomalaisten veronmaksajien luottamus sijoittajiin ja oman maan politiikoihin, johon ”Kyllä, jos” vaihtoehto pyrki vastaamaan. Parasta ”Kyllä” vaihtoehdossa tuntui olevan usko luottamuksen pysymiseen Suomen ja muiden Euromaiden välillä jos sanomme kyllä niin kuin muut Euroopan maat.

*1. Koonnut Piia Elonen, Grafiikka Minttu Linjala Helsingin Sanomat 21.4.2011. 2. Kuvitus Hannele Törrö 3. http://alalearning.org/2010/11/24/are-you-happy/

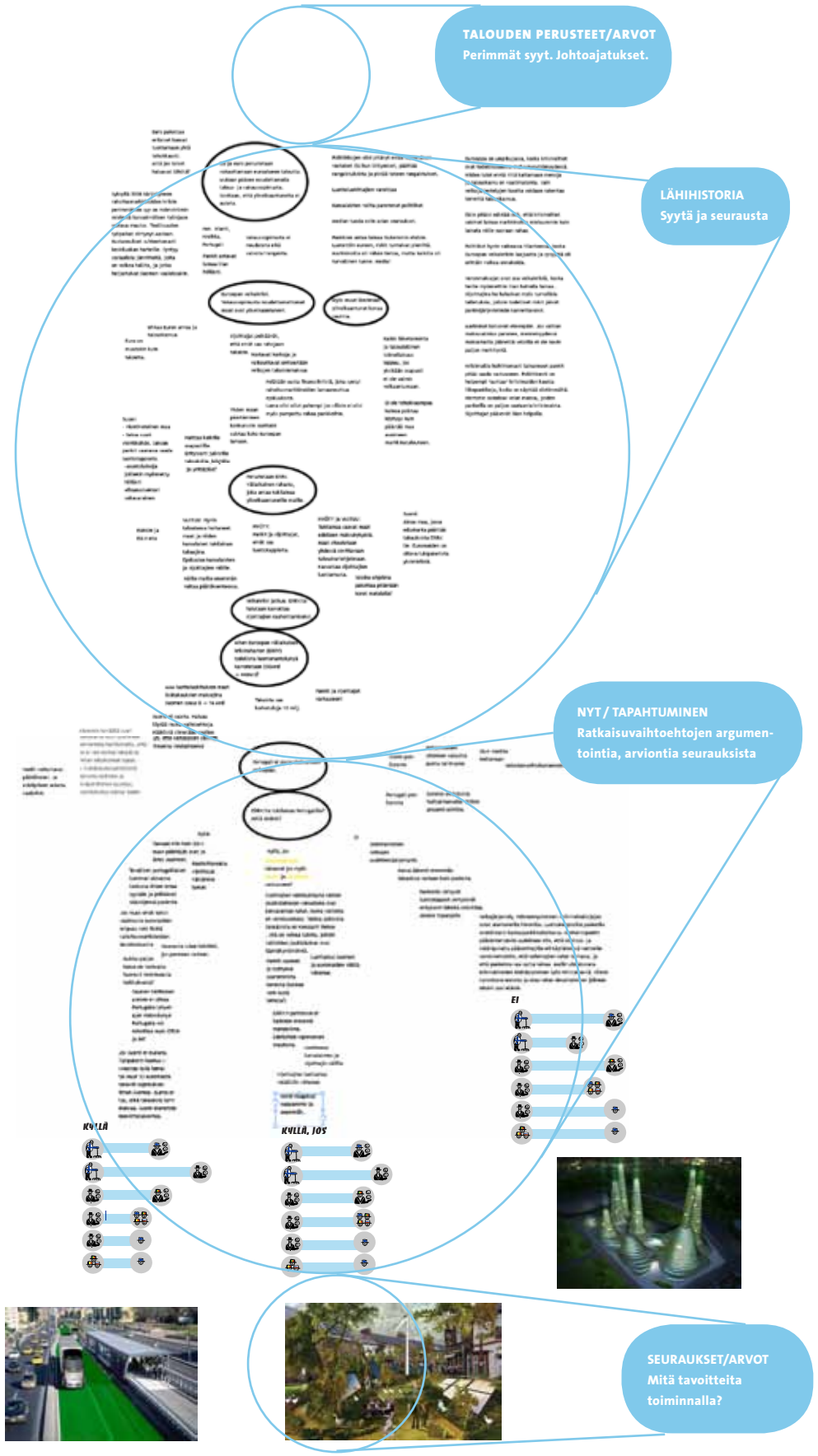

kokonaiskuvaa aiheesta. En vieläkään ymmärtänyt, mistä on kyse. Siirryin lukemaan asiantuntijoiden tekstejä taloudesta. Ja kuuntelemaan viisiosaisen radio-ohjelman rahoitusmarkkinoiden historiasta. Selkeytti. Pääsin kärryille, kun aloitettiin alusta, omavaraistaloudesta, yksinkertaisesta taloudellisesta toiminnasta. Tehtiin itse kaikki, mitä tarvittiin hengissä pysymiseen. Löysin alun polulle, jota seurata. Pikkuhiljaa historian edetessä tuntui helpolta liittää monimutkaisempia asioita yksinkertaisen päälle. Ohjelma auttoi sijoittamaan rahan vertailtavaksi muunlaiseen taloudenpitoon. Ja ymmärtämään, että kaikki toiminta on taloudellista tai vähintään sosiologista vaihdantaa. Kun katselin yhtenä päivänä uudestaan Jonathan Jarviksen [crisifocredit.com, haettu 6.7.2012] finanssikriisiä selittävää animaatiota ja ymmärsin siitä paljon enemmän. Häiriinnyin aiemmin tuntemattomista käsitteistä. Nyt kun tunsin käsitteet hahmotin asian paremmin.

Lukijan tietotason huomioiminen on mielestäni tärkeää. **Max Weber** [1990, 7] selittää pörssin toimintaa tavalliselle kansalaiselle kirjassaan *Pörssi* (1990). Hänen mielestä kansalaisilla oli (kirja kirjoitettu 1894–96) liian yksipuolisen mustamaalaavia näkemyksiä pörssistä, ja kirjoittamalla kirjan hän halusi laajentaa heidän näkemyksiään. Kirja on kirjoitettu hyvin selkeästi ja lukijan tiedot huomioiden. Esimerkiksi Weber [1990, 13-15] esittelee pörssin toimintaa kertomalla ensin jotain, mitä tietämätön lukija jo tietää: pörssi on nykyaikaiset markkinat. Tämän jälkeen hän selittää miten pörssi eroaa oleellisesti vanhanaikaisista markkinoista. Tämän kaltainen eteneminen tuntui minusta selkeältä ja noviisin näkemystä laajentavalta.

”Portugalin tukipaketti” -casetutkimuksen avulla minulle hahmottui, minkälaista tietoa uutisissa on, miten sen voi järjestää ja mitä tietoa sieltä puuttuu noviisin lukijan kannalta. Uutisissa on mielestäni tietoa lähihistoriasta, nyt tapahtuvasta ja seurauksien arviointia (ks. viereinen sivu). Lähihistoria kertoo hajanaisista syistä, miten nykytilanteeseen ollaan tultu. Tapahtumissa journalistit ovat paikalla tallentamassa poliitikkojen mielipiteitä. Seurauksien arviointi sisältää argumentteja eri vaihtoehtojen puolesta ja vastaan. Argumentit kertovat arvioista luottamuksen muutoksessa. Vaikka en löytänyt hakemaani tietoa uutisista, tietojen järjestäminen tällä tavalla (ks. viereinen sivu) historiaksi, nyt tapahtuvaksi, ja tulevan arvioinniksi tuntui edelleen oikealta. Jotta olisin pystynyt arvioimaan tätä uutisista saatavaa tietoa, kaipasin tietoa kauemmasta historiasta, talouden perusteista (ks. viereisen sivun kuvassa ylimpänä). Myös kehittelemäni ajatus, argumenttien tarkastelu arviona luottamuksen muutoksesta, tuntui antavan uutta näkökulmaa uutisista saatavaan tietoon. Tämä mielestäni tarkoittaa, että voin saa-

KONSTRUOIMANI TIETORAKENNE.
Viereisellä sivulla on Portugalin tukipakettiin liittyvistä uutisten informaatiosta järjestämäni hahmotelma. Kuvassa mustalla kirjoittamani tekstit ovat uutisista löytynyttä tietoa siitä, miksi Portugali tarvitsee tukipakettia ja miksi me olemme tuen antajina (historia, syyt ja seuraukset). Ylimpänä on syitä varhaisemmasta historiasta, alaspäin mentäessä tullaan kohti nykypäivää (nyt, tapahtuminen) ja pohdintaan annetaanko tukea vai ei. Vastaukseksi erottuu kolme päälinjaa, joita argumentoidaan päätösten mahdollisia seurauksia ja toimijoiden tavoitteita arvioiden. Koska perustelut viittasivat mielestäni aina luottamuksen kasvamiseen tai vähenemiseen erilaisten ihmisryhmien välillä, tein graafin, joka ilmaisi eri päätösten vaikutusta luottamusilmastoon. En osannut valita, mitä mieltä olisin, annetaanko tukea Portugalille vai ei, ja millä ehdoin, uutisista löytyneen tiedon perusteella. Siksi hain tietoa varhaisemmasta historiasta, talouden perusteista ja koin ymmärtäneeni jotakin. Päättelin, että tarvitaan perusteita: vielä perimmäisempiä syitä arvioida tämän päivän tapahtumia.

da uutta tietoa uutisten tiedosta tarkastelemalla sitä erilaisten teorioiden valossa ja. Näistä uutisista olevista tiedoista ja niistä tiedoista, mitä sieltä mielestäni puuttui, konstruoin jo aiemmin esittelemäni politiikan asiantuntijan mahdollisen tietorakenteen (ks. s.38–39).

Talouden perusteissa tärkeää tietoa on mielestäni johtoajatukset. Max Weberin johtoajatuksena kirjassa *Pörssi* (1990) on tarkastella hyvän pörssitoiminnan oikeutusta kansantalouden kannalta. Mikä on hyväksi kansantaloudelle? Esimerkiksi Weberin [1990, 49-52] mielestä pienkeinottelijoiden toiminta pörssissä ei hyödytä kansantaloutta ollenkaan, siksi heidän toimintaa pitäisi estää. Sellaiset kysymykset, jotka koskevat kaikkia, auttavat mielestäni näkemään asioita koko yhteisön kannalta. Tällaiset kysymykset auttavat tarkastelemaan tietoa jostakin näkökulmasta. Kysymyksen voi esittää erilaisissa yhteyksissä: yksityiskohdissa ja laajemmissa konteksteissa. Esimerkiksi ajatus siitä, että jos talous on hengissä pysymistä, mitä se tarkoittaa omavaraistaloudessa ja mitä globaalissa taloudessa. Jos se aikoinaan omavaraistaloudessa tarkoitti kaiken tekemistä itse, niin mitä se tarkoittaa nyt? Jos talous on yhteistä ja globaalia, tarkoittaako se kaikkien ihmisten hengissä pysymisen tavoittelua?

MIELIPITEET

NOVIISI EI USEIN OSAA MUODOSTAA MIELIPITEITÄ, ASIANTUNTIJA OSAA.

1: "Okei tiedetään, että Portugali ja Kreikka on pahassa jamassa. Ja että se tulee vaikuttaa jossain määrin Suomeenkin, jos se laajenee, mutta en sitten siitä niin paljon tiedä, että osaisin sanoa siitä oman mielipiteen, että pitäisi paljon enemmän tutustua."

TOINEN ERO NOVIISIN ja asiantuntijan välillä liittyy mielipiteisiin. Tarkastelemieni nuorten politiikkakiinnostusta tutkivien tutkimusten (ks. s.16–18) mukaan suomalaisnuoret kokivat, että he eivät osaa muodostaa mielipiteitä. Myös haastateltavani olivat epävarmoja mielipiteen muodostamisessa. 1 sanoi suoraan, ettei hän ymmärrä talouspoliittisia uutisia. 2 ja 5 kokivat ymmärtävänsä jonkin verran. 4 uskoi ymmärtävänsä tarpeeksi; *"Se että kuollaanko me huomenna vai ei siihen että rahat loppuu ja että ei oo sairaaloita enää kun kenelläkään ei ole varaa tehdä enää mitään, niin kyllä sen verran ymmärrän."* 3 sanoi ymmärtävänsä aika hyvin, koska oli työskennellyt tehtävien parissa, joissa oli joutunut tutustumaan talousasioihin. 6 oli yrittänyt selvittää asioita, mutta törmännyt siihen, että joutuu tekemään hirveästi töitä ymmärtääkseen. Eniten ymmärtäviltä (3, 4 ja 6) kysyin tarkemmin ymmärtävätkö he eurokriisiä niin paljon, että voisivat muodostaa mielipiteen siitä. 4 uskoi voivansa muodostaa mielipiteen, mikäli joku selittäisi selkokielellä. Tosin hän ei olisi kuitenkaan varma olisiko hänen muodostama

kanta paras vaihtoehto. Myös 3 vastasi sen vaativan perehtymistä. 6 tiesi eurokriisissä olevan kysymys rahasta.

Haastattelemani asiantuntijat muodostivat mielipiteitä tiedon avulla. Myös esimerkiksi kulutusvalinnoilla ja taiteella voi ilmaista omaa kantaa, joka perustuu tietoon. Tarkasteltaessa asiantuntijan ja noviisin tietorakenteita huomasin, että asiantuntija tukeutuu mielipiteissään laajaan tietopohjaan (ks. s.36–39). Tiedon ymmärtämisen kannalta on tärkeää organisoida sitä toiminnan mukaan (ks. s.31–32). Tässä tapauksessa toiminta on mielipiteen muodostusta. Haastattelemistani noviiseista kukaan ei oikein ymmärrä mitä tehdä tiedolla taloudesta ja politiikasta. 6 :n pohdinta *"esimerkiksi kouluissa opetettaisiin sitä, että miten voi vaikuttaa ja miten taloutta tai politiikkaa vois normaali ihminen käyttää"* kertoo siitä, että mielipiteen muodostus on hankalaa. 8 harmittelee sitä, että ihmisillä on mielipiteitä, mutta ei halua perehtyä. Tämä mielestäni voisi tarkoittaa, että ihmisillä on tuntoja, mutta ihmiset eivät hänestä ilmaise niitä poliittisesti eivätkä perustellen. Asiantuntija saattaa vaikkapa olla sitä mieltä, että köyhiä on autettava. Hän osaa perustella tämän tietojaan vasten. Noviisikin saattaa olla sitä mieltä, mutta häneltä puuttuu perustelut. Hän saattaa kokea olevansa liian idealisti tai muuten epävarma, koska hänellä ei ole perusteluita. Hänen ainoa perustelunsa on se, että tuntuu siltä.

6: "esimerkiksi kouluissa opetettaisiin sitä, että miten voi vaikuttaa ja miten taloutta tai politiikkaa vois normaali ihminen käyttää."

Ihmiset kokevat eri asiat ymmärrykseksi. Mielipiteen muodostaminen ei siis ole pelkästään kiinni tietomäärästä, vaan siitä, kokeeko jonkun asian uskottavaksi. Joku saattaa karjua ainoana ja oikeana mielipidettään, joka perustuu yhteen kokemukseen. Max Weber [1990, 7-8] arvostelee sen aikaisen (Pörssi on kirjoitettu 1894-96) laajan kansan osan kritiikkiä pörssiä kohtaan pinnalliseksi, ymmärtämättömyyden aiheuttamaksi. Esimerkiksi koska kansa uskoo, että pörssi pyrkii pelkästään heidän petkuttamiseensa ja huijaamiseensa, kansa toivoo myös pörssin hävittämistä. Hän [1990, 13] vastaa lukijoiden tavanomaiseen pörssin mustamaalauskritiikkiin kertomalla pörssin hyödyistä tavalliselle kansalaiselle.

8: "Tulee semmonen ärsytys, koska tietää, että ihmisillä on kuitenkin mielipiteitä, ja se vaan myös on semmonen viitseliäisyys-kysymys tosi paljon... että ei jaksa perehtyä."

Haastattelemani taloutta opiskeleva 7 vaikutti olevan diplomaattinen mielipiteissään. Hän koki neljä vuotta opiskelleena olevansa vielä kovin noviisi. Hän tuntui mielellään tarkkailevan asioita etäältä ja muodostavan kokonaiskuvaa erilaisista näkökulmista. 7 :n motiivi lähteä opiskelemaan kansainvälistä taloutta on kuitenkin kritiikki talouden toimijoita kohtaan. Häntä kiehtoi erityisesti erilaisten toimijoiden erilaiset mielipiteet ja vallankäyttö. Myös politiikko 8 muodostaa mielipiteitä perehtymällä. Hän selvittää samalla tavalla erilaisia näkökulmia, mutta tuntuu tekevän enemmän päätöksiä parhaasta toimintatavasta, ja omasta kannastaan asiaan. Hän siis *käyttää* tietoa mielipiteen muodostamiseen.

Noviisi

RAJAUKSIA KUVISTA: Reuters, HS 7.4.2011. Kai Pfaffenbach Reuters, HS 8.4.2011. Mika Ranta, HS 8.4.2011. Grafiikka Minttu Linjala, koonnut Petri Sajari, HS 8.4.2011.

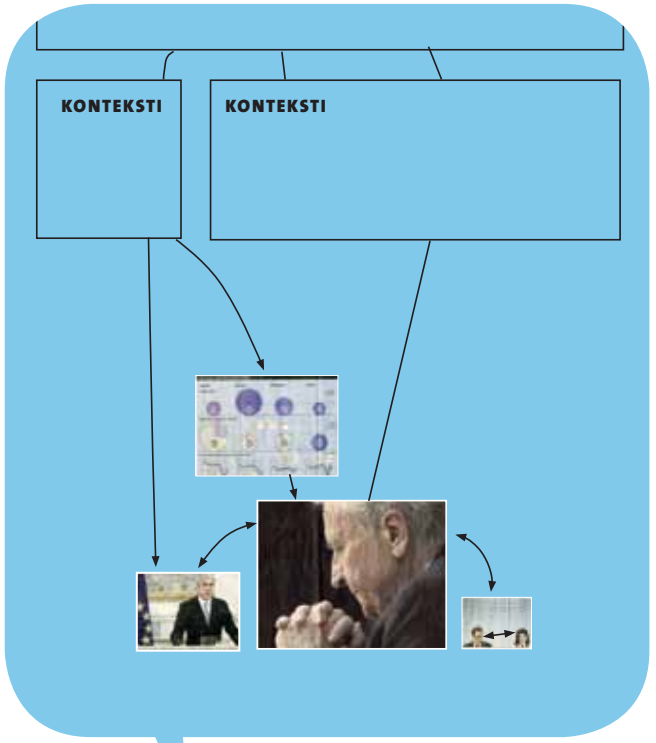

Asiantuntija

NOVIISILLE VIERASTA JA TYLSÄÄ, ASIANTUNTIJALLE VIVAHTEIKASTA.
Haastattelemieni noviisien mielikuvat tuntuvat perustuvan nopealla tarkastelulla havaittuun politiikan hahmojen vierauteen sekä asiasisältöjen vaikeaselkoisuutena. Kuvissa se näkyy mielestäni vierailta vaikuttavilta ihmishahmoina ja käsittämättöminä numeroina. Kielessä se näkyy vaikeina käsitteinä ja keskutelun sävyssä, vastaan väittämisessä. Asiantuntija tutustuu kuviin ja sanoihin, toimijoiden mielipide-eroihin ja politiikan asia-sisältöihin, ja pohtii mitä niillä yritetään ilmaista.

MIELIKUVA

NOVIISI TORJUU POLITIIKAN VIERAANA, ASIANTUNTIJA TUTUSTUU TOIMIJOIDEN MIELIPIDE-EROIHIN

HAASTATTELEMANI NOVIISIT NÄKIVÄT politiikan ja talouden mielestäni yleisesti ottaen vieraana ja tylsänä. Vieraudella tarkoitan tässä sitä, että jokin on tuntematonta ja outoa, kun siitä ei tiedä tarpeeksi. Politiikan maailma vaikuttaa tylsältä, kun ei näe toimijoiden välillä kiinnostavia mielipide-eroja. Vieraus on myös toiseutta: jotakin muuta kuin itseä. 6 pitää poliitikkoja pukumiesten lajina (ks. nosto vasemmalla) ja 5 kovana ihmistyyppinä: *”Sellainen kovuus. Koska jotenkin musta tuntuu, että se on sellaista peliä, talous ja politiikka. [...] Sitten kuitenkin kun tuntee sitä ihmistyyppiä, sitten tuntuu että ei ole mitään yhteistä.* Nämä vastaavat myös omaa mielikuvaani politiikasta, ennen kuin aloin tutustua siihen. 4 näki politiikan huijauksena: *”...ei ne voi ottaa huomioon kaikkia ihmisiä. Niin silloin se ei periaatteessa oo niin demokraattista. Niin onhan silloin vähän huijausta. Ja sitten toisaalta onhan se vähän kulissia mun mielestä. En mä usko ihan kaikkea mitä ne sanoo.”* Kun olin näyttänyt hänelle Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnosta, hän ilmaisi saaneensa sen avulla ihmisystävällisemmän kuvan taloudesta kuin hänen aiempi kuvansa oli ollut. Sivusto toi talouden hänen mukaansa kaukaisesta asiasta lähemmäksi, kaikkia ihmisiä koskevaksi. Haastattelemani asiantuntijat olivat selkeästi eri mieltä monien toimijoiden kanssa, mutta se ei estänyt heitä tutustumasta tietoon ja muodostamaan omia mielipiteitä siitä.

Tiedon näkeminen epäkiinnostavana näkyy myös muiden noviisien vastauksissa. Presidentinvaaleista alunperin kiinnostunut 3 kertoo kiinnostuksen menettämisestä: *”Tuntui vaan että niissä kaikissa vaalitenteissäkin ne höpisi samoja asioita, eikä niistä saa oikein mitää hirveen suuria eroja irti.”* 2 kuvaa politiikkaa kuivaksi: *”Se on myös jollakin tapaa kuivakkaa. Mun mielestä. Siellä on mielenkiintoisia juttuja mutta on myös kuivia juttuja.”* 1:n vastaukset olivat hiukan ristiriitaisia. Politiikka kiinnosti ajankohtaisen asiana, mutta toisaalta, hän ilmaisi, ettei häntä kiinnosta tietää enemmän taloudesta tai politiikasta. Hän sanoi, ettei ymmärrä yleensä talousuutisia eikä haluaisi ymmärtää.

Vaikuttaa siltä, että politiikka on tylsää, koska ei nähdä eroja politiikan toimijoiden välillä. Vieraaksi ihmistyypiksi poliitikkoja kuvaillut 5 on tietoinen siitä, että uhkakuva lieventyisi, jos perehtyisi asioihin: *”Ja ehkä osaksi kun en tie-*

6: *”No nyt mä vähän provosoin, mutta mulla tulee mieleen politiikasta ja taloudesta miesten puku. Ja kravatti. Ja sitten semmoinen kieli, jota ei jaksa kuunnella.”*

7: *”Se on vaan niin jännää. Siellä tehdään paljon isoja päätöksiä, mistä erilaisilla toimijoilla on tosi erilaisia näkemyksiä. Välillä niitä esitetään sillä tavalla, että olisi ainoastaan jonkinlainen vaihtoehto toimia. [...] Sellainen vallankäyttö kiinnostaa talouden yhteydessä.”*

4: *”Jos ne sivistyssanat vois purkaa suomen kieleksi, ehkä sitten ymmärtäisi. Jos ei oo lukioo käynyt tämmönen.”*

5: *”No ehkä joku sellainen että menisi jollekin kurssille for dummies. Tai niinku. Otettaisiin ne peruskäsitteet. Jos ois vaikka koulussa järjestetäisiin pieniä sukelluksia siihen maailmaan.”*

3: *”No ehkä jos. Mä en jaksais välttämättä lukea aiheesta. Mutta jos joku hyvä puhuja kertoisi tosta niinkun kansan kielellä, niin kyllä mä varmasti kuuntelisin.”*

dä, niin mä näen sen jotenkin semmosena uhkana. Tai en uhkana, mutta se ei tunnut mulle ollenkaan kotoiselta asialta. Kyllä mä uskon, että se jotenkin selkiytyisi, jos siihen enemmän paneutuisi.” Haastattelemani politiikko 8 ja asiantuntija 7 molemmat näkivät eroja toimijoiden välillä. Erojen huomaaminen perustui molemmilla perehtymiseen. Nuorena noviisina vasta tutustuessaan aiheeseen 8 ei hirveästi nähnyt eroja. Nämä erot ovat haastattelemilleni asiantuntijoille myös motivoiva tekijä perehtyä lisää, seurata politiikka ja tehdä politiikkaa. Nuorten politiikkakiinnostusta selvittäneissä tutkimuksissa (ks s. 16–18) tuli esille kaipuu mielenkiintoisiin persooniin (myös 3 kaipasi heitä), minkä liitän siihen, että ei näe eroja toimijoiden mielipiteiden välillä. Noviisia pitäisi mielestäni auttaa pääsemään pintatason alle tutustumaan, perehtymään ja löytämään eroja. Näin he voisivat löytää motivaatiotakin.

TIEDONKERUU

NOVIISILLA EI OLE AIKAA, ASIANTUNTIJA PEREHTYY TYÖAJALLA

HAASTATTELUISSANI NOVIISEJA ei kiinnosta tietää enemmän taloudesta ja politiikasta. Heidän mielestään niistä saa tietoa ihan tarpeeksi tai heillä ei ole aikaa perehtyä tai halua käyttää aikaa siihen. Heitä kiinnostaa kuitenkin ymmärtää. 1 sanoi ainoana, että ei halua ymmärtää edes. Hän kuitenkin myöhemmin piti Taloustietoni 1.0 -nettisivuston ymmärrettävyydestä ja yksinkertaisuudesta. Kiinnostus ymmärtämiseen ja välinpitämättömyys tietämiseen tuli esille myös nuorten politiikkakiinnostusta selvittäneissä tutkimuksissa. (ks. s.16–18) Aktiivisuus tiedon haussa on kuitenkin oleellinen osa oppimista (ks. s.27–29).

Politiikassa ja taloudessa käytetyt vaikeat sanat antavat mielestäni mielikuvaa vaikeasta aiheesta ja vaikuttavat noviisin aktiivisuuteen. Haastateltavieni mielestä ymmärtämisessä auttaisi hyvät puhujat (3), selkokieli (1, 2, 4) kurssi ”for dummies” (5) sekä vaikuttamisen ja politiikan käyttämisen opetus (6). Jos näitä ymmärtämisen helpottajia ajattelee kognitiivisen taakan teorian (ks. s.26) kannalta, niin mielestäni nämä kaikki ovat asioita, jotka nopeuttaisivat ja helpottaisivat tiedonhakua muotoilun kautta. Jos tiedonhakuprosessi ei ole niin raskas, voisi keskittyä paremmin siihen mikä hyödyttää eniten, eli ymmärtämiseen, omien skeemojen rakentamiseen. Taakka on silloin syventymistaakkaa. 6 ottaa esille tiedon käyttämisen näkökulman. Sieltä löytyy mielestäni syy motivoitua perehtymiseen, mitä hyötyä minulle tästä tiedosta on. Tämä tuli esille myös haastatteluissani. Vaikka kaikki kokivat ymmärtäneensä, he eivät ymmärtäneet, mitä hyötyä tästä tiedosta voisi olla. Oletan sen tarkoittavan käytännössä sitä, että jos tieto ei johda toimintaan, se koetaan hyödyttömäksi ja unohdetaan. Osa oppimisteoreetikoista on sitä mieltä, että asia on opittu vasta kun se näkyy toiminnassa (ks. s.29) Asiantuntijat organisoivat tietoa toiminnan (esim. poliitikkojeen toiminta on usein mielipiteiden muodostusta) mukaan. Tiedonkeruuseen liittyy olennaisesti myös tilannesidonnaisuus (ks. s.31). Jos asioita opitaan samassa paikassa kuin käytetään, opiskelu on tehokkaampaa.

Asiantuntijat ovat valmiiksi motivoituneita. He ovat valmiita hakemaan tietoa eri paikoista ja yhdistelevät niitä aktiivisesti toisiinsa mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. He käyttävät siihen aikaa. Runsas ajan käyttö on heille mahdollista, koska se on heidän työtään. 8 on aloittanut politiikkaan tutustumisen jo nuorena. Hän kertoi myös, että poliittisen lukutaidon, eli perusteluiden kriittisen seuraamisen, oppimiseen meni kauan, ja sitä oppii vieläkin koko ajan lisää. 7 on opiskellut kansainvälistä taloutta neljä vuotta. He ovat mielestäni valmiita käyttämään aikaa perehtymiseen, koska he ovat motivoituneita. He tietävät, että he saavat selville näkemysten eroja ja voivat muodostaa mielipiteitä tiedon avulla. Ja näillä mielipiteillään he uskovat voivansa vaikuttaa maailmanmenoon.

1 suhtautui kaikista kielteisimmin tietämiseen ja ymmärtämiseen. *”Siitä [taloudesta ja politiikasta] saa riittävästi tietoa. Eikä mun tarvi tietää enempää. Ei se vaikuta mun elämään.”* Hän varmisti usein haastattelun aikana, mitä tarkoitin kysymyksillä. Hän ei siis ottanut valtaa vastata, miten halusi. Tämä voisi viitata siihen, ettei hän kokenut itseään niin subjektiksi kuin muut haastatelluista. Se, että kokeeko itsensä objektiksi tai subjektiksi vaikuttaa oppimiseen [Rauste-von Wright ym. 2003, 164]. Subjektius tarkoittaa sitä, että ottaa itse vastuuta oppimisestaan. Tähän vaikuttaa itsetunto: uskaltaako kokeilla odotusten ja hypoteesiensa kantavuutta [Rauste-von Wright ym. 2003, 164]. Objektiksi itsensä kokeminen vaikuttaa tiedonhakuun, ymmärtämiseen ja mielipiteen muodostukseen. Ja myös kokemukseen, että voi vaikuttaa. Objektius voi tarkoittaa demokratian kannalta passiivisia kansalaisia. Saattaa kuitenkin olla, että objektiksi itsensä kokevat tunnistavat kansanedustajat, jotka ajavat heidänlaistensa etuja. Ilman aktiivista perehtymistä erilaisiin näkemyksiin, he eivät kuitenkaan voi tarkistaa edustajien näkemyksiä. Aktiivisuus kysyy myös metakognitiivisia taitoja (ks. s. 31) Koska näitä ei voi olettaa olevan kaikilla, varsinkaan nuorilla, mielestäni tiedonkeruuta ja ymmärrettävyyttä olisi hyvä helpottaa.

8: *”Politiikka vaatii sitä, että seuraisi ja perehtyisi, ja tutustuisi ja muodostaisi ite mielipiteitä [...] niin kyllä mä ymmärrän sen että kaikilla ei ole aikaa ja energiaa siihen [...] mutta sitä se vaatisi.”*

1: *”Se ei ole niin oleellista mun elämässä. Se ei ole niin tärkeää, että mun pitäisi sitä lähteä hakemaan [tietoa]. Sitä on mielenkiintoista seurata, mutta ei se ole niin tärkeä asia mun elämässä.”*

6 Noviisista kohti asiantuntijuutta

Edellinen luku selvitti eroja asiantuntijan ja noviisin välillä. Tämä luku kertoo, kuinka noviisia voisi auttaa ymmärtämisessä Taloustietoni 1.0 -nettisivuston visuaalisilla ratkaisuilla.

EDELLISEN LUVUN neljää pääkohtaa (tiedon laatu, mielikuva, mielipiteet ja tiedonkeruu) ovat kaikki oleellisia osia konstruktiivisessa tiedonhakuprosessissa. Asiantuntijan maailmankuva ohjaa hänet valikoimaan uutisista tietoa ja järjestämään sitä. Hän ei jää pintaan, vaan tarttuu asioihin, joita sanoilla ja kuvilla yritetään ilmaista. Hän sijoittaa asiat osaksi maailmankuvaansa sellaisinaan tai muuntaen niitä. Nämä tulkinnat ovat hänen mielipiteitään asioista, poliittista toimintaa. Oppijan aktiivisuus tiedonhankinnassa on oppimisen tärkeimpiä edellytyksiä, ja sitä asiantuntijalta löytyy. Noviisilla tämä koko tiedonhakuprosessi tyssää pintaan (s.46–48). Siinä olevat asiat eivät houkuta häntä valikoimaan mitään: Tämä maailma on hänelle vieras. Koska tiedonhakuprosessi pysähtyy valikoimiseen, kaikki muut vaiheet, tiedonkeruu (s.48–49), tiedon jäsennys (s.37–39) ja mielipiteen muodostus (s.44–45) jää tapahtumatta.

Tässä luvussa kerron, millaisia visuaalisia ratkaisuja kehitin edellä mainituille pääkohdille. Muuttamalla pintaa *(1) Vieras lähestyttävämmäksi*, tuomalla siihen asioita, joissa noviisi näkee merkityksiä, voi mielestäni graafinen suunnittelija saada hänen tiedonhakuprosessinsa (ks. s.28–29) liikkeelle, ja tuomalla sen yhteyteen tiedon jäsennyksen *(2) Sirufaktojen keräilystä tiedon organisointiin*, mielipiteiden muodostuksen *(3) Mielipiteettömästä mielipiteiden kehittäjäksi* ja tiedonkeruun *(4) Tiedonkeruu helpoksi* noviisi pääsee rakentamaan tietoa.

Näitä kehittelemiäni visuaalisia ratkaisuja esittelen Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen avulla (ks. kuvat oikealla) Taloustietoni 1.0 -nettisivuston tarkoituksena on kertoa talouden perusasioista ja antaa johtoajatuksia (auttaa myös lukijaa löytämään omia), joiden avulla seurata ja arvioida tässä päivässä tapahtuvia talouspoliittisia asioita. Koska aihe on sisällöllisesti vaativa, Taloustietoni-nettisivustosta muodostui tämän lopputyöni puitteissa alku tietopaketille, luonnos. Näytin luonnosta haastattelemilleni noviiseille ja yhdelle asiantuntijalle ja hahmottelen vastauksien avulla suuntia, joihin kannattaisi sivustoa seuraavaksi johdattaa.

TALOUSTIETONI 1.0 -NETTISIVUSTON LUONNOS ON LIITTEENÄ SISÄKANNESSA. Se sisältää:

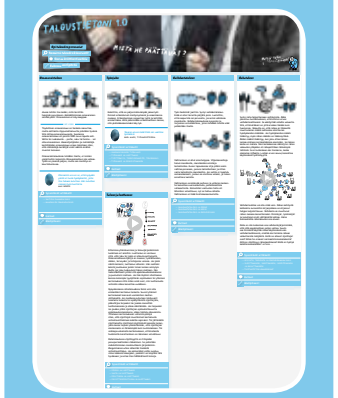

- **Nettisivuston konseptiluonnoksen julisteena. Peruskäsitteiden (omavaraistaloudesta rahatalouteen) selitys tekstin ja kuvin. *Talous ja luottamus* -teorian selitys tekstillä.**

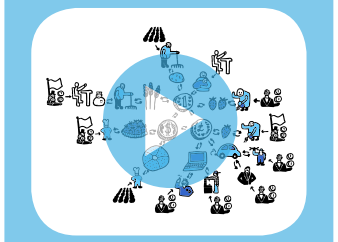

- ***Talouden suhdeverkosto* -animaation.**

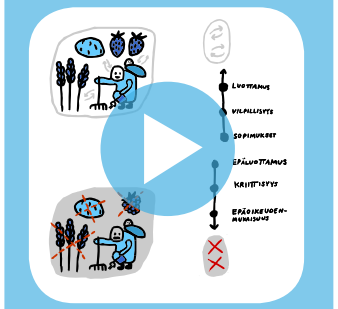

- ***Talous ja Luottamus* -animaation.**

Vieraus

Lähestyttävyys

MIELIKUVAN MUUTTAMINEN
Vieraus ilmenee mielestäni noviisin politiikan mielikuvassa poliitikkojen näkemisen vieraan tyyppisinä ihmisinä, jotka puhuvat vierasta kieltä.
Lähestyttävyys tarkoittaa lopputyössäni sitä, että pyrin visuaalisilla ratkaisuilla luomaan mielikuvaa mahdollisimman monia ihmisiä koskevasta erityisesti huomioiden politiikan noviisin maailmankuvaa.

MIELIKUVA

VIERAS LÄHESTYTTÄVÄMMÄKSI

NOVIISIN JA ASIANTUNTIJAN erotti mielestäni mielikuva taloudesta ja politiikasta. Noviisi näkee ne vieraana (vieraat ihmiset ja vieras kieli) kun taas asiantuntija tutustuu toimijoiden kiinnostaviin mielipide-eroihin (ks. s.46–48) Mielestäni noviisin mielikuva estää häntä tutustumasta talouteen ja politiikkaan. Ja siksi olisi mielestäni tärkeää, että ne ilman aktiivista ja tietoista tutkimistakin näyttäisivät houkuttelevammalta. Valokuvat poliitikkojen kasvoista ovat visuaalinen konkretisoituma tästä maailmasta. Kuvat näyttävät yksittäisiä ihmisiä korrekteissa puvuissaan. Poliittisen päätöksenteon taustoja selittävissä graafeissa näkyy numeroita ja diagrammeja. Vieraat ihmiset ja kovat numerot eivät ole mielestäni kovin samastuttavia. Yksinkertaistettuna ajatukseni siitä, että miten vierauden yli pääsee, on se, että kerron kaikkia ihmisiä koskevista asioista sympaattisilla ihmishahmoilla ja piirrosjäljellä (ks. kuvat yllä).

Esittelen tässä kahdenlaisia lähestyttävyyteen vaikuttavia asioita, jotka tulivat vastaan tässä lopputyössä:

1. visuaalisuuteen perustuvia
2. viattomuuteen perustuvia (entisaikojen kansalaiset ja viattomat uhrit.)

ALOITAN SIITÄ, MITEN VISUAALISUUDELLA voin vaikuttaa lähestyttävyyteen. Ajatus siitä, että halusin eroon puhuvia päitä esittävistä valokuvista ja halu kuvittaa asiasisältöjä johdatti minut infografiikan puolelle. Poynterin *Eyetrack III* -tutkimuksen mukaan kuvista houkuttelevimpia ovat kuvat, joissa on useampi kasvo. Kuitenkin lukijan mielestä lyhyet tekstit (otsikot, ingressit, lyhyet kappaleet) ovat pääosin kiinnostavampia kuin kuvat (ks s.34). Koska halusin olla mahdollisimman houkutteleva ja kuitenkin käyttää kuvituksia, yhdistettynä tämä mielestäni tarkoitti kasvollista lyhyesti tekstitettyä infografiikkaa. *Eyetrack III* -tutkimuksessa ei ollut tietoa, miten erilaisilla tyyleillä tehdyt grafiikat vaikuttavat houkuttelevuuteen. Siinä ei ollut myöskään tietoa, miten erityisesti sellaistet ihmiset, jotka eivät ole kiinnostuneita politiikasta, käyttäytyvät. Tässä tutkimuksessa oli myös kyse yksittäisten uutisten houkuttelevuudesta.

Siksi pohdin, voiko minua houkuttelevaa kasvollista infografiikkaa perustella muuten. Sarjakuvaa tutkineen Scott McCloudin [1994,30,31,36] (ks. kuvat sivulla 55) mukaan, mitä yleispätevämmät kasvot ovat, sitä useampaa ne koskevat, ja sitä helpommin niissä voi nähdä itsensä. Realistisessa valokuvassa on yhden kasvot ja yksinkertaistetussa pilapiirroksessa miljoonien kasvot. Tai toisin sanoen realistisessa valokuvas-

sa näkee toisen kasvot ja yksinkertaistetussa pilapiirroksessa itsensä. Yksinkertaisia kasvoja voidaan käyttää samastumistarkoituksiin ja realistisempia henkilön objektiuden korostamiseen. Yksinkertaisella voi kuvata paremmin käsitteitä ja sisäistä maailmaa. McCloud 1994, 41, 44 Tätä vasten voi mielestäni sanoa, että politiikan kuvasto korostaa yksilöllisyyttä, jonka jotkut ihmiset kokevat vieraudeksi. Koska haluan kuvieni koskettavan mahdollisimman monia ihmisiä, käytän hyvin yksinkertaistettuja ihmishahmoja. Graafeissa ihmiset esiintyvät usein kasvottomina numeroina tai vektoriasuisina keskivertokansalaisina. Tällainen ei mielestäni houkuta samastumaan. Ihmisten samastumista meihin ja ympärillä oleviin ihmisiin, keskivertokansalaisiin voisi helpottaa tekemällä keskivertokansalaisista inhimillisempiä. Samalla kuitenkin pitäisi välttää realistisuuden tuomaa toiseutta.

Teoria yksinkertaisista ihmishamoista voisi myös tarkoittaa työssäni erityisesti poliitikkojen kuvaamista samastuttavampina. Yleensä heidät kuvataan realistisina toiseutta korostavissa valokuvissa. Lehtien pilapiirroksissakin on sen verran realistisuutta jäljellä, että poliitikot ovat tunnistettavissa toisiksi. Pilapiirrokset ovat kuitenkin lähes poikkeuksetta poliitikkoja kritisoivia, ironisoivia ja kyynisoivia (ks. s. 13). Voisiko poliitikkoja esittää inhimillisinä ja samastuttavina yksinkertaisten piirrettyjen ihmishahmojen avulla? Yritin pohtia, mitä nämä kaikki erilaiset toimijat ajattelevat ja tuntevat. Tein hahmoja, politiikkoja, sijoittajia ja tavallisia kansalaisia, joiden rinnalle kirjoitin ajatuksia, joita he ajattelivat tai tunsivat (ks. kuva viereisellä sivulla). Koin, että muut kuin politiikot onnistuivat samastuttamisessa paremmin. Jopa ahneeksi luokiteltu pankkiiri onnistui heittäytymään samastuttavaksi pohtimalla hyviä tarkoituksiaan ja huonoja seurauksia. Mietin, että ehkä politiikot ovat joutuneet niin toiseuden syövereihin, että heistä pitää tehdä hyvin, hyvin samastuttavia hahmoja. Omaa rahaa tarjoava poliitikko herätti eniten luottamusta, joka sekin voidaan ajatella äänestäjien mielistelyksi. Voi olla, että pelkästään piirrosjälki muistuttaa ironisoivan karikatyyrin kontekstista. Ajatus kysymyksen ja pohtimisen muodossa tuntui helpottavan samastumista. Varsinkin sellaisen kysymyksen, johon henkilöllä itselläänkään ei ole vastausta. Koska Taloustietoni 1.0 -nettisivusto jäi tietopaketin aluksi, en kehittänyt tätä ideaa pidemmälle. Se kuitenkin konkretisoi ajatukseni siitä, että henkilöiden yksipuolinen esittäminen epäilyttävinä tuottaa toiseutta.

Myös erilaiset piirrosjäljet vaikuttavat paljon kuvitusten tunnelmaan. Scott McCloudin 1994, 124, 126 mukaan kaikilla viivoilla on expressiivistä potentiaalia. Hän esittelee useampia eri piirrosjäljellä tehtyjä sarjakuvia (ks. kuvat viereisellä sivulla). Esimerkiksi Carl Barksin Roope-sedän lempeät

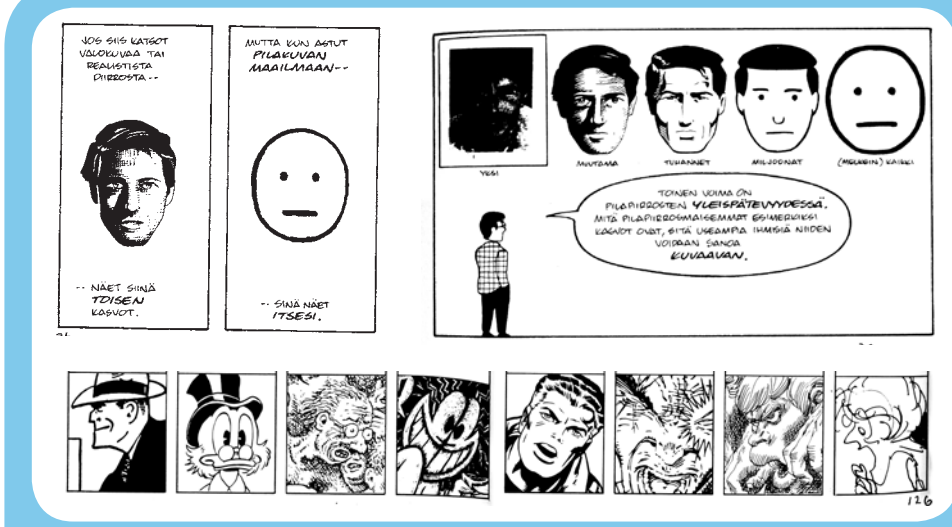

MCCLOUD, SCOTT 1994: s. 36 (kuva vasen yläkulma) **s. 31** (kuva oikea yläkulma) **s. 126 Erilaisia piirrosjälkiä** (kuva alarivi).

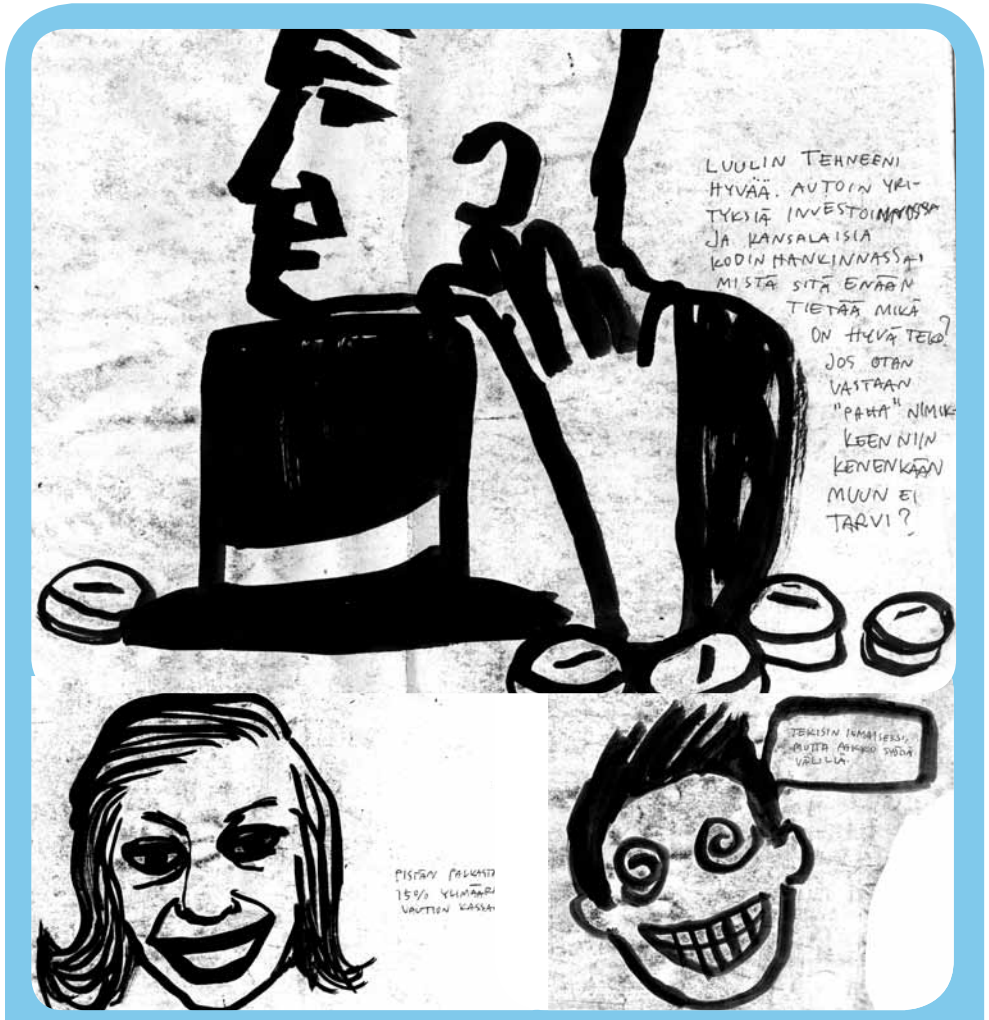

MITEN TOISIIN IHMISIIN SAMASTUMISTA VOISI HELPOTTAA?
Kokeilu, jossa yritin esittää epäilyttäviä sijoittajia ja poliitikkoja positiivisessa valossa, sijoittamalla heidän viereensä positiivisia aikomuksia ja pohtivia kysymyksiä.

HS: 21.9.2008
SARJAKUVA FINANSSIKRIISISTÄ
Joel Melasniemi ja Juhana Rossi

kaarevat linjat ja avoimet linjat ilmaisevat hänestä hassunkurisuutta, nuoruutta ja viattomuutta. Roope-sedän vieressä oleva ahdistunut piirrostyyli kertoo mielestäni paljon piirrostyylin vaikutuksesta. Näen, että keskivertokansalainen mieluiten samastuisi talouden yhteydessä viattomaan ja pieneen ihmiseen kuin neutraalin kylmään vektoriukkoon tai ahdistuksesta väreilevään ihmispoloon. Haluan myös korostaa piirrosjäljellä yksinkertaisuutta sekä helppoutta: Talous

EKP: MIKSI HINTAVAKAUS ON TÄRKEÄÄ? -ANIMAATIO
Inflaatiohirviö ennen (ylärivin kuvat) ja nyt (alarivin kuvat).

on helposti ymmärrettävää! Kasvojen ilmeistä korostan ystävällisyyttä. Muiden tunteiden kasvoja on vain tilanteissa, jotka sitä vaativat. Talous on maailma, joka koskettaa mukavia ihmisiä, niin kuin sinua!

Lopulliseen Taloustietoni-nettisivuston tyyliin vaikutti Helsingin Sanomista löytynyt sarjakuva finanssikriisistä (ks. viereisellä sivulla yllä). Musta, harmaa ja sininen tuntuivat näyttävän taloudelta. Väreissä oli jokin vakuuttavuuden sävy. Sarjakuvassa kuitenkin epälähestyttävyyttä lisäsi pankkiirien ja sijoittajien esittäminen ahneina. Myös oudot käsitteet kuten investointipankki ja kansainväliset rahoitusmarkkinat aiheutti outouden tuntemuksia. Epäilyttävän henkilön esittäminen epäilyttävänä abstraktina pilapiirroksena ihanalla piirrostyylillä ei tuota siis välttämättä lähestyttävyyttä.

YLE:19.8.2011
Talouden kauhuskenaario: Näin Kreikka vie Heliltä työpaikan.

SAMASTUMISEEN VAIKUTTAVAT muutkin asiat kuin kasvot ja piirrosjälki. Piirtämällä mukavasti mukavia kasvoja päästään johonkin – se on ehkä ensimmäinen askel lähestyttävyyteen. Koska noviisien vastauksissa vierautta tuotti poliitikkojen epäilyttävyys, mielestäni hahmojen pitää olla ennemminkin viattomia. Syyttömiä kansalaisia, joita uhkaa jokin.

Heikommin kehittyneissä maissa nuoret ovat poliittisesti aktiivisempia, koska uhka on läsnä (ks. s.16–18). Myös entisaikojen ihmisiä uhanneet vaarat ovat mielestäni vakuuttavia. Esimerkiksi Euroopan keskuspankki (EKP), jonka ensisijainen tehtävä on ylläpitää hintavakautta, on tehnyt animaation (ks. kuvat sivulla 56 alla) inflaatiosta. Inflaation vakaus on EKP:n tehtävä. Animaation alussa näytetään, kuinka hirviömäinen inflaatio tuntui aikoinaan viattoman ja tavallisen kansalaisen elämässä, tämä ei käytännössä pystynyt ostamaan mitään. Entisajoista leikataan nykyaikaan EKP:n toimistoon ja näytetään kuinka EKP pitää kurissa inflaatiohirviötä. Näin tulee ymmärrettäväksi, miksi inflaatiota on pidettävä kurissa.

Yle kokeili tätä, uhrien ja uhkakuvan näyttämistä, nettisivuillaan elokuussa 2011 artikkelissaan: *Talouden kauhuskenaario: Näin Kreikka vie Heliltä työpaikan.* Ylen uutinen 19.8.2011 (ks. kuva edellisellä sivulla) Jutussa kuvataan kuinka talouden syy- ja seuraussuhteet voisivat vaikuttaa yksityisen kansalaisen elämään. Juttu on kuvitettu kahden ihmisyksilön, Helin, 42, ja Kimmon, 55, ajattelevilla päillä. Ilmeissä ja ajatuksissa näkyy pelot, huolet ja tuskat. Piirrostyylistä tulee mieleen amerikkalaiset sarjakuvat. Helin ja Kimmon elämäntyyli vaikuttaa tyypilliseltä, joskin erilaiselta kuin omani. Kuvissa ei näytetä todellisia tapahtumia, tuska on pelkkää ajatusta. Eihän heillä ole edes nälkä! Voi helposti ajatella, että selviäisin tuosta tuskasta. Mielestäni kuvituksessa olisi voitu onnistua paremmin, jos hahmoiksi olisi valittu vähäosaisempi pariskunta. Pariskunta olisi voinut olla myös vähemmän henkilöity, niin että se koskisi suurempaa joukkoa ihmisiä.

EKP:n animaatio on mielestäni oli hyvä esimerkki viattoman kansalaisen kärsimyksestä. Siksi pohdin oletusta, että jos entisaikojen viattomat kansalaiset ovat asia, joka konkretisoi samastumisen ja myötätunnon, niin miten sitä voisi käyttää? Ehkäpä vertaamalla entisajan yhteiskunnallista tilannettta/ongelmaa nykyajan tilanteeseen/ongelmaan. Historiebokenissa Elmqvist & Jönsson & Langemar & Rydberg 2004 oli gallupeja, jotka toivat mieleen nykyajan gallupit (ks. kuva viereisellä sivulla alla). Ensimmäinen luku alkaa paikallisen kylän kuvauksella: Mitä arkeen kuuluu ja mitä ei. Sitä on helppo verrata nykypäivään. Tarina jatkuu eri luokkiin kuuluvien ihmisten tehtävien ja keskinäisten suhteiden kuvauksella. Paikallisen elämän arjen kuvaus päättyy viiden aikalaisen haastatte-

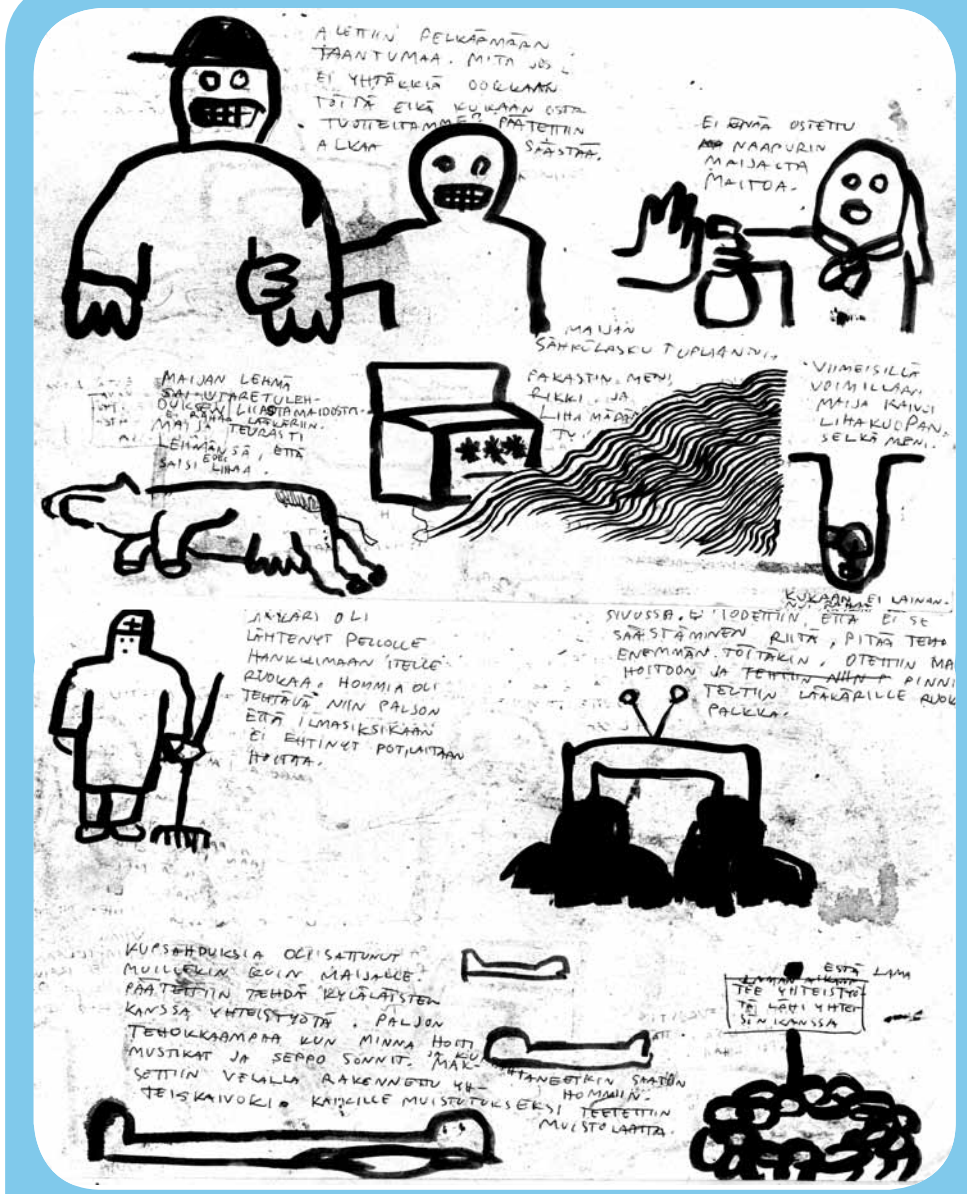

TARINA LAMASTA. Kokeilukuvitus lamasta yksinkertaisessa yhteisössä.

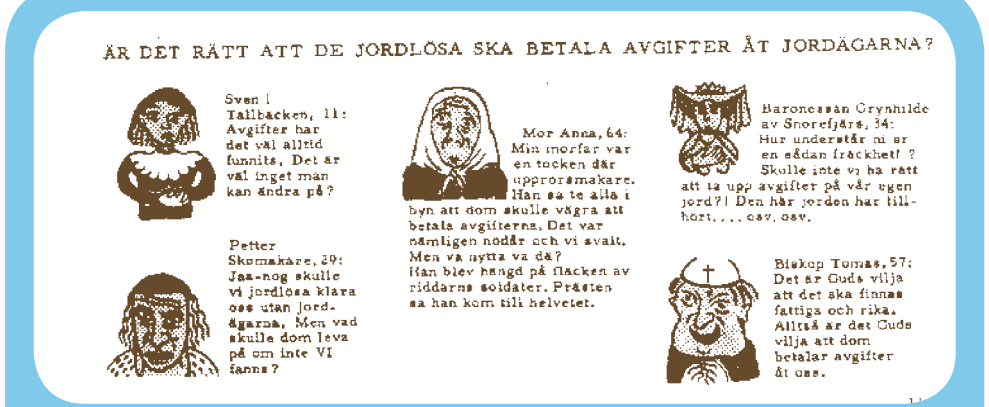

HISTORIEBOKEN (2004). Viiden aikalaisen haastattelu.

luun: ”Onko oikein, että maattomat maksavat lahjoja maanomistajille?” Jos sellaisen perään kuvailisi vastaavan tilanteen nykyajasta ja sen perään gallup, niin voisi tulla kiinnostava vertailu. Tällainen vertaus voisi auttaa näkemään nykyhetken uudesta näkökulmasta.

Kokeilin itse tehdä tarinan lamasta, kuinka se vaikuttaisi pienessä yhteisössä (ks. kuva edellisellä sivulla yllä). Omassa tarinassani nousi tärkeäksi nousukeinoksi lamasta yhteistyö, joka loppui laman alussa, kun tarkistettiin sitä, mitä kannattaa ostaa ja mitä ei. Yhteistyö alkoi, kun pariskunta halusi auttaa naapuria varmalta kuolemalta. Jos useammat ihmiset tekisivät tällaisia tarinoita, mitä muita asioita nousisi esiin?

Lähestyttävyyteen voi vaikuttaa varmasti monilla muillakin asioilla, mutta nämä, piirrostyylin sympaattisuus ja entisaikojen kansalaiset tuntuivat sopivan lopputyöhöni: yritän kertoa kaikkia ihmisiä koskevia asioita (ei pelkästään keskiluokkaisia) ja aloitan talouden perusteista, jotka syntyivät kauan sitten.

LÄHESTYTTÄVYYS JA HAASTATTELUT

NÄYTIN, JA LUETETUTIN haastateltavillani noviiseilla Taloustietoni 1.0 -nettisivuston. Sitä ennen kyselin, minkälainen kuva heillä on taloudesta ja politiikasta. Sen jälkeen kysyin heiltä kysymyksiä, joilla yritin saada selville, minkälaisen mielikuvan Taloustietoni 1.0 -nettisivusto antoi taloudesta. Halusin selvittää olinko onnistunut saamaan aiheen koskettamaan heitä. Kiinnitin huomiota vastauksiin, joissa ilmeni jotain, joka oli vastaajalle uutta. Vertailin myös vastauksien muutoksia ennen (mielikuvat yleensä taloudesta ja politiikasta) ja jälkeen Taloustietoni 1.0 -sivuston näyttämisen. Nämä kertovat mielestäni uudesta tiedosta ja mahdollisista muutoksista maailmankuvassa (ks. s.28–29).

5 :n maailmankuvassa talous ja politiikka yleensä on vierasta peliä. *Sellainen kovuus. Koska jotenkin musta tuntuu, että se on sellaista peliä, talous ja politiikka.* Hän näkee poliitikot vieraana ihmistyyppinä. *Jotenkin mä en näe että mun läheisetkään on hirveen kiinni siinä. Sitten kuitenkin kun tuntee sitä ihmistyyppiä, sitten tuntuu että ei ole mitään yhteistä.* Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksessa hän lämpeni omavaraisviljelijälle, viljelijä oli selvästi samastuttavampi talouden toimija kuin poliitikko.: *Ja sitten oli jotenkin kivat kuvat. [...] Ne jotenkin herätti mussa sellaisen omavaraistaloutta ylläpitävän maanviljelijän tyylisen yhteisön.* Hänen luottamustaan talouteen lisäsi myös luonnoksesta saatu uudenlainen kuva, että taloudessa on sääntöjäkin, joiden puitteissa

5 *: ”Ja sitten oli jotenkin kivat kuvat. [...] Ne jotenkin herätti mussa sellaisen omavaraistaloutta ylläpitävän maanviljelijän tyylisen yhteisön.”*

pyritään rankaisemaankin, peliä pidetään kurissa: *No sellaisen sopivan ymmärrettävän kuvan. Sellaisen että myös talouteen voi luottaa. Ja että taloudessakin on omat pelisääntönsä, missä ainakin pyritään rankaisemaan.*

Myös 6 näkee talouden ja politiikan etukäteen tietyn ihmistyypin juttuna. Hän löysi tämän mielikuvan Taloustietoni 1.0 -sivuston yläkuvasta. *No se oli se yläkuva just sellanen, mikä olo mulla on. Kasvoton. Ja pukuja. Ja miehiä.* Ihmistyypin vieraus ja kovuus on niin iso juttu, että ihan sen takia hän haluaa etsiä vaihtoehtoista tietoa. *se arvomaailma, mitä politiikka harjoittaa, niin se on aika kova. Niin siinä tulee semmonen olo, että on tosi pieni, eikä voi tehdä mitään. Niin tavallaan se tiedon hakeminen on vaihtoehtoisen tiedon hakemista.* Taloustietoni 1.0 -nettisivuston piirroshahmoja hän kuitenkin piti sympaattisina. Ehkä hahmot olivat samanlaisia pieniä ihmisiä, jollainen hän itsekin koki olevansa. Vaihtoehtoisesta tiedosta hän etsii perspektiiviä ja omaa näkemystä politiikkaan. *Joo. Jos siihen [politiikkaan ja talouteen] löytyisi joku semmonen silta. Tavallaan.* Nettisivustossa hän näki sillan mahdollisuuden: *Musta oli hirveen hienoa semmonen... Sopisi vaikka kouluun. Että musta tosi hyvä. Sopisi semmoiseksi sillaksi.*

4 ei luota politiikkaan ja talouteen. *Musta tuntuu, että tällä hetkellä talous on miten sattuu. mut politiikka on väkisin huijausta. [...] Niin musta se on politiikkaa, miten nuo tekee eduskunnassa, niin ei ne voi ottaa huomioon kaikkia ihmisiä. Niin silloin se ei periaatteessa oo niin demokraattista.* Taloustietoni tuo sen lähemmäksi, niin että me kaikki ollaan sitä. Hän käyttää sanaa ihmisläheisempi, joka viittaa aiempaan mielikuvaan vieraudesta ja kovuudesta. *No se että loppupeleissä me ollaan kaikki osa sitä taloutta. Se ei oo vaan semmonen että. Vaikka se tuntuu semmoselta, että se on aivan niinku joku tuolla kaukana jossakin. Niin se on oikeesti koko ajan tässä ympärillä. [...] No siis tavallaan tää oli paljon ihmisläheisempi.*

1 vertaa lukukokemuksia vastauksessaan: *No semmonen niinku mun mielestä selkeä. Sitten semmonen ei ollut liian semmoinen kuiva. Sitä oli ihan kiva kattoa ja lukea. [...] Tuli ehkä semmonen positiivisempi mielikuva.* Hänellä lukukokemus ja mielikuva taloudesta vaikuttavat kuuluvan yhteen. Ei niinkään se, miltä poliitikot näyttävät. Myös 2 piti politiikkaa yleisesti aika kuivana: *”Se on myös jollakin tapaa kuivakkaa. Mun mielestä. Siellä on mielenkiintoisia juttuja mutta on myös kuivia juttuja.”* Taloustietoni 1.0 -nettisivustoa antamaa mielikuvaa hän ei sano positiiviseksi eikä negatiiviseksi, hän tuntuu keskittyvän asiasisältöjen pohtimiseen, hän kuitenkin viittaa sivuston antavan yksinkertaisemman kuvan taloudesta aiemman hajanaisuuden tilalle. *Toi ehkä yksinker-*

6 *: ”Se oli se yläkuva just sellanen, mikä olo mulla on. Kasvoton. Ja pukuja. Ja miehiä. Ja sitten piirustuskuvat, ne oli mun mielestä.. teki siitä tekstistä jotenkin mielenkiintoista. Ne oli sympaattisia, ne tyypit.”*

4 *: ”No se että loppupeleissä me ollaan kaikki osa sitä taloutta. [...]Vaikka se tuntuu semmoselta, että se on aivan niinku joku tuolla kaukana jossakin. Niin se on oikeesti koko ajan tässä ympärillä. [...] No siis tavallaan tää oli paljon ihmisläheisempi.”*

1 *: ”No semmonen niinku mun mielestä selkeä. Sitten semmonen ei ollut liian semmoinen kuiva. Sitä oli ihan kiva kattoa ja lukea. [...] Tuli ehkä semmonen positiivisempi mielikuva.”*

3: ”Mun mielestä niinku hyvin kerrottu tarina.” [Ensivaikutelma Taloustietoni 1.0:sta]

3: ”Se [Taloustietoni 1.0] antaa sen [mielikuvan taloudesta] että kaikki perustuu aika niinku luottamukseen. Toisaalta se on silloin tosi epävakaata. Jotenkin ku että kaikkiko vaan perustuu luottamukseen. Että aika heiveröisellä pohjalla periaatteessa.”

taistaa sitä. Siis mitä nyt luki tommosen vähäsen määrän. Se yksinkertaistaa tommonen tietopaketti. [...] sillä tavalla mikä kuva itellä taloudesta on se on ehkä vähän semmonen hajanaisempi. Toisaalta toinen hänen kommenttinsa vastauksena siihen, minkälaisen kuva sivusto antaa taloudesta, viittaa monien näkökulmien huomioon ottamiseen: *Siihen vaaditaan myös jos aatellaan talousasioita.. monien eri tahojen hyvää toimintaa.*

3 koki Taloustietoni 1.0 -sivuston sisältämän uuden tiedon ja tarinan kiinnostavana. Tekstin sisällössä esiin tullut luottamuksen vaikutus talouteen jäi kuitenkin mietityttämään 3:aa.*Ehkä vaan sillein jotenkin että toi tarina pisti tai herätti ajatuksia rahasta. Kuinka sekin on vaan sellanen keksitty juttu ja perustuu luottamukseen. [...] Mutta en mä nyt tiedä muuttiko se mun käsitystä. Ehkä sai ajattelemaan että vielä epävakaampaa.* 3:n vastauksessa nousee esiin luottamuksen merkitys uutena asiana. Hän on luottanut johonkin, joka ei olekaan niin kuin hän oletti. Tieto herätti uusia ajatuksia. (Uhkaava tietoa hän pitää kognitiivisena konfliktina, haasteena, jota hän yrittää ratkaista. Jos se on liian vaikea ratkaistavaksi, sen ratkaisu voi keskeytyä.)

3 ei keskittynyt piirroksien sisältöihin: ”*ne oli aika pienelle ne kuvat. Niitä ois pitänyt pystyy katsoo vähän lähempää. Ja tossa kun sä pyysit mua lukemaan noita tekstejä, niin mä keskityin sen tekstin lukemiseen enemmän. [....] Mä keskityin siihen tekstin ymmärtämiseen. Koska mä aattelin tässä talousaihe niin.*” Oletus hänelle annetusta tehtävästä, ja kuinka siitä selviää, vaikutti hänen lukutapaansa: ”*Vaikka normaalisti mä kyllä katon kuvia. Tosi outoo!*” Tuli sellainen olo, että hän ei liittänyt piirrostyylistä virittyvää kivaa oloa tekstien sisältöön: ”*Ei mä katoin tän yleisilmeen että kivannäköinen ja sitten mä keskityin tekstiin.*” Hän työskentelee graafisena suunnittelijana, joten ehkä hän katselee eri tavalla visuaalisuuden vaikutusta. Tai ei samalla tavalla vaikutu visuaalisuudesta. Animaatiossa hän keskittyi kuitenkin piirroksien sisältöihin. ”*Mutta siinä animaatiossa missä oli tekstit ja kuvat. Siinä se jäi paremmin päähän mitä siinä oli.*” Animaatiossa kuvat ja tekstit ovat voimakkaammin kiinnittyneitä toisiinsa. Staattisiin kuviin voisi lisätä tekstejä korostamaan sisältöjä, jotta huomio kiinnittyisi paremmin niidenkin sisältöihin. Myös hahmoja pitäisi suurentaa tai selkeyttää.

NÄIDEN VASTAUKSIEN PERUSTEELLA voisin pitää piirrostyyliä ja hahmoja varsin onnistuneena. Kaikki haastateltavani noviisit paitsi 3 saivat nettisivustosta positiivisemman kuvan taloudesta. 3 sai kuitenkin positiivisen kuvan piirrostyylistä ja yleiskuvasta. 2 tuntui tarkastelevan vastauksissaan asiasisältöjä enemmän kuin mielikuvia, ja vaikka ei hehkuta, ei löydä negatiivista sanottavaa. Hahmot toivat aihetta läheisemmäksi niille, jotka kokivat politiikan vieraana ja kovana. 4:sta aihe lähestyi kaikkia ihmisiä koskevana. Kuvien lisäksi muu sisältö saattoi vaikuttaa positiivisuuteen. 5 ja 6 kokivat erityisesti hahmot lähestyttävinä. 1:n mieltä lukukokemus, ymmärrettävyys ja selkeys virittivät positiivisempiin aatoksiin. 3:n vastauksissa ilmeni uusien epämiellyttävien tietojen vaikutus. Mikä sekin on hyvä asia; teksti ei ole yltiöpositiivista talouden ylistystä. 6 sanoo myös nettivuston antavan neutraalin kuvan taloudesta. Kuvien lisäksi muu sisältö saattoi vaikuttaa positiivisuuteen.

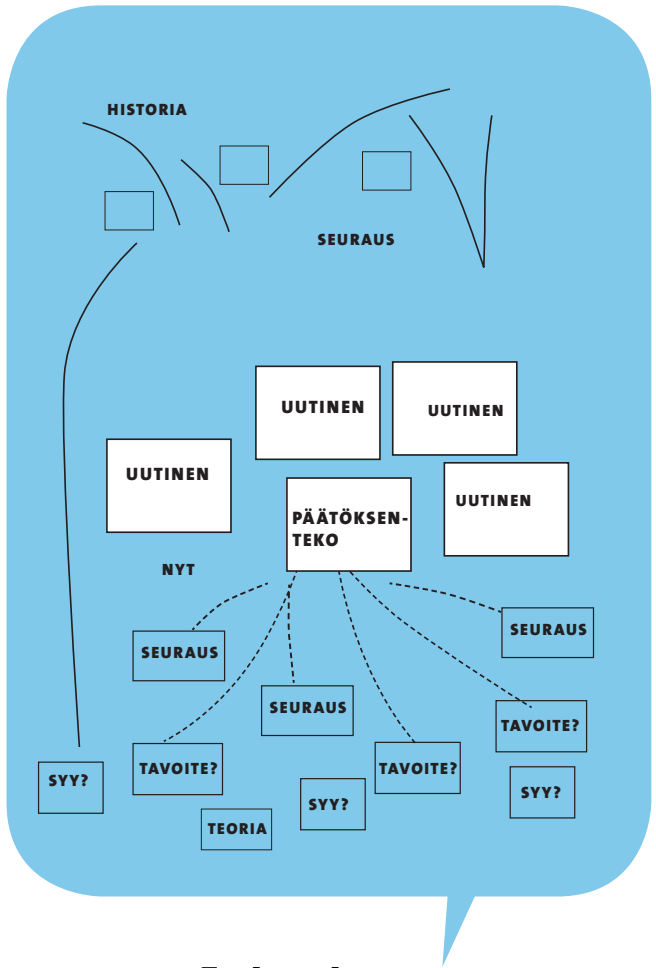

Tiedon sekavuus

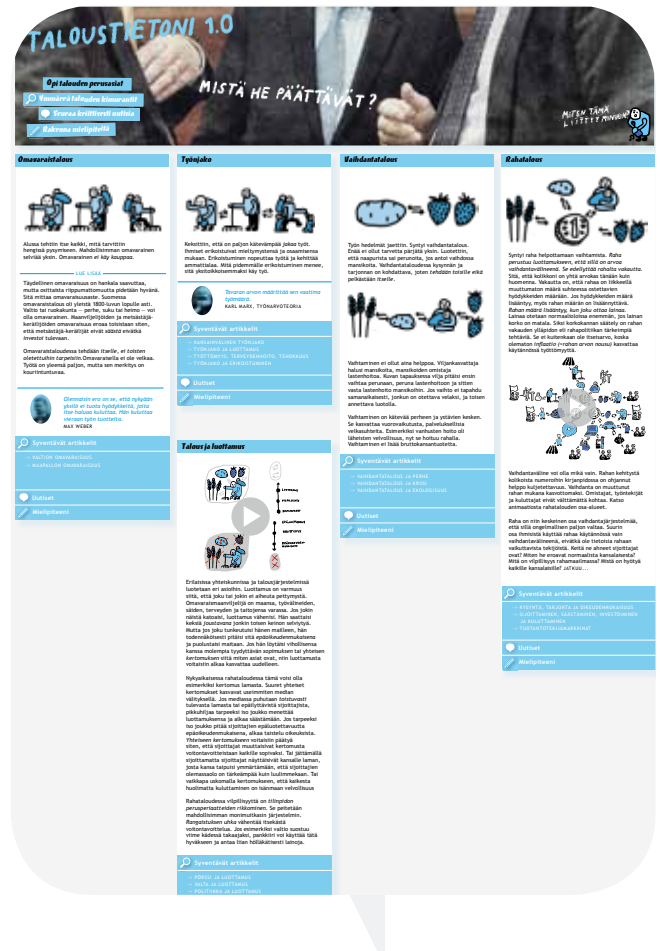

Tiedon rakennus

TIEDON LAATU

SIRUFAKTOJEN KERÄILYSTÄ TIEDON RAKENTAMISEEN

EDELLÄ KERROIN MITEN visuaalisilla ratkaisuilla vaikutin Taloustietoninettisivuston tunnelmaan ja lähestyttävyyteen. Tämä osio kertoo, miten visuaalisilla ratkaisuilla voisin jäsentää tietoa. Testaan visuaalisten ratkaisujen onnistumista haastateltavilla. Jäsennys helpottaa ymmärrettävyyttä ja vaikuttaa myös mielikuvaan. Hahmottelemassani Taloustietoni-nettisivustossa olen käyttänyt tiedon rakennuksen pohjana aiemmin esittelemääni ja konstruoimaani asiantuntijan tietorakennetta. On tärkeää, että tietoa voidaan käyttää mielipiteen muodostukseen. Koska oppiminen on tilannesidonnaista ja tieto organisoituu toiminnan mukaan, on tärkeää yhdistää tiedon oppiminen ja käyttö samassa paikassa. Passiivista transferia syntyy, kun tilanne on samantapainen kuin opiskelutapa ja ympäristö (ks. s.31). Vertikaalista ja lateraalista transferia tapahtuu myös pienemmissä

kokonaisuuksissa. Kerron, miten transferin vaikutusta olen ottanut huomioon visuaalisissa ratkaisuissa talouden suhdeverkostokuvissa, ”Talous ja luottamus” -animaatiossa ja keskustelun järjestämisessä.

Olen organisoinut Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen metatietoihin, perustietoihin, syventäviin tietoihin, yksittäisiin tapahtumiin (uutisiin) ja omiin tiedon lisäyksiin (mielipiteet). Yläpalkki sisältää metatietoja (A) siitä, mitä tällä nettisivustolla voi oppia ja tehdä (ks. kuva alla ja seuraavan sivun kuvat):

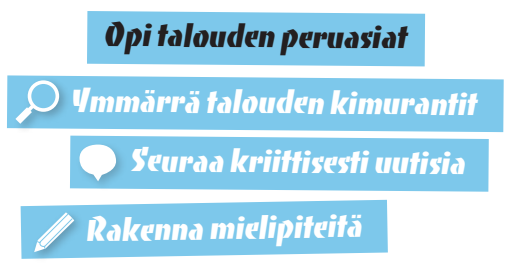

TIEDON LAADUN MUUTTAMINEN

Tiedon sekavuus tarkoittaa tässä noviisin tiedon laatua. Noviisilla ei ole mielestäni sellaista laajaa tietopohjaa, johon sijoittaa uutisten sirufaktat. (ks. s.36–39) Keräämällä sirumaista faktaa ei päästä asiantuntijuuteen (ks. s.31) Asiantuntija taas rakentaa tietoa. Tieto organisoituu sen käytön mukaan: perustiedot, mielipide-erot ja uutiset tiedon lähteenä, joita vasten asiantuntija muodostaa mielipiteitä

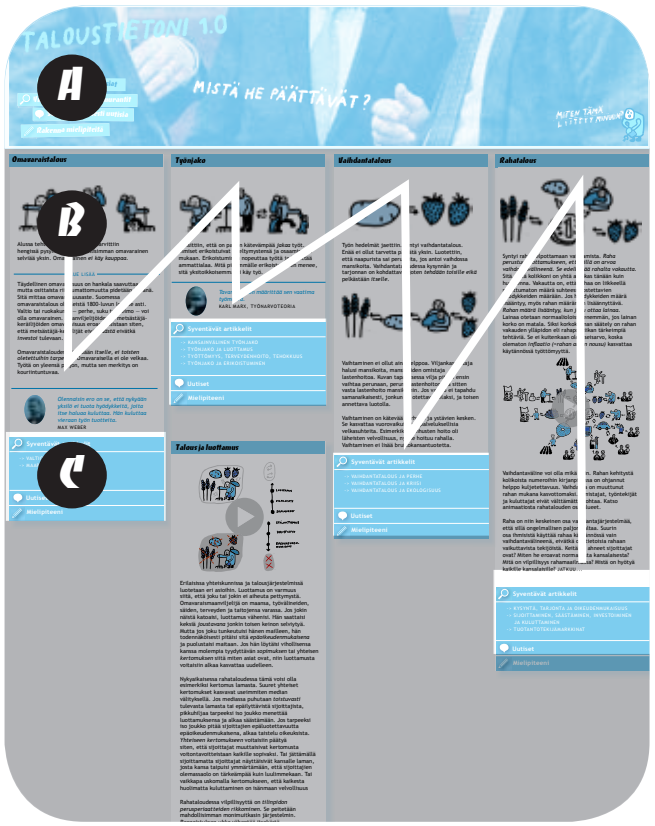

A

METATIEDOT
Mitä sivustolla tehdään ja miksi.

Opi talouden peruasiat

Ymmärrä talouden kimurantit

Seuraa kriittisesti uutisia

Rakenna mielipiteitä

B

PERUSKÄSITTEET Selkeällä kielellä, historian avulla yhdistettynä ja selitettynä.

Omavaraistalous, Työnjako, jne

C

SYVENTÄVISSÄ ARTIKKELEISSA syvennetään peruskäsitteitä.
UUTISET liittävät tämän päivän käsitteeseen.
MIELIPITEENI-kohdassa käytetään tietoa.

Syventävät artikkelit

-> VALTION OMAVARAISUUS
-> MAAPALLON OMAVARAISUUS

Uutiset

Mielipiteeni

TALOUSTIETONI 1.0 -NETTISIVUSTON luonnoksen rakenne muistuttaa ekspertin tietorakennetta (ks. s.35–37). Se muistuttaa myös konstruktiivista oppimisen tapaa. Maailmankuvasta ja vanhoista tiedoista (*Perustiedot* ja *Syventävät artikkelit*) käsin tarkastellaan maailmaa (*Uutisia*), jota tulkitaan maailmankuvan lisäyksenä tai muutoksena (*Mielipiteeni*) (ks. s.28–29). *Mielipiteeni*-osio auttaa muistamaan opittua ja muodostamaan mielipiteitä; käyttämään tietoa. *Perustiedoissa* (B) Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen rakenne ehdottaa lukujärjestykseksi myös historian: Omavaraistalous, Työnjako, Vaihdantatalous ja Rahatalous (ks. tarkemmin sisäkannen liitteestä). Käytännössä sivuston arkkitehtuuri ei voi olla aivan tällainen, missä juuri nämä käsitteet avautuisi juuri näissä kohdissa. Tein luonnoksen tällaiseksi, jotta voisin näyttää haastateltavilleni yhdellä sivulla tekemääni sisältöä. Historiaa voidaan jatkaa tähän päivään, uutisiin, asti. Perustiedosta syventäviin artikkeleiden kautta uutisiin edetään käsitteitä käyttäen ja syventäen.

Rakenne auttaa hahmottamaan tietoa laajoista kokonaisuuksista yksityiskohtiin, perustiedosta uutisiin. Toisin sanoen tietoa transferoituu vertikaalisesti kokonaisuuksista (*Perustiedoista (B)*) yksityiskohtiin (*Syventäviin artikkeleihin*, *Uutisiin* ja *Mielipiteiden* rakennukseen (C)). Lateraalisesti transferia tapahtuu kokonaisuuksien välillä ja yksityiskohtien välillä (käsitteet vertautuvat samanarvoisina toisiinsa).

HAASTATELTAVANI VASTAUKSET KERTOVAT MIHIN SKEEMOIHIN HE LIITTIVÄT LUKEMANSA TIEDON

TAVOITTEENANI OLI, ETTÄ kerron talouden peruskäsitteistä niin, että lukija voisi käyttää tätä tietoa apunaan, kun hän seuraa talouspoliittisia uutisia. Ja, että lukija pystyisi käyttämään tietoa poliittisten mielipiteiden muodostukseen. Kysyin haastateltaviltani miten Taloustietoni 1.0 -nettisivuston tiedot voisivat tarkoittaa heidän elämässään. Sain vastaukseksi enemmän yksittäisempiä ajatuksia liittyen arkielämään kuin politiikkaan: leipomiseen, vaihdantaan kämppiksien ja työkavereiden kanssa ja parvekeviljelyyn. 5 :*”Mä ainakin täytän velvollisuuteni kuluttamalla [...] Teet itse itsellesi. Ja sitten myydä niitä kämppikselle, joka antaa mulle juustoa sämpylän päälle. Se on vaihdantataloutta.”* 2 :*”Monesti ihmiset varsinkin raksa-alalla, sitä harrastetaan sitä vaihdantataloutta. Sä teet mulle jotakin. Ja mä teen sulle jotain muuta.”* 1 :*”No mä voisin vaikka parvekkeella viljellä jotakin kasviksia ja tämmösiä. No se sopisi mun elämään.”*

4 :n ajatus *”No vaikka sitä, siinä lama-asiassa. Turha alkaa säästää. Kaikki sileeksi.”* on mielestäni yhteiskunnallisem-

2 *:”Monesti ihmiset varsinkin raksa-alalla, sitä harrastetaan sitä vaihdantataloutta. Sä teet mulle jotakin. Ja mä teen sulle jotain muuta.”*

pi. 6 :n ajatus *"mun mielestä pitäisi olla enemmän onnellisia maanviljelijöitä kuin onnellisia sijoittajia"* on vielä suuremmalla mittakaavalla poliittinen. 3 :n ajatus *"ehkä vaan sillein jotenkin että toi tarina pisti tai herätti ajatuksia rahasta. Kuinka sekin on vaan sellanen keksitty juttu ja perustuu luottamukseen"* koskee aikojen saatossa syntynyttä yhteiskuntajärjestystä, johon hän luottamuksellaan osallistuu. Oikeastaan nuo arkeen liittyvät ajatukset liittävät sisäänsä suuria ajatuksia. Mutta jos halutaan ihmisten ymmärtävän yhteistä taloutta ja osallistuvan yhteisten taloudellisten asioiden pohtimiseen, voi olla että kannattaisi johdatella lukijoita lukemaan tekstiä eri näkökulmasta. Myös minun haastattelukysymykseni johdattelivat vastaukset koskemaan vain omaa elämää. En kysynyt, miten nämä perustiedot yhteisen talouden periaatteista voisivat auttaa sinua tarkastelemaan poliittista päätöksentekoa. Tai miten nämä vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoon.

1 *: "Siis oli monia asioita, jotka oli niin ku sillain että ahaa. Mutta osaanko mä nyt eritellä.(....) En mä muista mutta tuli mulla monta kertaa että ahaa näinkö tää on."*

2 *:"No toki. Toki siitä voi olla hyötyä. Vaikka sitä lukee noita ei välttämättä pidemmäksi aikaa jää mieleen."*

Haastateltavani kokivat ahaa-elämyksiä, mutta tuntuu, että he eivät osanneet viedä ajatuksiaan pidemmälle. 1 *: "siis oli monia asioita, jotka oli niin ku sillain että ahaa. Mutta osaanko mä nyt eritellä.(....) En mä muista mutta tuli mulla monta kertaa että ahaa näinkö tää on."* 2 *: "Mulla tuli siitä toisesta animaatiosta jotakin semmosia. Varmaan on saattanut tietääkin jotain sillein hoksasi että näin se menee."* 4 *: "No tavallaan sellasia mitä on joskus oppinutkin, mutta tuli niinku että näinhän se olikin. Vähän niinku virkisty tämä aivotoiminta."* 3 *: "Niin ei ehkä ole ajatellut sitä niinku luottamuksen kannalta. Mut mikä siinä oli. No ehkä just toi uus näkökulma. Mulle uus näkökulma."* 6 sanoo myös asioiden olevan kertausta, mutta miettii ehkä eniten, miten tätä tietoa voisi käyttää elämässään: *"Mmm. Ja muistaa sen, että kuinka tärkee on.. et mikä on niinku rahan vastine. Et voisko rahan korvata luottamuksella?"*

Kysyin heiltä myöskin, mitä hyötyä heille voisi olla tästä. Vastaukset osoittavat, että hyötyä oli vaikeampi nähdä, vaikka olikin oppinut jotain uutta. 3 *"No en mä tiedä mihin mä sitä käyttäisin. Mutta olis kiva kattoa se anyways.."* 1 *: "No voisin käyttää." ..."No ei varmaan mulle tällä hetkellä siitä ois hyötyä. Ehkä yleisesti jos täytyis taloutta ymmärtää enemmän niin sitten siitä olisi hyötyä."* 2 *:"No toki. Toki siitä voi olla hyötyä. Vaikka sitä lukee noita ei välttämättä pidemmäksi aikaa jää mieleen."* 4 *:"No, miksei. En osaa sanoa nyt että missä tilanteessa mutta."* 6 kuvaili alkukysymysten yhteydessä, että kaipaa siltaa itsensä ja uutisissa kerrottavan politiikan välille. Jälkikysymyksissä hän vastasi, että Taloustietoni-nettisivusto voisi olla sellainen silta. Hän myös osasi nähdä käyttävänsä nettisivustoa: *"No vaikka vapaa-ajalla. Tai uutisten sijaan."* Mutta hyöty-kysymyksen yhteydessä hän oli

kuitenkin paljon epävarmempi hyödystä itselleen: *"No en mä osaa nyt sanoa... Varmasti. Joo."*

Hyötyyn ja oppimiseen liittyvistä vastauksista voi päätellä, että useimmille Taloustietoni-sivusto avasi skeemaa koulumaailman suuntaan. Useampi katsoi, että sivustosta voisi olla hyötyä enemmän muille kuin itselle. 3 *:"Mutta mä luulen että joillekin pennuille ja opiskelijoille. Ja varmasti joillekin jos se ois laajempi niin tyyliin kauppiksen opiskelijoille."* 4 *: "No jos vaikka jollekin vähän semmoiselle typerämmälle ihmiselle pitäisi selventää jotakin."* 5 *:"Ehkä jos ajattelee omaa alaa tai ammattia (opiskelee kotitalousopettajaksi) se vois oppilaille olla hyvä, varsinkin sen ikäiset kaipaa. Just tollaset animaatiot. Niillä saa sen mielenkiinnon heräämään. Koska aina tarvii uutta."* 6 *:"Musta oli hirveen hienoa semmonen... Sopisi vaikka kouluun. Että musta tosi hyvä. Sopisi semmoiseksi sillaksi."* 7 *: "Joo. Joo. Kyllä, monesti olisi tarvetta havainnollistaa, jotenkin ja yksinkertaistaa jotain termejä. Sille on aina tarvetta mun mielestä. Se tuo ne helpommin ihmisten ulottuville ja avaa niitä käsitteitä. Sellasella tavalla, että ne oikeasti lisää ihmisten ymmärrystä niistä asioista. Saa aikaan ahaa- elämyksiä.* Näen tässä vaaran, että jos tietoja ei voida suoraan nettisivustolla integroida tiedon käyttämiseen, hyötyä ei tulla näkemään.

4 *: "No jos vaikka jollekin vähän semmoiselle typerämmälle ihmiselle pitäisi selventää jotakin."*

7 *: "Joo. Joo. Kyllä, monesti olisi tarvetta havainnollistaa, jotenkin ja yksinkertaistaa jotain termejä. Sille on aina tarvetta mun mielestä. Se tuo ne helpommin ihmisten ulottuville ja avaa niitä käsitteitä. Sellasella tavalla, että ne oikeasti lisää ihmisten ymmärrystä niistä asioista. Saa aikaan ahaa-elämyksiä.*

Jos tietoa ei osata käyttää, se jää irralliseksi faktaksi (ks. s.31). 6 :n mielestä Taloustietoni 1.0 -sivusto palautti mieleen asioita, mutta se ei vielä siirry toiminnan tasolle. *"Niin ei sillain, se on hyvä asia kerrata, miten noi toimii, niin sitten se tulee ajatuksen pintaan, ja sitten toimii kenties. Niin, ei se tuu toiminnan tasolle, vaan tiedon tasolle vaan."* 6 kaipasi jo aiemmin käytännön ohjeita siihen, että mitä tavallinen kansalainen voi tehdä, ja miten käyttää politiikkaa ja taloutta. Tiedon tilannesidonnaisuudesta johtuen, asioita kannattaisi opettaa mahdollisuuksien mukaan tilanteissa, jossa tietoa myös käytetään. Esimerkiksi monesti koulumaailmasta ei osata siirtää tietoja muuhun elämään (ks. s. 31). Vastauksista ilmeni paljon kouluun liittämistä ja mieleen palautumista. Koulumaailmaan liittämistä ilmeni jo edellisessä kappaleessa hyötyyn liittyvissä kysymyksissä. Se toistui, kun kysyin, mihin aiempiin tietoihin liitit nämä asiat. 3 *: "No onhan toi tullut jossain historiankirjoissa, niinku noi omavarais, vaihdanta ja noi tollaset."* 4 *:"Mitä mä oisin oppinut. No tavallaan sellasia mitä on joskus oppinutkin, mutta tuli niinku että näinhän se olikin. Vähän niinku virkisty tämä aivotoiminta.* 5 *: "Ehkä jonnekin. Mulle tuli mieleen noista joku yhteiskuntaopin tunti.* 6 *: "Musta oli hirveen hienoa semmonen... Sopisi vaikka kouluun. Että musta tosi hyvä. Sopisi semmoiseksi sillaksi."*

8: *”Se vaatis sitä [demokratia] että kouluissa opetettaisiin enemmän ajattelemaan ja kyseenalaistamaan ja etsimään tietoa. [...] Mulla on ollut tosi hyvä tuuri, että mulla on ollut hyviä opettajia. ... Toisaalta ei kaikki niittenkään opettajien kasvattamat ole innostunut politiikasta. [...] Ja sitten vaikka meidän perheessä ei kukaan mun sisaruksista ole erityisesti poliittisesti kiinnostunut.”*

TIEDON KÄYTTÄMISESTÄ POLIITTISEN mielipiteen muodostukseen en mielestäni onnistunut, koska en päässyt niin pitkälle, että olisin osoittanut tiedot poliittisessa päätöksenteossa oleviksi olennaisiksi kysymyksiksi. Jos Taloustietoni 1.0 -nettisivuston osiot *Syventävät artikkelit, Uutiset* ja *Mielipiteeni* olisivat sisältäneet tekstiä, kuvia ja toiminnallisuutta, olisi tiedon käytön tarkoitus ollut selvempää. Olin pyrkinyt ohjaamaan tiedonkäyttöä lisäämällä yläpalkkikuvaan kaksi vihjaavaa kysymyksiä: Mistä he päättävät? Miten se liittyy elämääni? Nämä eivät olleet riittäviä. Edellisessä luvussa selvisi ymmärtämisen edellytykseksi perustiedon ja johtoajatusten käyttäminen. Esimerkiksi Max Weberin johtoajatus pörssin toiminnan tarkastelussa oli kysymys: ”Onko pörssistä tällaisena hyötyä kansantaloudelle?” (ks. s.44) Itse kehittämäni kysymys talouden tarkastelulle oli: ”Jos taloudellinen toiminta on omavaraistaloudessa ensisijassa hengissä pysymisen tavoittelua, mitä se tarkoittaa yhteisessä taloudessa? Mitä se tarkoittaa yhteisten talousasioiden päättämisessä?” (ks. s.44) Mielestäni pitäisi pohtia, miten lukijan saisi kehittämään tämäntyyppisiä kysymyksiä.

Perustiedon näkemistä hyödyllisenä voisi auttaa osoittamalla kuinka erilaiset näkemykset perustiedosta vaikuttavat myös tulkintoihin nykyhetken taloudesta ja politiikasta. Esimerkiksi aika yleisesti väitetään, että raha on kehittynyt vaihtokaupan raskauden ja monimutkaisuuden ongelmasta, ja luotto on kehittynyt rahasta. Antropologi **David Graeberin** http://libcom.org/library/invention-money-notes-sex-adventure-monomaniacal-sociopathy-true-function-economics-davi. Haettu 16.10.2012 mukaan kuitenkin luottoa on ollut ennen (vaihtokauppaa ja) rahaa. Hän myös osoittaa, että väärät uskomukset rahan synnystä ovat johtaneet toisiin mielenkiintoisiin väitteisiin taloustieteessä. Esimerkiksi väitteeseen siitä, että ihmiset toimivat rationaalisesti vaihtokaupoissa. Tämä on mielestäni hyvä esimerkki siitä, kuinka erilaiset näkemykset perustiedossa voivat johtaa erilaisiin mielipiteisiin.

Pelkällä nettisivustolla ei kuitenkaan välttämättä pysty motivoimaan. Motivaatioon liittyy muitakin tekijöitä kuin ympäristö. Haastattelemani motivoitunut politiikko 8 yritti pohtia, josko hänen poliittisen kiinnostuksen syynä olisi ollut hyvä opettaja ja sellainen perhe kuin hänellä on. Kuitenkaan muista hänen perheestään tai hänen luokaltaan ei tullut poliitikkoja. Muut eivät siis ymmärtäneet tietoa omakseen niissä ympäristöissä, joissa hänen se onnistui tehdä. Politiikasta kiinnostuneet ihmiset (lähteenä nuorten politiikkakiinnostusta selvittäneet tutkimukset ks. s.16–18, haastattelemani poliitikko ks. s.18–20, omat kokemukset ks. s.6–8) tämän lopputyöni puitteissa ovat nimenneet motivaatioon liittyviä perusteita: 1. Politiikka vaikuttaa hengissä pysymiseen

tai jotenkin muuten oleellisesti omaan elämääni 2. Ajatus paremmasta ratkaisusta ja perusteista. 3. Jos ei itse välitä, joku muu päättää. 4. Samanmielisten kanssa yhteinen ideoiden rakennus (esim. puolueen sisällä) voi olla innoittavaa.

Seuraavaksi käyn läpi Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen rakenteen visuaaliset ratkaisut (1) Opi talouden perusasiat (2) Ymmärrä talouden kimurantit (3) Seuraa kriittisesti uutisia ja (4) Rakenna mielipiteitä.

Opi talouden perusasiat

KIRJOITTAAKSENI JA KUVITTAAKSENI PERUSTIEDOT kuuntelin *“Rahoitusmarkkinoiden historia”* -nimisen radio-ohjelman, joka loi pohjan historialle: syyn ja seurauksen. Lisäksi luin **Jukka Pekkarisen** ja **Pekka Sutelan** *Kansantalouden perusteet* -kirjasta (2000) sekä **Max Weberin** *Pörssi*-kirjasta (1990) käsitteiden määrittelyitä täydentäviksi tiedoiksi. Perustiedoissa tavoittelin ymmärrettävyyttä. Pyrin kirjoittamaan mahdollisimman lyhyesti ja selkokielellä helppoja käsitteitä käyttäen. Aloin kuvittaa historiaa mahdollisimman yksinkertaisilla kuvilla. Otsikkona on käsite, joka hahmottuu kuvan ja selittävän tekstin avulla. Teksti ei selitä sanakirjamaisesti käsitettä. Esimerkiksi Kuuselan ja Ylösen *Maailmantalouden ABC*:ssa (2008) on selitetty asiat yksittäisinä sanoina, jolloin käsitteistä tulee mielestäni irrallisia, ne eivät ole suhteessa toisiinsa. Vihkonen onkin tarkoitettu enemmän niille, jotka tietävät jo jotain. Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla käsite tulee ymmärrettäväksi historian/tarinan kautta. Käsitteiden kuvia voidaan vertailla keskenään, oleelliset erot nousevat esiin. Se rajaa käsitteitä suhteessa toisiinsa. Tehtyäni ensimmäiset yksinkertaiset kuvat huomasin, että käyttämällä luomiani elementtejä pystyin kuvaamaan helposti seuraavia tapahtumia. Tapahtumat ja kuvat monimutkaistuivat, mutta ne olivat helpompia käsittää, kun ne tulivat lisäyksenä yksinkertaisen perusjärjestelmän päälle. Oletan siis, että lukija oppii ensimmäisten kuvien kautta elementit ja peruslogiikan. Tämän perustiedon avulla hän ymmärtää monimutkaisemmat kuviot. Jos lukija katsoisi ensimmäisenä monimutkaista kuvaa, hän ei ymmärtäisi sitä. Aiemmat tiedot vaikuttavat ymmärtämiseen.

Talous ja luottamus -osio perustuu nobelistien **George A. Akerlofin** ja **Robert J. Shillerin** kirjaan taloudesta ja luottamuksesta: *Vaiston varassa: miten ihmismieli ohjaa maailmanlaajuista kapitalismia (2009)*. Tämäkin osio on perustietoja, mutta se kertoo perusasioista hiukan eri näkökulmasta, luottamuksen kannalta. Tätä voisi kutsua teoriaksi, jota vasten peilataan tietoja. Tähän osioon suunnittelin animaation.

Taloustietoni-nettisivuston käsitteet olivat kaikille haas-

MAAILMANTALOUDEN ABC (2008)

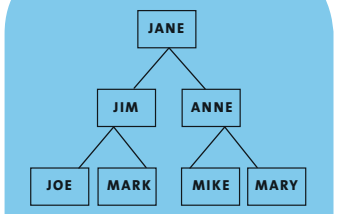

JANE is JIM´s boss.
JIM is JOE´s boss.
ANNE works for JANE.
MARK works for JIM.
ANNE is MARY´s boss.
ANNE is MIKE´s boss.

Colin Ware (2004; 302-303)

TALOUDEN SUHDEVERKOSTO
Oikealla sivulla talouden suhdeverkoston kuvitusta Taloustietoni 1.0 -nettisivustoluonnoksessa. Suhdeverkosto rakentuu historian mukana, ja tarjoaa kokonaiskuvan, jonka yksityiskohtia voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Yllä olevassa kuvassa näytetään, kuinka suhdeverkostoa voisi jatkaa pidemmälle: talouden suhde maapalloon, maapallon suhde aurinkokuntaan jne...

tattelemilleni noviiseille helppoja. Kenellekään ei ollut yhtään liian vaikeaa käsitettä. 2 *: "No ei kyllä ollut. Ja sitten jos oli jotain käsitteitä ne oli ihan hyvin avattu."* Kaikki kokivat ymmärteneensä sisällön. Kun kysyin, oliko jotain vaikeaa, vastaukset olivat aika yksiselitteisiä. 3 *: "Mun mielestä se oli ihan selkeästi."* 4 *:"Kyllä musta tuntui, että meni ihan jakeluun."* 5 *: "Ei oikeastaan. Ehkä jos lukisi vielä toisen kerran, jäisi paremmin mieleen. Mutta kyllä mä sillä hetkellä kun luin sitä koin ymmärtäväni."* 1 *: "Mun mielestä se oli ymmärrettävää tekstiä."* 6 *:"Ei."* Ainoa vaikeuttava tekijä oli animaatioiden nopeus. 2 *:"Se ensimmäinen animaatio [Rahatalous_osa-alueet] oli muuten mun mielestä hyvä. Mutta se meni alkuun liian nopeasti. Ei pysynyt mukana, kun ei ollut heti tietoinen mitä siinä tapahtuu."* 6 *:"No, mä oon hidas lukemaan. Niin, siinä toisessa animaatiossa ne tekstit meni liian nopeasti. Se voisi olla semmonen hitaampitempoinen."*

Se, minkä kokee ymmärtämiseksi, voi tietenkin vaihdella. Itse haluaisin, että ymmärtäminen tarkoittaisi tässä kykyä käyttää tietoa. Koska sisältö vaikuttaa olleen helppo, kognitiivinen taakka keveä, voi jo aiemmin hahmottelemiani syventymiseen vihjaavia kysymyksiä ja haasteita hyvin lisätä (ks. s.43–44, 70 sekä kuviin syventymisen lisäämistä ks. s.80). Selkokieli oli haastateltavieni yleisin ehdotus siitä, miten talouden ja politiikan ymmärrettävyyttä voisi lisätä. Uskon siksi, että selkeä kieli ja helpoista käsitteistä aloittaminen toi talouden asiana lähestyttävämmäksi.

KUVIEN YMMÄRRETTÄVYYDESTÄ

KUVITIN PERUSKÄSITTEITÄ suhdeverkkokuvilla (ks. kuvia tällä aukeamalla). Talous on vaihdantaa. Erityyppisistä vaihdantasuhteista muodostuu erilaisia taloudenpitomuotoja, kuten omavaraistalous, vaihdantatalous ja rahatalous. Yrittäessäni ymmärtää rahoitusmarkkinoiden historiaa aloin kuvittaa sitä omaa ymmärrystä helpottaakseni kuvilla, jotka näyttivät vaihdantasuhteita. Huomasin, että pystyin kuvilla havainnollistamaan helposti käsitteitä ja niiden eroja. Useat talouden käsitteet kertovat vaihdantasuhteista ja vaihdantasuhteiden muutoksista. Nämä erilaiset vaihdantasuhteet eivät vain vaikuta elämään, arkeen, politiikkaan ja yhteiskuntajärjestykseen, vaan myös tekevät ne. Vaihdantasuhteita voi tarkastella myös lähemmin ja eri näkökulmista. Esimerkiksi Weber [1990, 30-31] perustelee toimijoiden maailmankuvia toimijoiden vuorovaikutussuhteilla. Yritysten omistajat eivät välitä työntekijöistä, koska he eivät ole missään kontaktissa työntekijöihin.

Colin Waren [2004; 302-303] mukaan suhdeverkostoja voidaan kuvata paremmin kuvilla kuin sanoilla. Hän havain-

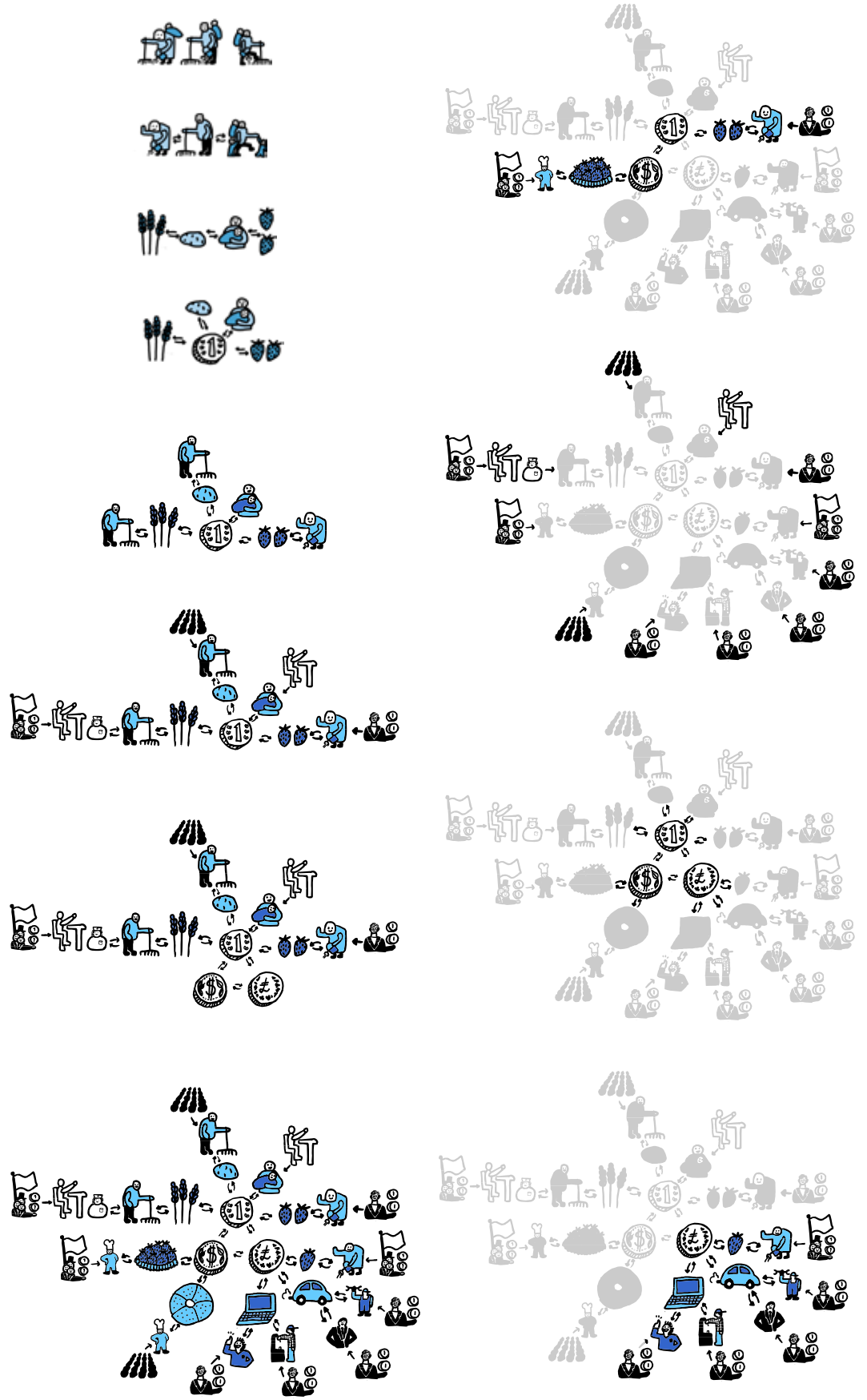

noillistaa asian kuvaamalla saman verkoston pelkkiä sanoja käyttäen sekä kuvaa käyttäen (ks. vasemmalla ylhäällä). Lukemalla pelkkää tekstiä aivot joutuvat työskentelemään kovasti hahmottaakseen järjestystä. Suhteet havainnollistuvat nopeammin ja yksiselitteisemmin kuvasta.

Taloustietoni 1.0 -nettisivustossa talouden suhdeverkoston rakentuminen selitetään yhtä matkaa peruskäsitteiden ja historian kanssa. Kuva näyttää aina uuden tilanteen, uudet vaihdantasuhteet, jotka on aiheuttanut jokin historian avulla selitetty muutos. Jos katsoja katsoo ensin monimutkaisinta suhdeverkostoa (ks.edellisen sivun vasen alakulma), sitä on vaikea ymmärtää.

"Talouden suhdeverkosto" -animaatio (ks. liitteenä cd:llä) näyttää suhdeverkoston rakentumisen ilman sanoja. Kun verkoston rakentuminen on selitetty, voidaan siirtyä selittämään verkoston sisällä rakentuvia erilaisia vaihtosuhteita. Koska rakentuminen kuitenkin "päättyy", tulee sellainen olo, että tämä on se kokonaiskuva, joka pitää muistaa. Kokonaiskuvasta yksityiskohtiin zoomaaminen on useampien teorioiden mukaan hyväksi oppimiselle ja ymmärtämiselle (ks. s.31–33). Talouden suhdeverkoston yksityiskohdat toimivat kaikista yksittäisistä tarinoista ja selityksistä muistuttajina. Kokonaiskuva sisältää osa-alueita, joita talous yleensä käsittelee, mutta sitä voi vielä jatkaa suurempaan mittakaavaankin. Jos jatkaa ajatusta maapallosta omavaraistaloutena, voisi ajatella, että talous muodostuu suhteista ihmisten välillä, ja talous on vaihtosuhteessa maapallon (ks. kuva edellisellä aukeamalla) kanssa, joka taas on vaihtosuhteessa aurinkokuntaamme jne... Muutos yhdessä kohden suhdeverkostoa vaikuttaa toisaalle. Se yhdistää ihmiset. Voidaan zoomata vaikkapa yhteen ihmiseen, kertoa hänen tarinansa, ja sitten zoomata toiseen ihmiseen ja kertoa toisen tarina. Näin tulee ymmärrettäväksi, miksi toisella puolella maapalloa elävän ihmisen elämä vaikuttaa minun elämään ja toisin päin.

Politiikan kannalta voidaan myös tarkastella suhdeverkostoa. Esimerkiksi oikeuksien puolesta taisteleminen. Jotkut, jotka asuvat samassa maassa, saattavat esimerkiksi taistella siitä, että saisivat ainakin saman verran palkkaa kuin naapurit. Joku taas taistelee, että kaikki maailman asukkaat saisivat yhtä paljon vettä ja ruokaa. Jonkun mielestä olisi oikein ja kohtuullista, että myös tulevat ihmiset ansaitsisi yhtä hyvän kohtelun kuin nykyiset, ja siksi maapallo on pidettävä hengissä. Ehkä joku myös ajattelee avaruusolioiden oikeuksia. Joku taas mieluummin tyytyy siihen mitä saa, eikä halua käyttää energiaa oikeudenmukaisuuteen. Nämä kaikki ovat erilaisia maailmankuvia siitä, miten taloudellinen hyöty pitäisi jakaa, ja mitä suurimmissa määrin erilaisia mielipiteitä ja vaikuttavat poliittiseen ilmapiiriin ja päätöksentekoon.

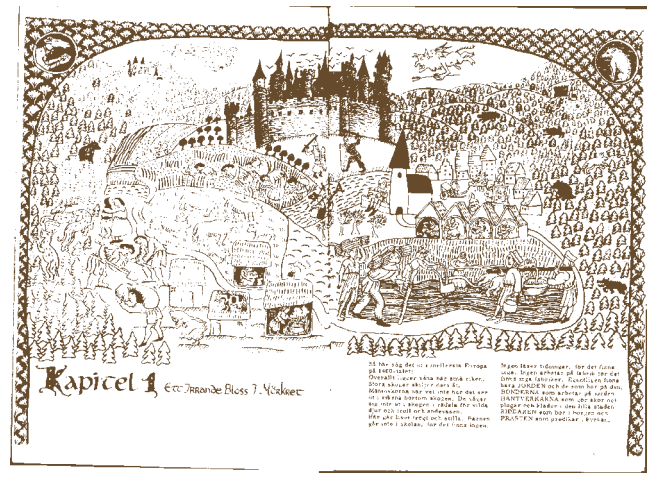

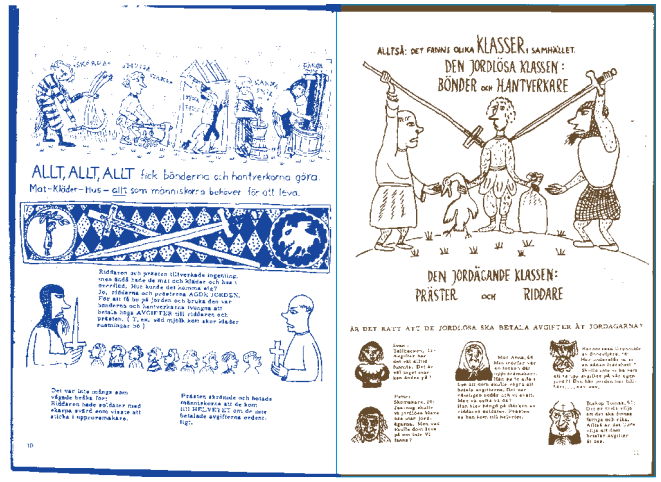

HISTORIEBOKEN
Kolme aukeamaa ensimmäisen luvun alusta. Kahdella ensimmäisellä aukeamalla kuvaillaan, mitä sen aikaisen kylän arkeen kuuluu. Kerrotaan, mitkä ovat eri luokkiin kuuluvien ihmisten tehtävät ja keskinäiset suhteet. Kolmannella aukeamalla lukupolku muuttuu lineaariseksi, paikalle kylään saapuu kauppias, muutos.

Tekstissä korostetaan yksittäisiä tärkeitä sanoja, käsitteitä, isoin kirjaimin. Kerrotaan myös sanojen synnystä.

Minkälaisia ajatuksia herää, jos näin erilaisia mielipiteitä laitetaan tasa-arvoisina vierekkäin? Vai ovatko näkemykset vastakkaisia toisilleen?

Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla lineaarisuus ja suhdeverkoston kuvaus nivoutuvat yhteen. Historia, tarina, syyt muutoksille ovat tekstissä. Kuvissa näkyy yhteiskunnallinen vaihdantatilanne. Esimerkiksi myös *Historiebokenissa* on tehty näin. Se on lapsille suunnattu kuvitettu historian kirja, joka sisältää lineaarista historian kuvausta ja yhteiskunnal-

TALOUS JA LUOTTAMUS
Animaation loppukuva. Vasemmalla etenee tarina liikkuen luottamuksen määrän mukaan ylös ja alas. Oikealla merkittynä teorian näkökulmasta oleelliset yksityiskohdat.

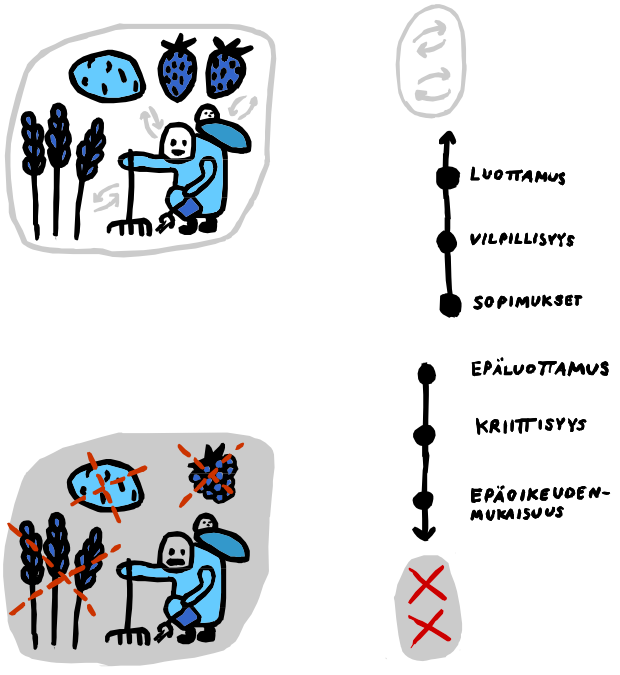

listen tilanteiden/vaihdantasuhteiden kuvailua. Ensimmäinen luku alkaa paikallisen kylän kuvauksella (ks. kaksi ylintä kuvaa). Tekstissä korostetaan yksittäisiä tärkeitä sanoja, käsitteitä, isoin kirjaimin. Kerrotaan myös näiden käsitteiden synnystä. Sitten paikalle saapuu kauppias. Lukupolku muuttuu lineaariseksi (ks. alin kuva edellisellä sivulla), alkaa tapahtua. Kauppias on oikeastaan koko kirjan päähenkilö. Kauppiaan tehokkuus- ja ahneusajattelu on syy muutoksiin. Syntyy mm. uusia vaihdantasuhteita/yhteiskuntajärjestyksiä, talouskuplia, työttömyyttä ja lamoja. Näitä tilanteita pysähdytään kuvailemaan välillä tilanteina, jonka jälkeen kauppiaan matka taas jatkuu.

Kuvien käyttö oppimisen välineenä havainnollistui myös omassa työskentelyssäni ja oppimisessani. Huomasin kuvia tehdessäni, että siirryin niiden maailmaan. En ajatellut enään omavaraistaloutta sanana omavaraistalous, vaan omavaraistaloutta merkitsi tekemäni kuva. Aloin mielessäni pelata kuvilla. Mietin miten voisin parantaa talouden toimivuutta tässä tilanteessa. Mitä tapahtuisi, jos ottaisin tämän vaihtosuhteen tästä pois? Tai mitä, jos tässä olisi näitä rahoja enemmän? Entä jos nämä ihmiset tekisivät enemmän työtunteja kuin nämä toiset? Monesti syntyi uusi vaihtosuhdetilanne tai vaihtosuhdemuutos, jolle oli jo olemassa nimi, käsite. Käsitteet tulivat kuitenkin kokemuksen kautta tutuksi. Niistä tuli kokemuksellisia. Siksi ajattelinkin, että tämän pohjalta voisi kehittää pelin, jossa pääsisi kokeilemaan talouteen vaikuttavia tekijöitä. Tämän lopputyön yhteydessä en kuitenkaan kehittänyt ajatusta pidemmälle.

”TALOUS JA LUOTTAMUS” -ANIMAATION (ks. kuva vasemmalla) tarina perustuu talousnobelistien George Akerlofin ja Robert Shillerin teoriaan luottamuksen vaikutuksesta talouteen *Vaiston varassa: miten ihmismieli ohjaa maailmanlaajuista kapitalismia. (2009)*. Animaatiossa kerron, miten heidän teoria ilmenee omavaraistaloudessa. Tarkoitus on tehdä samanlaisia pätkiä luottamuksen vaikutuksesta muihinkin asioihin. Esimerkiksi *Pörssi ja luottamus*, *Lama ja luottamus*, *Politiikka ja luottamus*, *Vähemmistöt ja luottamus*, *Yksilö ja luottamus*, *Alistuvat ja luottamus*. Tällä tavalla tieto siirtyy lateraaalisen transferin (samanarvoisten asioiden välillä ks. s.31) avulla eri aihealueisiin.

Halusin, että oppija katsoessaan animaatiota kiinnittää erityisesti huomiota teorian kannalta oleellisiin yksityiskohtiin. Teoria on laajempi kokonaisuus, jota vasten lineaarinen tarina peilautuu. Jos siis pienten erilaisten tarinoiden välillä tapahtuu lateraalista transferia, niin yksittäisen tarinan ja teorian välillä tapahtuu vertikaalista transferia. Oppija yhdistää yksityiskohdan (tarinan) kokonaisuuteen (teoriaan). Animaation vasemmassa reunassa on tarina animoituna ja oikeassa reunassa teoria ”merkitsee” (janalle ilmestyy piste ja sana, esim. epäluottamus) tarinan edetessä oleelliset yksityiskohdat animaatiosta.

Animaation viimeisessä kuvassa (ks. kuva vasemmalla) näkyy tarinan kannalta oleelliset kuvat ääripäistä: luottamuksesta ja epäluottamuksesta. Oikealla näkyy teorialla ”merkityt” kohdat. Loppukuva on sellainen, jota voi pysähtyä tarkastelemaan ja muistella juuri oppimaansa. Loppukuvan tärkeyden huomasin tarkastellessani kahta kuvallista selitystä CDO-johdannaisista. CDO-johdannainen on termi erääl-

JONATHAN JARVIS: CRISIS OF CREDIT
Kuvakaappaus animaatiosta kohdasta, jossa selitetään CDO-johdannaiset.

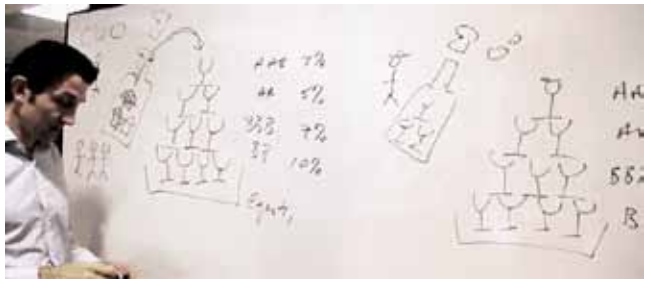

PADDY HIRCH: UNCORKING CDO´S
Kuva whiteboardista, kun Hirch on selittänyt CDO-johdannaiset.

le hankalasti ymmärrettävälle sijoitustoiminnalle. Koska se on hankalasti ymmärrettävää, sen seurauksia ei ymmärretä aina varoa.

Jonathan Jarvis crisisofcredit.com, haettu 6.7.2012 selittää finanssikriisiä ymmärrettäväksi tekevässä animaatiossaan CDO-johdannaiset ohimenevänä tietokokonaisuutena. Hän ottanut mallia jonathanjarvis.com, haettu 31.8.2011 selitykseen **Paddy Hirschiltä**, joka on tehnyt selityksen pelkästään CDO-johdannaisille www.marketplace.org/topics/business/whiteboard/crisis-explainer-uncorking-cdos, haettu 6.7.2012. Hirch piirtää selityksen valkoiselle tussitaululle puhuen samalla, niin että viimeisenä kuvana on kaikki, mitä on hän piirtänyt. Ymmärrän selityksen molemmista videoista. Erona on, että Jarviksen animaatiosta jää mieleen yksi kuva (ks. edellinen sivu ylempi kuva), jota ei voi palata tarkastelemaan muuten kuin katsomalla animaatio uudestaan. Kun taas tarkastelemalla Hirchin videon staattista loppukuvaa (ks. edellinen sivu alempi kuva), muistelen helposti tapahtumia ja hänen selityksiään. Jotkut selitykset, jotka hän merkitsi olemattomasti, on vaikeampi muistaa. Koska ei ole vihjeitä, joiden avulla muistella, on vaikeampi muistaa kaikkia tapahtumia ja jää epävarma olo, että unohtuiko jokin. Hirch osoitti puhuessaan eri kohtia, mutta tapahtuminen tapahtui kuvittelemallani tavalla mielessäni. Jarviksen animaatiossa tapahtuminen oli ulkoistettu näkyvämmäksi, sitä muistelee eri lailla, enemmän niin, että miten tapahtui, miten se olikaan kerrottu. Se tuntui vaikeammalta. Hirchin selityksen videon loppukuva innosti minut ajattelemaan, että animaatioiden täytyy olla sopivan pieniä pätkiä. Eikä niin, että jokin asia selitetään ohimenevänä kokonaisuutena pidemmässä animaatiossa.

Jarvis crisisofcredit.com on tehnyt animaatiosta myös kaksiosaisen julisteen (ks. alla), jossa tapahtumat voi nähdä osiksi pilkottuna tapahtumaketjuna. Kuva ei ole niin kompakti kuin Hirchin kuva, mutta sisältää enemmän tekstiä. Julisteen voi ymmärtää ilman animaatiota. Hirchin loppukuvaan täytyisi lisätä selitykset, jotta sen ymmärtäisi. Kokonaiskuvia joissa ei ole lineaarista polkua asian ymmärtämiseksi saattaa olla vaikeampi ymmärtää. Hirchin selityksessä polku tulee äänestä, joka selittää kuvaa.

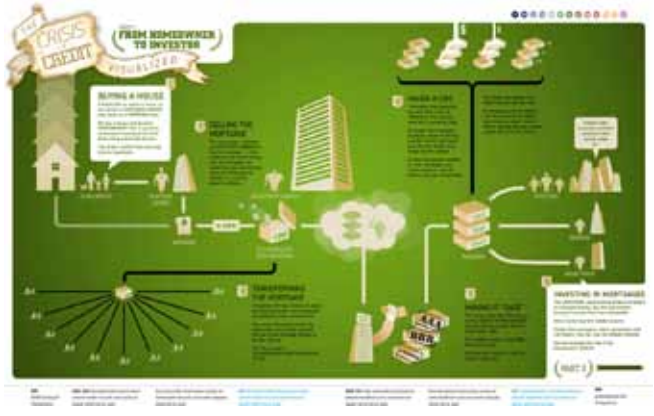

JONATHAN JARVIS: CRISIS OF CREDIT
Juliste osa 1, jossa CDO-johdannaiset selitetään osana finanssikriisiä.

KUVIEN YMMÄRRETTÄVYYS JA HAASTATTELUT

KUVAT OLIVAT HAASTATELTAVIENI mielestä ymmärrettäviä ja ne nähtiin selkeyttäjänä. Ne nopeuttivat ymmärtämistä ja auttoivat muistamaan. 1 *: ”Nekin oli semmoisia yksinkertaisesti kuvitettuja, mutta niistä ymmärsi sen mitä tarkoitit.* [...] *Mun mielestä sen tekstin ymmärsi ilman niitä kuviakin. Mutta kyllä ne toi sellasta selkeyttä siihen.”* 4 *: ”Kyllä ne oli ihan sillein niinku että kyllä sitten ymmärsi jos ei tekstistä tajunnut.”* 5 *: ”No se jotenkin nopeutti ymmärtämistä. Koska aina silmä hakeutuu jos tekstissä on jotain kuvia. Sitten kun ne kuvat oli osa tekstiä. Jo ennen kun sitä tekstiä kokonaan luki, niin samalla pureskeli sitä kuvien kautta. Ehkä vähäsen sitä sanomaa.* [...] *Joo, mulle kyllä yleensä kuvat helpottaa jotenkin mieltä. Sitten mä muistan ne kuvat ja niitten kautta pystyn paikallistamaan tekstiä ja muistamaan sitä paremmin.”* 6 *: ”Tosi paljon. [kuvat vaikuttivat ymmärrettävyyteen] Se kuva selkeyttää ja yksinkertaistaa tekstin.” [tarkennusta kysyessäni]* 7 *:”Ne havainnoillisti tätä tekstiä ja noita yläkäsitteitä omavarais-, vaihdanta- ja rahataloutta. [...] Toi tollaisia konkreettisia asioita kuvaamaan termejä joita käytetään paljon.*

Nämä kuvailut tuntuvat sopivan hyvin yhteen suhdeverkoston kuvallisen esittämisen yksiselitteisyyden kanssa. Kuva suhteista voi näyttää niin yksinkertaiseltakin, että ei edes huomaa, kuinka vaikeaksi asia menisi sanoin selitettynä (ks. s.72, Colin Waren esimerkki suhteiden selitys tekstinä ja kuvina). Ensimmäiset käsitteet eivät vaatineet kovinkaan monimutkaisen suhdeverkoston laatimista, joten uskoisin, että hyöty näkyy suhdeverkoston monimutkaistuessa paremmin.

ERITYISESTI ANIMAATIO ”Talous ja luottamus” tuntui lisäävän tietoa ja ymmärrettävyyttä. Se mainittiin pari kertaa erikseen. 2 *:”No ainakin se toinen animaatio (Talous ja luottamus). Se niinku toi nopeasti selkeästi esille kun vertasi siihen pitkään tekstiin. Sillein että paljon selkeempi oli mun mielestä se animaatio kuin se teksti. Jos mä oisin ensin lukenut sen tekstin, niin mä en ois kaikista niistä ymmärtänyt. [...] Varmaan on saattanut tietääkin jotain sillein hoksasi että näin se menee. Ja sitten kun siinä oli ne luottamus, vilpillisyys ja epäoikeidenmukaisuus miten se homma niinku toimii, siinä koin semmosia ahaa juttuja, vaikka oisin aikasemmin tiennytkin.”* 3 *: ”Niin se [animaatio] oli mun mielestä selkeä, sitku luki sen*

1 *: ”Nekin oli semmoisia yksinkertaisesti kuvitettuja, mutta niistä ymmärsi sen mitä tarkoitit. [...] Mun mielestä sen tekstin ymmärsi ilman niitä kuviakin. Mutta kyllä ne toi sellasta selkeyttä siihen.”*

2 *:”No ainakin se toinen animaatio (Talous ja luottamus). Se niinku toi nopeasti selkeästi esille kun vertasi siihen pitkään tekstiin. Sillein että paljon selkeempi oli mun mielestä se animaatio kuin se teksti. Jos mä oisin ensin lukenut sen tekstin, niin mä en ois kaikista niistä ymmärtänyt.*

ALFRED YARBUSIN SILMÄNLIIKETUTKIMUS (1967). Katsojaa ohjattiin katsomaan kuvaa eri kysymyksillä.

L.A. Riggs, ed., Eye movements and vision, Plenum Press, NY. 171-196
ref. Ware 2008, 166

tekstin uudestaan niin se oli jotenkin tukeva. [...] mutta siinä animaatiossa missä oli tekstit ja kuvat. Siinä se jäi paremmin päähän mitä siinä oli." 1 *: "Ne animaatiot täydensi sen ymmärryksen.* Toisaalta animaatioiden ymmärrettävyyttää hankaloitti niiden nopeus ja kuvien pienuus. 6 *: "Ne pitäisi olla hitaampia. No, mä oon hidas lukemaan. Niin, siinä toisessa animaatiossa ne tekstit meni liian nopeasti."* 3 *: "Varsinkin siinä ekassa minkä sä näytit se rahatalouden osa-alueet, niin niitä ois ollut hauska kattoa isompana."*

Animaatiot nopeuttivat myös ymmärrystä ja tuntuivat herättävän kiinnostusta enemmän kuin pitkä teksti. 2 *: "Se niinku toi nopeasti selkeästi esille kun vertasi siihen pitkään tekstiin."* 3 *: "Jos se osuisi googlettamalla niihin hakusanoihin, niin kyllähän tommosta olisi mielenkiintoisempaa kattoa, kuin jotain pelkkää tekstilitaniaa, jossa ois havainnollisesti. [...] Ehkä noi tekstit. [Talous ja luottamus] Ne oli aika pitkät tossa. Jos miettii sitä, että mä luin nää nyt sen takia kunnolla kun tää oli tää juttu. Mutta mä en tiedä jos tää olisi nettisaitti, jaksaisko sitä ruveta lukemaan."* 5 *: "Se vois oppilaille olla hyvä, varsinkin sen ikäiset kaipaa. Just tollaset animaatiot. Niillä saa sen mielenkiinnon heräämään. Koska aina tarvii uutta."*

Kognitiivisen taakan teorian mukaan syventymistaakka, joka syntyy oppijan rakentaessa omia skeemoja, on ainoa taakka, joka hyödyttää oppimisessa (ks. s.26–27). Koska sisältöä pidettiin helppona, lukijaa voisi myös ohjata syventymään kuviin. Oletin, että haastateltavani olisivat syventyneet kuviin esimerkiksi vertailemalla niitä. Kukaan ei kuitenkaan mainitse tehneensä sitä, paitsi asiantuntija, kun kysyn suoraan. 7 *: "No joo kyllä noita voi vertailla keskenään."* Lukupolku voi olla myös kysymys tai kuvaa selittävä ääni. **Alfred Yarbusin** silmänliiketutkimuksessa (1967) eri kysymykset ohjasivat katsomaan eri asioita (ks. vasemmalla) Ware 2008, 166-167. Tällaiset kysymykset voisivat mielestäni olla lukijan skeemoja kehittäviä kysymyksiä, motiiveja ja vihjeitä, joiden avulla tutkia kuvia, niin kuin se kognitiivisen taakan teorian mukaan olisi hyödyllistä lukijalle. Kuvien ja symboleiden sisältöjä voisi lisätä ja korostaa kokoamalla selityspaketin, joka selittäisi niiden merkityksiä. Ihmishahmoja voisi erotella myös visuaalisesti niin, että erottaisi milloin hahmot ovat tuotannontekijöitä, milloin työntekijöitä ja milloin kuluttajia. Koska yksi haastateltavistani mainitsi kuvien olleen liian pieniä, myös kuvia suurentamalla voisi mielestäni lisätä kuviin syventymistä.

Kun kysyin asiantuntijahaastateltavaltani minkälaisen kuvan Taloustietoni 1.0 antaa taloudesta, esille nousi yllättävä valitsemastani kuvitustavasta sivutuotteena syntynyt mielikuva: 7 *: "Tästä saa helposti sellaisen käsityksen, mikä vastaa varmaan jossain määrin totuuttakin. Tarina semmoisesta jatkuvasti kehittyvästä ja monimutkaistuvasta taloudesta. Kuljetaan kronologisesti esim. tapahtuu jatkuvasti monimutkaistuvia suhteita ihmisten välillä."* En ole varma haluanko tuoda talouden esiin monimutkaistuvana. Se ei sinänsä haittaa, mutta en haluaisi sen olevan pääasia. Monimutkaistuminen on kuvien kannalta ja tiedon määrän lisäämisen kannalta loogista. Ehkä aiemmin esille nostamani asia: miten tuoda esiin sitä, mihin tätä tietoa voisi käyttää, voisi olla oleellisempaa. Kiinnostavaa oli myös, että asiantuntija vertasi tämän tietopaketin antamaa kuvaa muihin tapoihin esittää talous. Hän myöskin arvioi sen todenperäisyyttä. Muut kertovat yksittäisiä asioita, jotka vertautuvat heidän aiempaan kuvaansa taloudesta. Vastauksissa tuntuu tulevan esiin se, mikä on uutta heille.

7 *: "Tästä saa helposti sellaisen käsityksen, mikä vastaa varmaan jossain määrin totuuttakin. Tarina semmoisesta jatkuvasti kehittyvästä ja monimutkaistuvasta taloudesta. Kuljetaan kronologisesti esim. tapahtuu jatkuvasti monimutkaistuvia suhteita ihmisten välillä."*

Ymmärrä talouden kimurantit

HISTORIAN LISÄKSI ON TOINEN etenemissuunta Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla on käytetty käsitteitä eri tavoin ja erilaisissa yhteyksissä (ks. kuva oikealla). Käsitteen ymmärtäminen tarkoittaa sitä, että sitä osaa käyttää eri yhteyksissä (ks. s.31). Syventävissä tiedoissa sovelletaan perustietoja pienempiin kokonaisuuksiin niin kuin transfer edellyttää. Pienet kokonaisuudet tai alakäsitteet tarkentavat syitä, joilla arvioida taloutta. Syventävissä tiedoissa voidaan laajentaa käsitteitä, esimerkiksi *Omavaraistalous* -käsitettä käsittelemällä erilaisia omavaraistalouksia pienemmässä ja suuremmassa mittakaavassa: Perhe, valtio ja maapallo omavaraistaloutena. Tai toisena esimerkkinä voidaan laajentaa työnjako-käsitettä perheessä, valtiossa ja koko maailmassa. Työnjako koko maailmassa eli kansainvälinen työnjako liittyykin jo tämän päivän uutisiin: Länsimaiden velkaantumisen syynä, pohjustuksena Euroopan velkakriisille. Tarkoitus olisi, että tulisi sellainen olo, että jo kohtuullisen pienellä tietomäärällä päästään pohtimaan tämän päivän monimutkaisiltakin kuulostavia asioita.

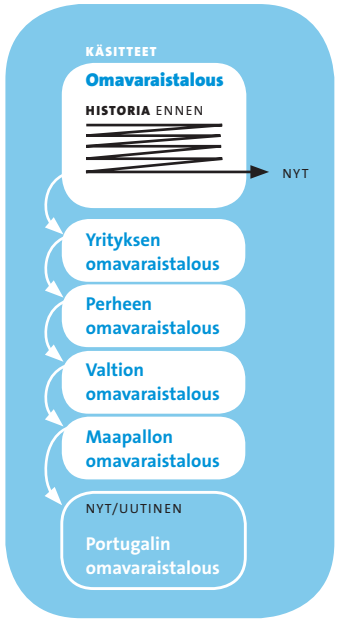

Aiemmin ehdotin, että lukija pitäisi saada pohtimaan ja asettamaan itselleen kysymyksiä, johtoajatuksia, joiden avulla tarkastella tietoa ja kuvia (ks. s. 43–44, 70, 80). Peruskäsitteen laajentamisen yhteydessä lukija voi tarkentaa omaa kysymystään ja vastauksiaan. Esimerkiksi jos Max Weberin kysymystä "Onko pörssistä hyötyä vai haittaa kansantaloudelle?" laajentaisi kysymykseen:"Onko valtion omavaraistaloudesta hyötyä vai haittaa kansantaloudelle?", tai kysymykseen: "Onko hyödyllistä kansantaloudelle (valtiolle) ajatella koko maailman asukkaiden olevan yhteistä kansantaloutta?" Syventävissä artikkeleissa voisi myös esitellä erilaisten yhteis-

kuntatieteilijöiden ja puolueiden johtoajatuksia, ja heidän pohdiskeluaan kyseessä olevasta käsitteestä (esim. omavaraistalous). Myös erilaiset teoriat joiden valossa koko taloutta voidaan tarkastella voisivat sisältyä tähän osioon.

Seuraa kriittisesti uutisia

UUTISOSIO TALOUSTIETONI 1.0 -NETTISIVUSTOLLA sisältäisi käsitteisiin liittyviä uutisia tai uutisanalyyseja kyseisen käsitteen näkökulmasta. Uutisosiossa on tarkoitus päästä näkemään mitä tiedot voisivat tarkoittaa nykyhetkessä. Uutiset ovat yksittäisiä konkreettisia tapahtumia, joita voi tarkastella aiemman tiedon varassa. Tässä noviisilla on hankaluuksia, koska hänen tietämyksensä ei ole riittävää tai hän ei osaa käyttää sitä. Kun kysyn asiantuntijalta, saatko uutisista uutta tietoa, hän vastaa juuri niin kuin olin toivonut. 7: *"Saan uutta tietoa myös, mutta oma aiempi tietämys auttaa myös avaamaan ja asettamaan niitä jonkinlaiseen kontekstiin."* Tarkoitus olisi, että aiemmin tässä luvussa avaamani *Perustiedot* ja *Syventävät artikkelit* rakentaisivat noviisille laajaa tietopohjaa, jota vasten hän voisi tarkastella uutisia.

Alkuperäinen tavoitteeni oli kuvittaa yksittäisiä uutisia, jotta niitä voisi ymmärtää paremmin, mutta case-tutkimuksessani *"Portugalin tukipaketti"* kävi ilmi minulle, että en löydä uutisista tarvitsemaani tietoa, muodostaakseni mielipiteeni siitä, että annetaanko Portugalille tukea vai ei. Talouden peruskäsitteitä kuvittaessani ymmärsin, että se olisi mahdotontakin selittää kaikki uutisissa. Mielestäni uutiset tiedon lähteenä tällä hetkellä tapahtuvista asioista ovat tärkeitä, koska voi olla myöhäistä jälkikäteen analysoida poliittisia tapahtumia ja muodostaa mielipiteitä niistä. Ilman laajaa tietopohjaa on kuitenkin hankalaa muodostaa uutisten tapahtumista monia näkökulmia huomioivaa mielipidettä.

MIELIPITEET

MIELIPITEETTÖMÄSTÄ MIELIPITEIDEN KEHITTÄJÄKSI

Rakenna mielipiteitä

ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ LUKIJA voi käyttää tietoa. Jos tieto ei organisoidu toiminnan mukaan, se jää irralliseksi faktaksi (ks. s.31). Tämä kuvautui kun kysyin haastateltaviltani, näkivätkö haastateltavani Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen tietoa hyödyllisenä. Koska en ollut tämän lopputyön puitteissa kehittänyt sivustolle mielipiteenrakennustoimintoja en onnistunut saamaan heitä näkemään Taloustietoni 1.0 -nettisivuston tietoa hyödyllisenä (ks. s.68-70). Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla tietoa käytetään erityisesti mielipiteen muodostukseen. Mielipiteiden muodostus oli haastattelemilleni noviiseille ja politiikkakiinnostusta tutkineiden tutkimusten nuorille ongelma (ks. s.16–18, 44–45). Kun taas asiantuntijat perehtyvät tietoon muodostaakseen mielipiteitä. Mielipiteitä tarvitaan yhteisistä asioista päättämisessä ja äänestämisessä. Laajaa tietopohjaa tarvitaan muiden mielipiteiden arviointiin. Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla Mielipideosio voisi tarkoittaa mahdollisuutta muistiinpanoihin, keskusteluun, äänestämiseen, kuluttamiseen yms. Sivustolla voisi olla myös esimerkkejä siitä, miten poliitikko muodostaa mielipiteen käyttäen aiempia tietojaan.

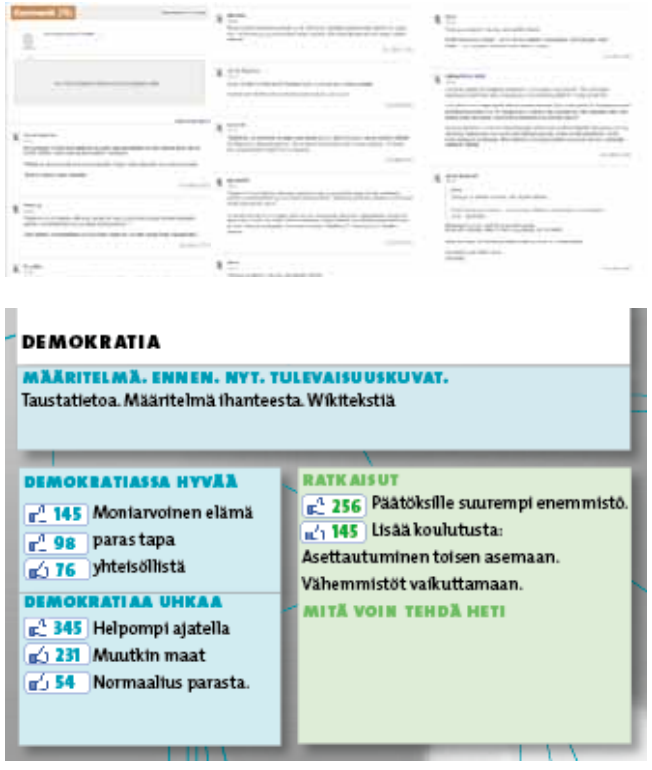

JÄSENNELTY KESKUSTELU
Esimerkki tyypillisestä tavasta järjestää keskustelupalstasta yllä ja alla luonnos tarkoituksen mukaan jäsennellystä keskustelusta.

Keskusteluosuudessa voisi myös helpottaa ja nopeuttaa kokonaisuuden hahmottumista. Normaali keskustelupalsta sisältää yksittäisiä kommentteja peräjälkeen. Wikipediassa tehdään yhdessä tekstiä, jolloin lopputuloksena syntyy kompakti kokonaisuus. Tämä on saatu aikaan toiminnallisilla ja visuaalisilla ratkaisuilla. Taloustietoni 1.0 -sivustolla tämä voisi esim. tarkoittaa mielipiteiden jäsennystä niin, että niitä voisi äänestää. (ks. kuva yllä) .

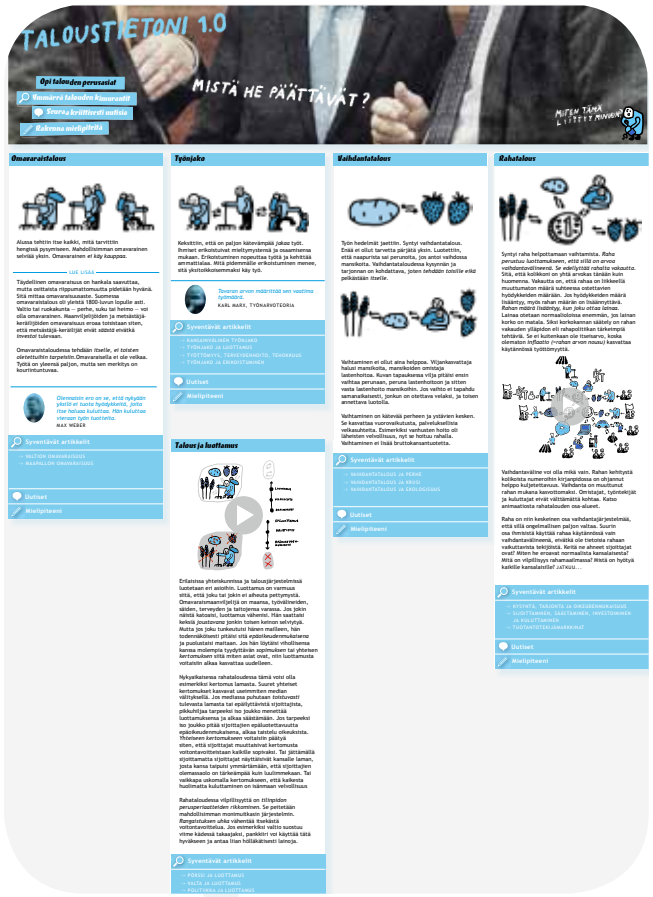

TIEDONKERUUN MUUTOS

- **Tiedonkeruu on mielestäni helpompaa, jos oppikirjamainen tieto taloudesta ei jää faktaksi vaan se pystytään yhdistämään toimintaan mielipiteiden muodostukseen, ja niiden ilmaisemiseen.**
- **Politiikan seuraaminen ei ole aina yhtäjaksoista. Päivitettävä ja kannettava ulkoinen tietorakenne palvelee paremmin laajan tieto-pohjan rakentamista ohimenevien ajallisesti ja paikallisesti hajallaan olevien tietojen muistelemisen sijaan.**
- **Mitä tietoa tarvitsen ymmärtääk-seni? Itselläni meni aikaa siihen, että löysin oikeanlaista tietoa. Jos oleellisista tiedoista olisi vinkkejä yhdessä paikassa tiedonkeruu mielestäni nopeutuisi.**

Tiedonkeruu vaikeaa

2: "Toi ehkä yksinkertaistaa sitä. Siis mitä nyt luki tommosen vähäsen määrän. Se yksinkertaistaa tommonen tietopaketti [...] sillä tavalla mikä kuva itellä taloudesta on, se on ehkä vähän semmonen hajanaisempi."

TIEDONKERUU

TIEDONKERUU VAIKEASTA HELPOMMAKSI

TIETOA TULEE JA MENEE. Tieto vanhentuu ja uusiutuu. Tietoa tulee mm. oppikirjoista, sanomalehdistä, televisiosta ja vuorovaikutuksesta ihmisten kanssa. Tieto saattaa olla hyvin hajanaista myös omassa päässä. Kuten 2 sanoo: *"Toi ehkä yksinkertaistaa sitä. Siis mitä nyt luki tommosen vähäsen määrän. Se yksinkertaistaa tommonen tietopaketti [...] sillä tavalla mikä kuva itellä taloudesta on, se on ehkä vähän semmonen hajanaisempi."* Yksinkertaistuminen voi olla huono, jos se tarkoittaa, että asioista kerrotaan yksipuolisesti. Haastattelussa käyttämäni luonnos sisälsi vain yhden tarinan perustiedosta, mutta sivustolle voi lisätä muita näkökulmia.

Kuvitellaan tilanne, että opiskelisin talouden perusteita oppikirjasta. Muistaisin tiedot silloin kuin olisin syventynyt aiheeseen. Osaisin yhdistää ajatukseni kirjan tuomaan rakenteeseen. Mutta oppikirja jätetään taakse. Sanomalehtien

Tiedonkeruu helpompaa

sivulle vaivalla piirretyt kokonaiskuvat jäävät taakse. Jos oppisin uutta asiaa, minun pitää vaivalla muistella aikaisemmin hahmottamaani kokonaiskuvaa ja lisäillä siihen vaivalla uusia palasia. Tai unohtaisin syventyneenä omaksumani asiat, ja seuraavan kerran, kun seuraisin taas politiikkaa, minun olisi aloitettava alusta. Jos opiskelee jotakin yhtäjaksoisesti, voisi mielestäni sanoa, että sen aihealueen skeema on avoimena ja rakenteilla. Mutta politiikkaan tutustuminen ei ole useimmiten yhtäjaksoista. Siksi mielestäni olisi hyvä, että olisi paikka, jossa ja jonka avulla voisi rakentaa tai syventää näkemyksiään. Tänne tallentuisivat myös aiemmat omat mielipiteet, joita voisi tarkastella myöhemmin uuden elämänkokemuksen valossa.

Koko ajan olen kaivannut perusrakennetta, jonka päälle kasata yksityiskohtaisempaa tietoa. Perusrakennetta, joka pysyy ja jota voin päivittää. Ei auta, että tiedän mitä CDO-johdannaiset, inflaatio ja vaikkapa työttömyys ovat. Haluan tietää, miten ne liittyvät toisiinsa, kuinka suuria niiden merkitykset ovat suhteessa toisiinsa. Mihin konteks-

tiin ne kuuluvat. Haluan hallita jotenkin tätä talouden tietokokonaisuutta, niin että voin päivittää sitä.

Psykologiassa tällaista perusrakennetta, jota täydennetään uudella tiedolla, kutsutaan skeemaksi. Skeemat ovat sisäisiä tietorakenteita, joihin järjestetään uutta tietoa. Skeemaa käytetään uuden tiedon ymmärtämiseen. Haluaisin siis kannettavan ulkoisen skeeman, jota täydentää. Tällaista voisi mielestäni kutsua keinotekoiseksi kognitiivisen toiminnan välineeksi. **Kai Hakkarainen**, **Lasse Lipponen**, **Hanni Muukkonen** ja **Pirita Seitamaa-Hakkarainen** [2001, 156-157] kertovat, että tällaisen välineen tarkoitus on helpottaa kognitiivista kuormitusta. Keinotekoisia kognitiivisen toiminnan välineitä ovat esim. kirjoitustaito, käsitteet, mallit, teoriat ja älykästä toimintaa palvelevat työvälineet ja tietojärjestelmät. Ne tarkoittavat monimutkaisten ja syvien prosessien ulkoistusta kirjoittamiseen ja visualisoimiseen. Kirjoittajien [2001, 159] mielestä tällaiset kuormitusta helpottavat välineet auttavat yksilöä hallitsemaan monimutkaisempia kokonaisuuksia kuin ilman niitä.

Haastattelemillani noviiseilla ei ole myöskään aikaa etsiä tietoa. Oppimisympäristöt, jotka on kehitetty oppimaan oppimista varten (kts. s.27), perustuvat oppijan aktiiviseen tiedonkeräämiseen. Mielestäni oppijoiden ei tarvitsisi lähteä etsimään kaikkialta internetistä tietoa, kun yhdelle sivustolle voisi kerätä monenlaista tietoa. Yhdellä sivustollakin voi olla niin paljon tietoa, että jää mahdollisuus pohtia, mitä tietoa tarvitsisin tähän omaan syvään kysymykseeni vastaamiseen. Ja ainahan on mahdollisuus hakea muualta tietoa ja tuoda se paikkaan, jossa rakentaa ja kehittää sitä.

Olisiko tällainen kannettava päivitettävä tietorakenne mahdollinen internetissä? Voisivatko uutiset toimia uuden tiedon lähteenä, jota lisäillä tietorakenteeseen? Voisiko Taloustietoni 1.0 -sivusto toimia sellaisena tietorakenteena? Yleensä oppikirjat ja uutiset on erotettu toisistaan. Mutta käytännössä toimittajat joutuvat toistamaan taustatietoja uudestaan ja uudestaan. Sen sijaan, että he käyttäisivät aikaa siihen, he voisivat tehdä laajemman taustatietopaketin, jota voisi käyttää ymmärtämään useita uutisia. Internet mahdollistaa päivitettävyyden ja suuret kokonaisuudet. Ja animaatioiden näyttäminen on virkistävää suhteessa oppikirjoihin. Internet voi lisätä tiedonmäärän tuskaa, mutta se voi myös helpottaa tiedonkeruuta. Talouden opiskelu organisoituna toiminnan – poliittisten mielipiteiden muodostuksen – mukaan on tiedon oppimista käyttöyhteydessään. Tätä tavoitellaan koulutuksen suunnittelussa, koska on ymmärretty, että tieto käyttämättömänä faktana jää koulun penkille. (ks. s.31)

7 Loppupäätelmät

TULOKSET: VASTAUKSIA TUTKIMUSKYSYMYKSIIN

Alkuperäisiä tutkimuskysymyksiäni oli:

- *Miten poliittisia internetuutisia voisi kuvittaa*
  a) demokratiaa lisäävästi?
  b) poliittisilla asiasisällöillä?
  c) nuorille ymmärrettävällä ja merkityksellisellä tavalla?
  d) politiikan mielikuvaa kohentaen?

DEMOKRATIAA LISÄÄVÄLLÄ tarkoitan lopputyössäni sitä, että mahdollisimman moni voisi ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu. Tämä ilmenee työssäni niin, että valitsin kuvitettavaksi sisällöksi talouden perusteet. Valitsin myös kuvitustyylin, jonka tulkitsin sopivan politiikasta kiinnostumattomille. Aloitin yksinkertaisista käsitteistä ja pyrin selittämään ja kuvittamaan ne helposti ymmärrettäviksi. Etsin ratkaisua siihen, kuinka talouden perusteista olisi mahdollista jatkaa tiedon syventämistä kohti tämän päivän uutisissa tapahtuvan politiikan seuraamista ja mielipiteiden muodostamista. Demokraattisuus mielessäni pyrkimyksenäni oli myös esitellä erilaisia näkökantoja mahdollisimman neutraalisti, eli käytännössä mahdollisimman asiapitoisesti.

Poliittiset asiasisällöt tarkoittavat lopputyössäni tämän päivän uutisissa esillä olevia päätöksenteon alla olevia politiikan asiasisältöjä. Lopputyössäni en kuvittanut niitä, vaikka alunperin se oli tarkoitus, vaan talouden perusteita, joiden avulla voisi ymmärtää talouden kenttää ja uutisissa esillä olevien yksittäisten poliittisten tapahtumien merkitystä ja vaikutusta siihen ja omaan elämään.

Nuoret olivat kohderyhmääni, koska tarvitsin tietoa sellaisten ihmisten asenteista, joita ei politiikka kiinnostanut. Sain tarkempaa tietoa nuorten politiikkakiinnostuksen laadusta tutkimuksista, joista toinen (ICCS-2009) koski 8.-luokkalaisia ja toinen (Nuorten politiikka 2009) toisen asteen oppilaita (ks. s. 16–18) Haastattelututkimuksessani, jolla selvitin visuaalisten ratkaisujeni onnistumista, haastattelin nuoria 18–32-vuotiaita aikuisia. Mielestäni heiltä saamani tieto voi koskea vanhempiakin noviiseja, jotka eivät ole kiinnostuneet politiikasta, eivätkä koe tietävänsä tarpeeksi ymmärtääkseen, mitä siinä tapahtuu. Merkityksellisyyden kokeminen tarkoittaa työssäni sitä, että näkee mitä hyötyä talouden perusteiden oppimisesta voi olla. Sitä en pystynyt lopputyössäni osoittamaan. Kaikki haastattelemani kokivat kuitenkin esittelemäni talouden perusteet, tekstin, kuvat ja animaation helposti ymmärrettävinä.

Mielikuva politiikasta on eri ihmisillä erilainen. Haastattelemani ihmiset, jotka eivät tienneet politiikasta eivätkä olleet kiinnostuneita siitä, näkivät politiikan tylsänä ja poliitikot vieraana ihmisryhmänä tai kovina pelaajina. Noviisin mielikuva tuntuu perustuvan nopealla tarkastelulla havaittuun politiikan hahmojen vierauteen sekä asiasisältöjen käsittämättömyyteen. Uutiskontekstissa ja erityisesti kuvissa se näkyy mielestäni vierailta vaikuttavilta ihmishahmoina ja käsittämättöminä numeroina. Kielessä se näkyy vaikeina käsitteinä ja keskustelun sävyssä vastaan väittämisessä. Tämä kuva hahmottuu uutisten tavasta esittää politiikkaa joillekin ihmisille. Lopputyössäni kuvitinkin mukavalla kuvitustyylillä kaikkia ihmisiä esittäviä sympaattisia ihmishahmoja.

Alkuperäiset kysymykset veivät minua eteenpäin. Tein case-tutkimuksen Portugalin tukipaketista (ks. s.40–43): luin aiheesta kuukauden ajalta kaikki artikkelit Helsingin Sanomista. Uutiset ja artikkelit pohtivat, miten tähän ollaan tultu, miksi Portugali tarvitsee rahaa ja pitäisikö Suomen antaa rahaa Portugalin tukipakettiin vai ei. Yritin ymmärtää tämän tiedon avulla, mikä on oma mielipiteeni. En onnistunut. Tein uuden oletuksen: yksittäisistä uutisista ei hahmotu politiikan noviisille tietoa, jota hän tarvitsisi ymmärtääkseen niitä. Siksi aloin kuvittaa tietoa, jonka avulla ymmärtää uutisia.

Muutin lopulliset tutkimuskysymykset muotoon:

MITEN AUTTAA NOVIISIA YMMÄRTÄMÄÄN POLIITTISIA INTERNETUUTISIA VISUAALISIN KEINOIN?

1) MILLAISTA SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

2) MITEN SISÄLTÖÄ KANNATTAA VISUALISOIDA?

Kysymys säilyi sisällöltään muuten samanlaisena, mutta en enää yrittänyt kuvittaa yksittäisiä uutisia. Kohderyhmä oli edelleen samankaltainen: noviisi, tietämättömät ja nuoret. Ymmärrettävyys, merkityksellisyys, politiikan asiasisällöt ja politiikan mielikuva säilyivät edelleen kysyttävänä. Demokratia säilyi kysyttävänä siinä merkityksessä, että mahdollisimman monilla olisi mahdollisuus ymmärtää monenlaisia näkökulmia ja muodostaa omia mielipiteitä. Luonnostelemani Taloustietoni 1.0 -nettisivusto pyrkii vastaamaan ratkaisuillaan edellä mainittuihin kysymyksiin. Haastattelut tukivat minua päätelmissäni ja antoivat minulle tietoa ratkaisujen onnistumisesta.

MITEN AUTTAA VISUAALISIN KEINOIN NOVIISIA YMMÄRTÄMÄÄN POLIITTISIA INTERNETUUTISIA?

TALOUSTIETONI 1.0 ON VISUAALINEN ilmaisuväline ajatuksilleni siitä, kuinka ymmärtämistä voisi auttaa. Käytin konstruktiivisen oppimisteorian ja eksperttiyden tutkimuksen käsitteitä noviisi ja asiantuntija löytääkseni lähtökohtia ja hahmotellakseni tavoitteita. Eksperttiyden tutkimuksessa hahmotellaan asiantuntijan ja noviisin eroja sekä pyritään auttamaan noviisia kohti eksperttiyttä.

Politiikkakiinnostuksen ja tietämyksen eroiksi noviisin ja asiantuntijan välille hahmotin haastatteluiden, oppimisteorioiden ja nuorten politiikkakiinnostusta tutkivien tutkimusten avulla seuraavat kohdat:

	NOVIISI	ASIANTUNTIJA
TIEDON LAATU	uutiset politiikasta sirufaktoina	Kokonaisvaltainen tietorakenne, sijoittaa uutisen informaation laajempaan kontekstiin
MIELIPITEET	Ei osaa muodostaa	Osaa muodostaa
MIELIKUVA	Politiikka vierasta/ kovaa/ tylsää / peliä	Näkee kiinnostavia mielipide-eroja politiikan toimijoiden välillä
TIEDON KERUU	Ei kiinnostusta käyttää aikaa perehtymiseen ja tiedon etsintään.	On aikaa ja perehtyminen kiinnostaa

TIEDON LAADUN EROT hahmottuivat oppimisteorioiden ja tekemieni haastatteluiden pohjalta. Rauste-von Wrightin & kumppaneiden [2003, 90] mukaan asiantuntija organisoi tietoa laajoina, monitasoisina ja yhteenkietoutuvina tietorakenteina, kun taas noviisin tieto on sirumaista faktaa. Noviisi ei pääse ekspertiksi keräämällä enemmän sirufaktaa, eksperttiys vaatii tiedon organisoimista. Yritin hahmottaa case-tutkimuksessa *Portugalin tukipaketista* sen, mistä siinä on kysymys, organisoimalla informaatiota uutisista kuukauden ajalta (ks. seuraava sivu kuva yllä). Järjestin tiedon syiksi ja seurauksiksi, historiaksi ja tulevan arvioksi, jossa uutiset kertovat tämän päivän tapahtumista. En kuitenkaan löytänyt tietoa, jonka avulla olisin voinut muodostaa mielipiteen aiheesta. Tämä näyttäytyi minulle niin, että uutisten informaatio on sirumaista, ja sitä on vaikea koota yhteen ilman jonkinlaista tietopohjaa. (ks. kuva seuraava sivulla alla) Tiedon laadun ero näkyi myös haastatteluissa. Haastattelemani asiantuntija

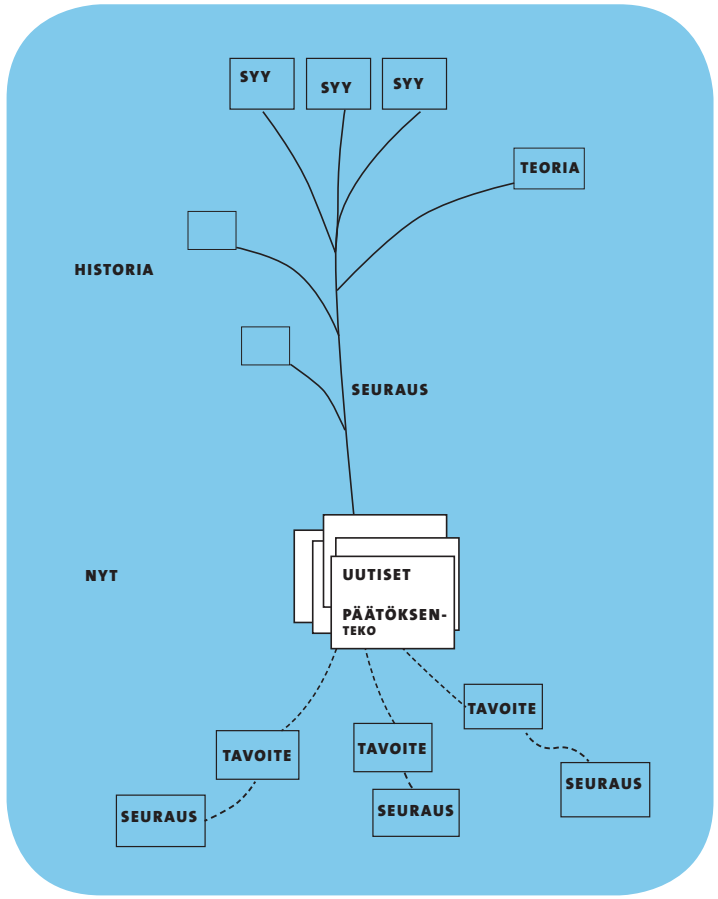

POLITIIKAN ASIANTUNTIJAN MAHDOLLINEN TIETORAKENNE
Konstruoimani politiikan tietorakenne (kts 38-43), jossa on huomioitu uutiset tärkeänä tiedonlähteenä. Asiantuntijan tietorakenteet voivat olla toisenlaisiakin. Tämän olen rakentanut *Portugalin tukipaketti* -case-tutkimukseni pohjalta, jossa uutiset tiedonlähteenä ovat oleellinen osa tietorakennetta.

7 kertoi saavansa uutisista tietoa, jonka hän pystyi sijoittamaan jonkinlaiseen kontekstiin. Kaipaamani tietopohjan löysin vielä kauempaa historiasta, talouden perusteista. Tätä rupesin kuvittamaan tavoitteenani päästä lähihistoriaan ja uutisiin. Yllä olevasta kuvasta syntyi runko asiantuntijan tietorakenteelle, johon pyrin Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla ja joka mahdollistaa uutisten seuraamisen tärkeänä osana tiedon rakentamista.

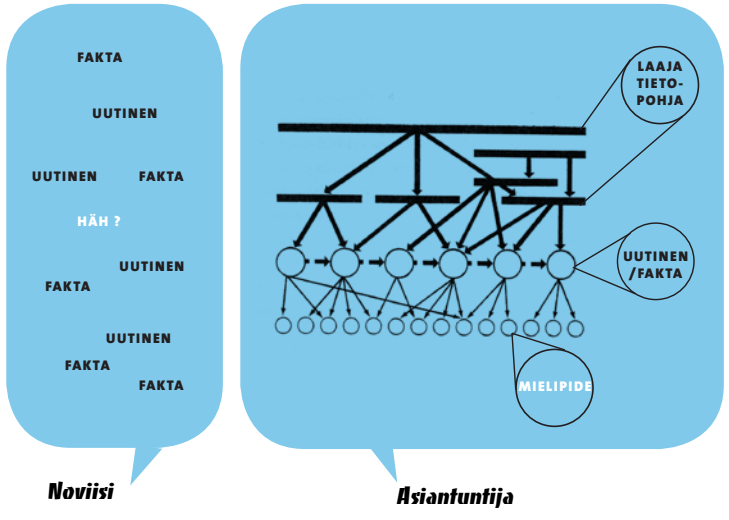

NOVIISIN SIRUFAKTAT JA ASIANTUNTIJAN LAAJA TIETOPOHJA
Erilaiset taustatiedot, tiedon järjestyneisyys ja määrä vaikuttavat siihen, kuinka uutiset nähdään. Asiantuntija muodostaa mielipiteitä laajaa tietopohjaansa vasten (ks. s. 36–37). Asiantuntijan laajaa tietorakennetta kuvaa tässä toiminnan hierarkkista rakennetta havainnollistavasta kaavio (Takala 1982 ref. Rauste-von Wright ym. 2003, 88)

Haastattelemani poliitikko 8 muodostaa mielipiteitä perehtymällä tietoon ja mielipide-eroihin. Nuorten politiikkakiinnostusta tutkivasta tutkimuksesta *ICCS 2009* ilmeni, että nuoret tietävät paljon, mutta eivät koe tietävänsä tarpeeksi, eivätkä koe osaavansa muodostaa mielipiteitä. He eivät siis osaa käyttää tietoa mielipiteen muodostukseen. Tieto ei organisoidu heillä toimintaa helpottamalla ja tähtäämällä työstrategisesti kuten eksperteillä [Rauste-von Wright ym. 2003, 118].

Mielikuvat politiikasta ja taloudesta olivat erilaiset noviisilla ja asiantuntijalla. Noviisin mielikuva vaikuttaa syntyvän pintapuolisista asioista, joita voi havaita nopealla tarkastelulla. Poliitikko näyttäytyy vieraana, ei niin mukavan ihmistyypin edustajana. Vieraus näkyy jo kuvissa pukeutumistyylinä: keski-ikäisiä, pukumiehiä. Myös puheessa vilisee vieraita sanoja. Poliittisen keskustelun sävyksi on aistittavissa väittely ja peli. Myös tylsyys nousee mielikuvaa määrittäväksi. Oma mielikuvani politiikasta oli noviisimainen. Tulkintaani noviisin politiikan ja talouden mielikuvasta tuki haastateltavieni noviisien samantyyppiset kommentit politiikan maailman olemuksesta. Haastattelemani asiantuntijat taas eivät nähneet poliitikkoja erillisenä vieraana ihmisryhmänä, vaan tutustuivat toimijoiden mielipide-eroihin. He pitivät mielipide-eroja jopa suurina. Erot motivoivat heitä ottamaan asioista selvää, ja he peilasivat ja muodostivat omia mielipiteitään näitä vasten.

Haastattelemieni asiantuntijoiden työnkuva salli ajan käytön tietoon perehtymiseen, he olivat myös motivoituneita perehtymään. Haastattelemillani noviiseilla taas ei ollut aikaa eikä tahtoa käyttää sitä tiedon keräämiseen.

Noviisin ja asiantuntijan erojen pohjalta lähtökohdiksi ja tavoitteiksi muodostui:

- Vierauden kokemuksesta minua koskevaksi
- Sekavasta sirufaktojen keräilystä tiedon rakennukseen
- Mielipiteettömästä mielipiteiden kehittäjäksi
- Tiedonkeruu vaikeasta helpommaksi

Näitä pyrin ratkaisemaan visuaalisin keinoin Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnoksen avulla. Tutkin onnistumista lähestyttävyydessä ja ymmärrettävyydessä haastattelujen avulla. Tiedon rakentamisen, tiedon käyttämisen ja tiedonkeruun onnistumista en pystynyt haastatteluiden avulla tutkimaan. Sain kuitenkin vihjeitä siitä, miten edetä näiden kanssa jatkossa.

TALOUSTIETONI 1.0 -NETTISIVUSTON LUONNOS ON LIITTEENÄ SISÄKANNESSA. Se sisältää:

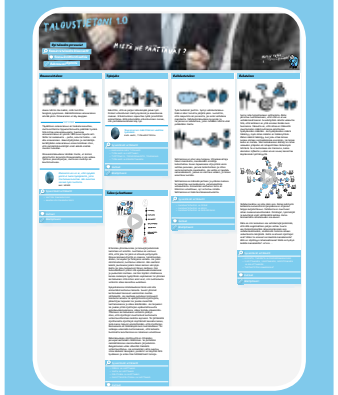

- **Nettisivuston konseptiluonnoksen julisteena. Peruskäsitteiden (omavaraistaloudesta rahatalouteen) selitys tekstin ja kuvin. *Talous ja luottamus* -teorian selitys tekstillä.**

- ***Talouden suhdeverkosto* -animaation.**

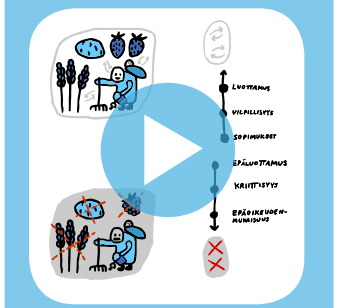

- ***Talous ja Luottamus* -animaation.**

Taloustietoni 1.0 -nettisivusto pyrkii ratkaisemaan tavoitteita seuraavilla keinoilla (ks. sisäkannen liitteet):

	VISUAALISIA RATKAISUJA: NOVIISISTA KOHTI ASIANTUNTIJUUTTA
TIEDON LAATU JA MIELIPITEET	**Tiedonrakennuksen helpottaminen layoutin keinoin. Perustiedon kuvittaminen ymmärrystä helpottavasti. Polun rakentaminen perustiedosta yksityiskohtiin ja rahatalouden historiasta tämän päivän uutisiin. Tiedon käyttö mielipiteiden muodostuksessa. Perustiedon ja toiminnan eli mielipiteiden muodostuksen ja ilmaisemisen mahdollistaminen visuaalisin ja toiminnalisin keinoin samassa käyttöliittymässä.**
MIELIKUVA	**Vieraiden yksilöiden valokuvien sijaan kaikkien ihmisten kuvittaminen sympaattisina sympaattisella kuvitustyylillä.**
TIEDON KERUU	**Konsepti nettisivustosta, joka mahdollistaa tiedonkeruun, tiedon rakentamisen ja päivittämisen samassa paikassa.**

VASTAUKSENI NOVIISIN SIRUFAKTOJEN JA EKSPERTIN kokonaisvaltaisen tietorakenteen väliseen eroon on tiedon rakennus. Graafisen suunnittelun keinoin on mahdollista koota yhteen tietokokonaisuus ja järjestää se helpommin omaksuttavaksi. Taloustietoni 1.0 -nettisivusto on tällainen tietokokonaisuus (ks. kuva alla). Metatiedoissa (A) kerrotaan, mitä nettisivustolla voi tehdä. Kohdissa (B-C) olen järjestänyt polun perustiedosta tämän päivän uutisiin ja mielipiteiden muodostukseen. Yksittäisten uutisten hahmottaminen vasten perustietoa ja omaa aiempaa tietoa antaa mahdollisuuden muodostaa mielipiteitä päivän politiikasta. Mielipiteiden muodostus voisi tarkoittaa nettisivustolla mielipiteiden vaihtoa, äänestämistä, oman profiilin rakentamis-

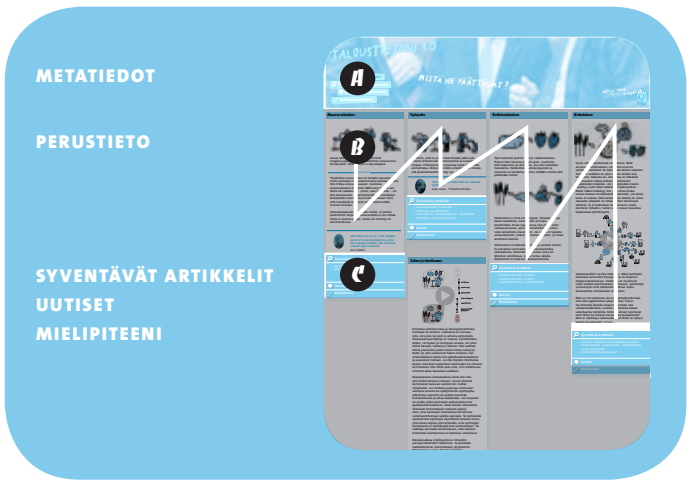

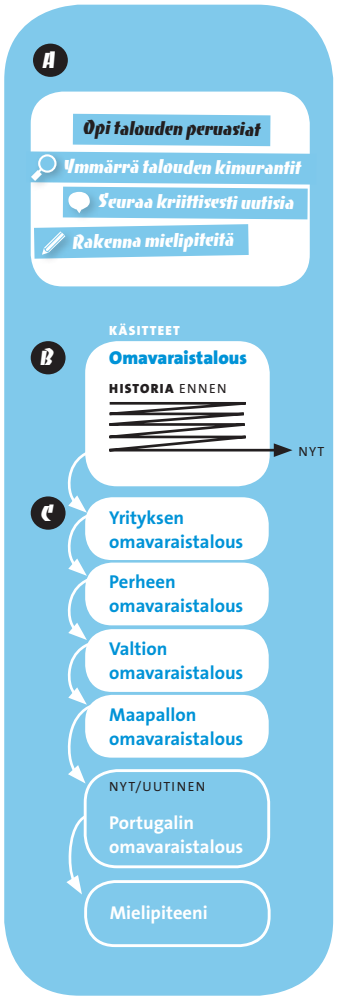

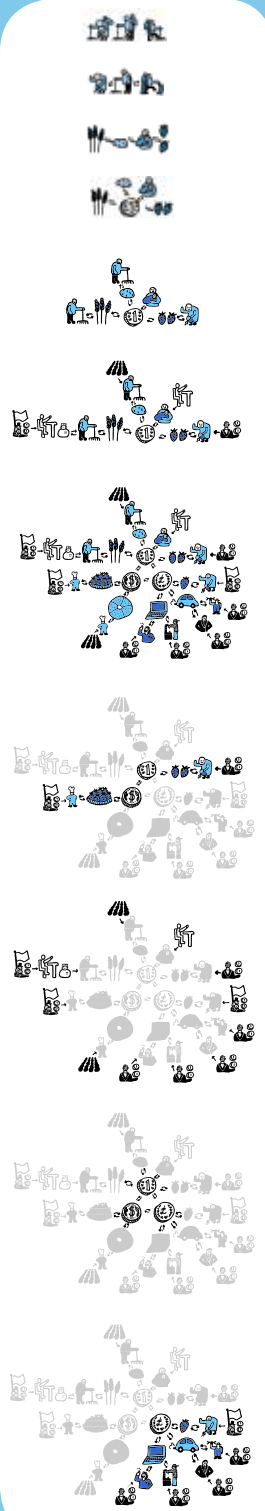

TALOUDEN SUHDEVERKOSTON RAKENTUMINEN JA SEN OSIEN TARKASTELU
Katso isompana Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnos (ks. julisteliite sisäkannessa) ja *Talouden suhdeverkosto* -animaatio (ks. liite cd:llä).

ta yms. Tällainen kokonaisvaltainen oppimisympäristö mahdollistaa tiedon käytön oppimistilanteessa, jolloin tieto ei jää irralliseksi faktaksi (ks. s.31).

Perustiedossa (B) edetään lineaarisen tarinan, historian, kautta käyden läpi peruskäsitteitä, omavaraistaloudesta tähän päivään. Syventävissä artikkeleissa ja uutisissa edetään käyttäen ja laajentaen peruskäsitteitä (ks. kuva edellisen sivun oikea alanurkka). Näin on mahdollista lisätä uutisten yksityiskohtaista tietoa laajempaan kontekstiin ja muodostaa mielipiteitä nykyhetken politiikasta.

Perustieto-kohdassa (B) tutkin, miten kannattaa kuvittaa taloutta, perustietoa, joka kuuluu osana tiedon rakentamiseen. Koska en tiennyt etukäteen taloudesta mitään, tein kuvat ohjaajanani oman ymmärtämisen helpottaminen. Totesin, että on mahdotonta kuvittaa taloutta ymmärrystä lisäävästi, jos ei itse ymmärrä. Tarkastelin Colin Waren teokseensa kokoamia teorioita (ks. s.32–33), jotka pohtivat millaiset asiat kannattaa ilmaista sanoin ja millaiset kuvin. Hänen mukaan suhdeverkostot on helpompi ymmärtää kuvien avulla kuin sanojen (ks. s.72). Koska talous on sosiologisesta näkökulmasta vaihdantaa ja politiikka usein noiden vaihtajien oikeuksien puolustamista ja taloudellisen elämän mahdollistamista, kuvitin perustalouskäsitteet suhdeverkoston rakentumisena (ks. kuvat vasemmalla). Huomasin, että yleensäkin talouskäsitteet kuvaavat usein erilaisia taloudellisia suhteita ja niiden muutoksia.

Kokonaiskuvan ja yksityiskohtien yhdistäminen nähtiin poikkeuksetta tärkeänä oppimista tutkivissa teorioissa, joihin tutustuin. (Transfer, zooming esitystapa, ks. s.31–33) Peruskäsitteiden kautta rakentunut laaja talouden suhdeverkosto antaa mahdollisuuden tarkastella kokonaiskuvaa ja sen sisällä tapahtuvia muutoksia (ks. kuvat vasemmalla). Talouden suhdeverkostoa voidaan tarkastella myös zoomaamalla vieläkin kauemmaksi ja tarkastelemalla maailman talouden vaihtosuhdetta maapallon luonnonvarojen kanssa (ks. kuva oikealla ylhäällä).

Politiikan kannalta voidaan myös tarkastella suhdeverkostoa ja vaihdantasuhteita. Esimerkiksi oikeuksien puolesta taisteleminen. Jotkut, jotka asuvat samassa maassa, saattavat esimerkiksi taistella siitä, että saisivat ainakin saman verran palkkaa kuin naapurit. Joku taas taistelee, että kaikki maailman asukkaat saisivat yhtä paljon vettä ja ruokaa. Jonkun mielestä olisi oikein ja kohtuullista, että myös tulevat ihmiset ansaitsisi yhtä hyvän kohtelun kuin nykyiset, ja siksi maapallo on pidettävä hengissä. Ehkä joku myös ajattelee avaruusolioiden oikeuksia. Joku taas mieluummin tyytyy siihen mitä saa, eikä halua käyttää energiaa oikeudenmukaisuuteen. Nämä kaikki ovat erilaisia maailmankuvia siitä,

miten taloudellinen hyöty pitäisi jakaa, ja mitä suurimmissa määrin erilaisia mielipiteitä ja vaikuttavat poliittiseen ilmapiiriin ja päätöksentekoon. Minkälaisia ajatuksia herää, jos näin erilaisia mielipiteitä laitetaan tasa-arvoisina vierekkäin? Vai ovatko näkemykset vastakkaisia toisilleen?

Myös *Talous ja luottamus* -animaatiossa (ks. kuva oikealla keskellä) käytin kokonaiskuvaa ja yksityiskohtia yhdistävää ilmaisutapaa. Animaatiossa teoria muodostaa laajemman kontekstin, jota vasten yksittäinen tarina peilautuu. Tiedolle ominaisesta kontekstisidonneisuudesta pääsee eroon kytkemällä tietoa eri konteksteihin (ks. s.31–32) Kertomalla useamman yksittäisen tarinan teoriaa vasten, lukija oppii hahmottamaan teorian erilaisissa yhteyksissä. Animaation viimeisessä kuvassa katsoja voi pysähtyä muistelemaan asioita, joita käytiin läpi animaatiossa.

MIELIKUVA POLITIIKASTA EROTTI asiantuntijaa ja noviisia. Noviisien kokemaan vierauteen pystyin tarttumaan kuvituksen ja tyylin keinoin. Sarjakuvaa tutkineen Scott McCloudin mukaan on helpompi nähdä itsensä (ja miljoonien) kasvot yksinkertaistetuissa pilapiirrosmaisissa kasvoissa on kuin realistisesti kuvatuissa (toisen) kasvoissa (ks s.53–54). Myös piirrosjälki vaikuttaa McCloudin mukaan tulkintaan. Koska poliittisissa karikatyyreissä esitetään hahmot epäilyttävinä, kuvat eivät houkuta samastumaan poliitikkoihin. Siksi mielestäni samastumiseen vaikuttaa myös sympaattisuus ja viattomuus. Yksittäisten poliitikkojen valokuvien sijaan piirsin ihmishahmoja, sympaatisia, pieniä ja viattomia (ks. oikealla alhaalla). Tämä ei vielä tarkoita, että noviisi näkisi eroja poliitikkojen välillä kuten asiantuntijat, mutta positiivisempi mielikuva auttaa noviisia tutustumaan tietoon. Tietoon, johon hän ei muuten edes tutustuisi, koska pelkkä poliitikkojen ulkonäkö on vieraudessaan tyrmäävä. Tutustumalla tietoon alkaa nähdä pikkuhiljaa mielipide-eroja erilaisten toimijoiden välillä.

POLITIIKON JA TALOUDEN ASIANTUNTIJAN ammatti mahdollistaa ajankäytön tiedonkeruuseen. Noviisilla ei ole aikaa. Siksi tiedonkeruun ja tiedon ymmärrettävyyden pitäisi olla helppoa. Tieto on usein ajallisesti ja paikallisesti hajanaista, mikä vaikeuttaa oppimista. Politiikan seuraaminen ei välttämättä ole myöskään yhtäjaksoista. Taloustietoni 1.0 -nettisivusto on kannettava ja päivitettävä tietopaketti, sitä voi palata rakentamaan uudestaan tauon jälkeen.

TALOUDEN SUHDEVERKOSTO
Kauempaa katsottuna.

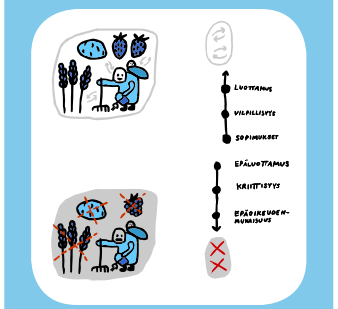

TALOUS JA LUOTTAMUS -ANIMAATIO
Päätöskuva animaatiosta.

LÄHESTYTTÄVIÄ IHMISHAHMOJA
Tulkintani lähestyttävästä ihmishahmosta perustuu haastattelemieni noviisien mielikuvaan talouden ja politiikan hahmoista sekä Scott McCloudin teoriaan yksinkertaistetuista piirroshahmoista. Niisä on helpompi nähdä itsensä (ja miljoonat muut) kun taas valokuvassa näet yksilön/yksilöitä.

	VISUAALISTEN RATKAISUJEN ONNISTUMISEN TESTAAMINEN HAASTATTELEMALLA
TIEDON LAATU	Perustiedon kuvittaminen ymmärrystä helpottavasti. - Kaikki haastatellut kokivat Taloustietoni 1.0 -nettisivuston käsitteet helpoiksi. - Haastateltavien mielestä kuvitukset nopeuttivat ja varmistivat ymmärrystä, selkeyttivät ja auttoivat muistamaan. Erityisesti animaation koettiin antaneen lisäymmärrystä.
MIELIPITEET	Tiedon käyttö mielipiteiden muodostuksessa. - Haastateltavat eivät ymmärtäneet mitä hyötyä tiedosta olisi heille.
MIELIKUVA	Kaikkien hmisten kuvaaminen sympaattisina sympaattisella kuvitustyylillä. Mielikuvavaikutuksia: - Sympaattisia ne tyypit, kivat kuvat herättää mielikuvan omavaraisviljelijätyylisestä yhteisöstä, talous ei ole kaukana vaan koskee meitä kaikkia, ihmisystävällisempi, talouteen voi luottaakin, hyvin kerrottu tarina, kiva tyyli.
TIEDON KERUU	Yksi mainitsi erikseen kuvan taloudesta muuttuneen hajanaisemmasta yksinkertaisemmaksi

KAIKKI HAASTATTELEMANI KOKIVAT ymmärtävänsä Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla olevan tiedon. Politiikkaa on usein vaikeaa ymmärtää, koska politiikan puhe sisältää liikaa tuntemattomia käsitteitä. Taloustietoni 1.0 -sivuston käsitteet olivat kaikille helppoja. Asiat olivat jopa niin helppoja, että useimmat haastateltavistani kokivat, että sivusto sopisi joillekin nuoremmille ja ”tyhmemmille”. Oleelliset poliittisten mielipiteiden erot perustuvat kuitenkin usein perustietoon. Koska perustieto oli helposti omaksuttavissa, kognitiivista taakkaa voisi mielestäni lisätä oikeisiin asioihin. Sivustoa olisi hyvä kehittää suuntaan, jossa lukija pääsee syventyen kehittämään omia skeemojaan, kehittämään mielipiteitä omiin kysymyksiin. Kun lähestyy perustietoa oman (tai ulkopuolelta vihjattujen) kysymyksen kanssa, se antaa erilaisia vastauksia. Esimerkiksi tässä lopputyössäni lähestyin tietoja oman tutkimuskysymyksen kanssa, ja pyrin löytämään vastauksia siihen erilaisissa konteksteissa. Taloustietoni 1.0 -nettisivusto, jossa perustiedot, uutiset ja mielipiteiden muodostus olisi yhdistetty, voisi mielestäni auttaa talouden ja politiikan hahmottamisprosessissa. Tämän onnistumista en kuitenkaan voinut tässä vaiheessa testata haastattalemalla.

Haastateltavieni mielestä kuvat nopeuttivat ymmärtämistä, selkeyttivät ja auttoivat muistamaan. *Talous ja luottamus* -animaation mainittiin erikseen tuoneen lisäymmärrystä ja uutta tietoa. Animaatio myös herätti kiinnostusta enemmän kuin pitkä teksti.

Haastateltavani saivat kaikki positiivisemman mielikuvan taloudesta nettisivuston perusteella. Yksi haastateltavista oli graafinen suunnittelija, hän ei yhdistänyt saamaansa positiivista mielikuvaa ja taloutta. Hän piti ulkoasusta, mutta sisällössä oli asioita, jotka saivat hänet ajattelemaan talouden olevan entistä epävarmempaa. Osa mainitsi erikseen hahmojen olevan lähestyttäviä.

Taloustietoni 1.0 onnistumista kannettavana ja päivitettävänä tiedonkeruupaikkana en pystynyt tässä vaiheessa testaamaan.

	PARANNUSEHDOTUKSET JA JATKOSUUNNITELMAT
TIEDON LAATU JA MIELIPITEET	Tiedon rakennusta, polkua perustiedosta tämän päivän uutisiin ja mielipiteiden muodostukseen pitäisi kehittää asiantuntijoita kuulemalla pidemmälle, jotta onnistumista voisi tutkia haastatteluiden avulla. Miten houkutella asiantuntijoita mukaan? Kuvien pitää olla isompia, jotta niitä voisi tutkia tarkemmin. Vaihtoehtoiset tarinat mukaan esimerkiksi siitä kuinka perustiedolla on vaikutusta mielipiteiden syntyyn.
MIELIKUVA JA TIEDON KERUU	Kehitettävä aloitussivu, joka kertoisi mitä sivustolla voi tehdä ja mitä hyötyä tiedosta voi olla.

PARANNUSEHDOTUKSET TALOUSTIETONI 1.0 -NETTISIVUSTON LUONNOKSEEN

TALOUSTIETONI 1.0 ON ENSIMMÄINEN luonnos nettisivustosta, jota voi kehittää monin tavoin. Olen tehnyt sen graafisen suunnittelijan ja taloudesta tietämättömän näkökulmasta. Haastatteluiden avulla sain selville, että tieto oli helposti ymmärrettävää ja mielikuva taloudesta oli mukavampi. Sivustoa pitäisi kehittää pidemmälle, jotta voisi haastatteluilla tutkia perustiedon, uutisten ja mielipiteiden muodostamisen onnistumista. Koska oma asiantuntemukseni ei riitä kehitystyöhön, voisi olla kannattavampaa tutkia kehityssuunnitelmia erilaisten asiantuntijoiden avulla. Käyttöliittymäasiantuntijan avulla voisi löytää erilaisia toiminnallisia ratkaisuja nettisivustolle. Kuten etusivun, keskustelun, äänestämisen, profiilien ja pelien järjestämistä. Opettaja-asiantuntijaa voisi kuulla opettamiseen ja oppimisiin liittyvissä kysymyksissä. Talousasiantuntijalta voisi saada tietoon, mitä taloussisältöjä kannattaa sisällyttää ja missä järjestyksessä. Kiinnostavia olisi myös poliitikon ja journalistin näkökulmat. Voisiko esimerkiksi poliitikon mielipiteen muodostusprosessia näyttää? Miten Taloustietoni 1.0 -nettisivuston uutisana-

lyyseissa voisi käyttää hyväkseen perustietoa, jota sivustolla jo on? Koska asiantuntija-avun saaminen ei välttämättä ole helppoa, voisi myös miettiä keinoja, miten saada esitykseni houkuttelevammaksi heille.

Perustiedon ymmärrettävyyttä koskevia visuaalisia parannusehdotuksia, joita päättelin haastatteluiden perusteella, ei ollut kovinkaan paljon. Kuvien pitäisi olla isompia. Välillä haastateltavilla jäivät yksityiskohdat tarkastelematta kuvien pienuuden vuoksi. Kuvien syventymistä voisi lisätä myös ohjaavilla kysymyksillä, jotka auttaisivat lukijaa tarkastelemaan kuvia eri näkökulmista. Animaatio ei saa olla liian nopea. Teksti ei saa olla pitkää, lyhyt houkuttaa enemmän lukemaan. Scott McCloudin teorian (ks. s.53–54) mukaan yksityiskohtaisempi tyyli kuvata ihmistä tekee ihmisestä enemmän henkilön. Se antaa perusteen kuvittaa pienempää ihmisjoukkoa koskevat asiat yksityiskohtaisemmalla kuvitustyylillä. Ja lopulta yksittäisistä ihmisistä mm. poliitikoista kertomiseen voisi käyttää valokuvia. Tämä liukuma kaikkia ihmisiä koskevista kuvista yksittäisiin ihmisiin voisi tapahtua animaatiossa zoomaamalla suhdeverkoston yksityiskohtaa (esimerkiksi jotakuta ihmishahmoa) ja kertoa tästä enemmän yksityiskohtaisemmalla kuvitustyylillä.

Koska haastateltavat eivät nähneet, mitä hyötyä tiedosta olisi, parannusehdotukset, jotka auttavat hyödyn näkemisessä, ovat tarpeen. Tähän auttaa sisällön ja toiminnan lisääminen Taloustietoni 1.0 -nettisivuston syventäviin artikkeleihin, uutisiin ja mielipiteiden rakennukseen. Visuaalisesti tätä voisi ratkaista myös rakentamalla etusivu, joka kertoisi houkuttelevasti, miksi surffata sivustolla.

Oli hyvä, että haastattelin ihmisiä, jotka eivät olleet visuaalisella alalla, eivätkä oikeasti tienneet taloudesta juurikaan. Mukana ollut graafinen suunnittelija kiinnitti huomiota erilaisiin asioihin. Visuaaliset ratkaisut olivat hänestä hyviä, mutta tuntui, että hänen huomionsa olivat analyyttisiä, ne eivät vaikuttaneet hänen mielikuvaan taloudesta. Myös asiantuntija kiinnitti huomiota erilaisiin asioihin suhteessa tietämättömiin. Hän vertasi nettisivuston perustietoa aiemmin lukemiinsa eri tavalla kerrottuihin perustietoihin. Tietämättömät suhteuttivat tietoa aiempaan mielikuvaan taloudesta. Koska Taloustietoni 1.0 -nettisivuston tieto oli heille ymmärrettävämpää, se tuntui myöskin enemmän heidän elämäänsä koskevalta.

Koska oppijoita on monenlaisia, Taloustietoni 1.0 ei välttämättä sovi kaikille noviiseille. Minulle jäi epäselväksi, voiko motivaatio syntyä pelkän nettisivuston avulla vai pitääkö sellainen olla ennestään. Talous ja politiikka ovat mielestäni aiheena sellaisia, että niiden omaksuminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Minulla oli tähän projektiin lähtiessä valmiiksi

motivaatio. Se meinasi kuitenkin loppua, kun en tiennyt mitä tietoa tarvitsen ja tiedon kerääminen oli niin hankalaa. Olisin siis ollut onnellinen, jos olisin löytänyt yhden paikan, josta kerätä tietoa.

Ehkäpä on niin, että motivaation sytyttäminen on hankalaa, mutta sitä on helpompi pitää yllä kannustavassa ympäristössä. Ympäristö, jossa oppiminen tapahtuu samassaa paikassa kuin tiedon käyttö, on passiivisen transferin virittäjä. (ks. s.31) Ennestään olemassa oleva motivaatio virittää aktiivisen transferin, jolloin ympäristö vaikuttaa vähemmän oppimiseen, oppija löytää erilaisista ympäristöistä vastauksia kysymykseensä. (ks. s. 31).Aktiivisella ja motivoituneella oppijalla on siis usein mielessään kysymys, johon hän etsii vastauksia. Näitä kysymyksiä voisi myös yrittää herätellä vaikkapa esittelemällä erilaisia näkökulmia, joista katsella kuvia tai esittelemällä kysymyksiä, joihin yhteiskuntatieteilijät ovat halunneeet vastata.. Tiedon hyödyn ymmärtäminen lisää motivaatiota. Taloustietoni 1.0 -nettisivuston rakenne on sellainen, että se sallii erilaisten toimintojen, kuten äänestämisen, keskustelun, profiilien luomisen tai vaikka pelien lisäämisen. Näiden toimintojen avulla voi ilmaista tiedon hyötyä. Myös ymmärrettävä kieli voi lisätä motivaatiota. Tunne osaamisesta ja ahaa-elämykset voivat innostaa jatkamaan.

OMA OPPIMINEN

ITSE OPIN PALJON. En tiennyt politiikasta, taloudesta enkä oppimisen teoriasta. Myös tieteellinen kirjoittaminen oli vierasta. Tietämättömyyteni oli minulle sekä etu että haitta. Etu oli se, että pystyin asettumaan noviisin lukijan asemaan. Pystyin myös tutkimaan, miten oma ymmärtämiseni eteni, unohtamatta tärkeitä vaiheita. Haittana oli se, että kaiken opetteluun meni paljon aikaa. Voisin sanoa, että lopputyöni on siinä vaiheessa, missä minun oppimiseni on sen ajan puitteissa, joka minulla oli käytettävissä. Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnokseen kirjoittamani talouden perusasiat ovat omaa tulkintaani ja siksi siinä saattaa olla virheitä. Uskoisin, että virheet eivät ole oleellisia lopputulosten kannalta. Haastattelemani taloutta opiskeleva asiantuntijani kommentoi, kun kysyin, näkikö hän siinä sisällöllisiä virheitä tai puutteita: *”Kyllä mun mielestä havainnollistava esitys. Ihmiset tekee eri asioita ja painottaa eri asioita monesti huomaamattaan. Voisi olla, että mulla voisi olla vähän erilaisia pieniä sisällölisiä painotuksia joissain kohti. Mutta tää on kuitenkin aika yleinen esitys, että kuitenkaan mitään kovin dramaattista.”* Nämä erilaiset painotukset voisivat olla nimenomaan niitä erilaisia näkökulmia, joita voisi esittää Taloustietoni 1.0 -nettisivustolla rinnakkain.

8 Lähdeluettelo

KIRJALLISUUS

Akerlof, George A. & Shiller, Robert J. 2009: *Vaiston varassa: miten ihmismieli ohjaa maailmanlaajuista kapitalismia.* Suom. Timo Soukola. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Allan, Stuart 2006: *Online news: Journalism and the internet.* Open university Press, Maidenhead.

Bourdieu, Pierre 1999: *Televisiosta.* Suom. Tiina Arppe. Otava, Helsinki.

Elmqvist, Annika, Jönsson, Gittan, Langemar, Ann Mari & Rydberg, Pål 2009/1979: *Historieboken.* Ordfront Galago, Stockholm.

Hakkarainen, Kai, Lipponen, Lasse, Muukkonen Hanni & Seitamaa-Hakkarainen, Pirita 2001: *Oppimisympäristöjen kognitiivinen tutkimus.* Teoksessa Saariluoma, Pertti, Kamppinen Matti & Hautamäki, Antti (toim.): *Moderni kognitiotiede.* Gaudeamus, Helsinki.

Hirsjärvi, Sinikka & Hurme, Helena 1979: *Teemahaastattelu.* Gaudeamus, Helsinki.

Hovi-Wasastjerna, Päivi 1999: *Politiikan kasvot: poliittisen mainonnan kehityksestä Suomessa sadan vuoden ajalta ja vaalimainonnan tarkastelua vuosina 1907–1999.* P. Hovi-Wasastjerna, Kauniainen.

Juntunen, Laura & Väliverronen, Esa 2009: *Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys.* Teoksessa Väliverronen, Esa (toim.): *Journalismi murroksessa*, (262–284). Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Korten, David C. 1999: *Elämä kapitalismin jälkeen: maailma yhtiövallan kaaduttua.* Suom. Tero Norkola. Like, Helsinki.

Kivivuori, Janne 1996: *Psykopolitiikka.* Hanki ja jää, Helsinki.

Kuusela, Hanna & Ylönen, Matti (toim.) 2008: *Maailmantalouden abc.* Attac. T-Print, Hyvinkää.

Malmelin, Nando 2003: *Mainonnan lukutaito: Mainonnan viestinnällistä luonnetta ymmärtämässä.* Gaudeamus, Helsinki.

McCloud, Scott 1994: *Sarjakuva, näkymätön taide.* Suom. Jukka Heiskanen. Good Fellows, Helsinki.

Nylund, Mats 2009: *Lohkaisujen politiikka, haastattelusta televisiouutiseen.* Teoksessa Väliverronen, Esa (toim.): *Journalismi murroksessa,* (248–261). Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Olkinuora, Hannu 2006: *EVA-raportti: Minne menet media?* Taloustieto, Helsinki.

Pekkarinen, Jukka & Sutela, Pekka 2000: *Kansantaloustiede.* WSOY, Helsinki.

Pernaa, Ville ja Niemi, Mari K. 2009: *Tutkimuskohteena politiikan journalismi.* Teoksessa Pernaa, Ville, Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville (toim.): *Politiikan journalismin tila Suomessa* (9-16). Kirja-Aurora, Turku.

Pitkänen, Ville 2009: *Politiikan journalismin yhteiskunnallinen tehtävä.* Teoksessa Pernaa, Ville, Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville (toim.): *Politiikan journalismin tila Suomessa* (79–108). Kirja-Aurora, Turku.

Rauste-von Wright, Maijaliisa, von Wright, Johan & Soini, Tiina 2003: *Oppiminen ja koulutus.* WSOY, Porvoo.

Salo, Merja 2000: *Imageware: Kuvajournalismi mediafuusiossa.* Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.

Seppänen, Janne 2001: *Katseen voima: Kohti visuaalista lukutaitoa.* Vastapaino, Tampere.

Ware, Colin 2004: *Information Visualization: Perception For Design.* Morgan Kaufmann, San Francisco.

Ware, Colin 2008: *Visual Thinking For Design.* Morgan Kaufmann, Burlington.

Weber, Max 1990: *Pörssi.* Suom. Tapani Hietaniemi. Tutkijaliitto, Helsinki. (Alkuperäisteos: *Die Börse.* 1894.)

INTERNETLÄHTEET:

Asola, Aki 2008: *Päätössanat: Demokratia tarvitsee journalismia.* Juikaisussa Asola, Aki (toim.): *Journalistit ja demokratia* (72–76). Oikeusministeriö, Helsinki.
www.om.fi
Haettu 7.10.2012

Euroopan keskuspankki: *Miksi hintavakaus on tärkeää?* Animaatioelokuva, 8 min.
http://www.ecb.int/ecb/educational/pricestab/html/index.fi.html
Haettu 6.7.2012.

Eyetrack III www-sivusto
http://www.poynter.org/extra/eyetrack2004/history.htm
http://www.poynter.org/extra/eyetrack2004/photos.htm#1.2
Haettu 29.7.2012

Graeber, David 2011: *On the invention of money: notes on sex, adventure, monomaniacal sociopathy and the true function of economics.*
http://libcom.org/library/invention-money-notes-sex-ad-venture-monomaniacal-sociopathy-true-function-economics-davi
Haettu 16.10.2012

Heikkinen, Seppo 2010: *Oravannahkoja ja obligaatioita: rahoitusmarkkinoiden historia.* Viisiosainen radio-ohjelmasarja. Julkaistu 3.8.–31.8.2010.
http://yle.fi/radio1/tiede/historiasarjoja/oravannahkoja_ja_obligaatioita_rahoitusmarkkinoiden_historia_31197.html
Haettu 20.6.2012.

Hirch, Paddy: *Uncorking CDO´s.* Video.
http://www.marketplace.org/topics/business/whiteboard/crisis-explainer-uncorking-cdos
Haettu 6.7.2012.

Jarvis, Jonathan: *Crisis of Credit.* Animaatio.
http://crisisofcredit.com/
Haettu 6.7.2012.

Jarvis, Jonathan: Jonathan Jarvis
http://jonathanjarvis.com/
Haettu 31.8.2011. Muuttunut. Tietoa mallin ottamisesta Paddy Hirschiltä CDO-johdannaisten selittämiseen ei enää löydy.

Koskimaa, Vesa, Elo, Kimmo & Rapeli, Lauri 2010: *Nuorten politiikka 2009: Katsaus suomalaisnuorten yhteiskunnallisiin kasvuympäristöihin ja politiikkakiinnostukseen.*
http://www.soc.utu.fi/projektit/valtio-oppi/politiikkatietamys/Materiaali/PTH_WP1-2010.pdf
Haettu 20.6.2012.

Mielonen, Samu 1997: *Future Learning Environment - Tulevaisuuden oppimisympäristöt: Selvitys uusista oppimisympäristöistä.* Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.
http://fle.uiah.fi/research/samun_selvitys.html
Haettu 14.7.2012.

Suoninen, Annika, Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari 2010: *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet: Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset.*
http://ktl.jyu.fi/ktl/iccs/tulokset
Haettu 20.6.2012.

Toppinen, Tiina Pilvi 2003: *Deliberatiivinen demokratia ja erilaisuuden haaste.* Pro gradu -tutkielma. Käytännöllinen filosofia. Helsingin Yliopisto.
ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/kayta/pg/toppinen/delibera.pdf
Haettu 6.7.2012.

YLEn uutinen 19.8.2011, päivitetty 8.6.2012: *Näin kreikka vie Heliltä työpaikan.*
http://yle.fi/uutiset/teemat/velkakriisi/2011/08/talouden_kauhuskenaario_nain_kreikka_vie_helilta_tyopaikan_2794862.html
Haettu 6.7.2012. Muuttunut. Uutisessa ei ole enää ole kuin yksi kuva, kuvakaappauksessani uutisen vanhemmasta versiosta uutisesta on useampi.

LIITTEET SISÄKANNESSA

Taloustietoni 1.0 -nettisivuston luonnos julisteena.
Talouden suhdeverkosto ja
Talous ja luottamus -animaatiot cd:llä.

KIITOS PALJON
Äidille ja isälle huollosta.
Ullalle teorioista.
Erityisesti Ullalle, Lillille ja Anskulle tekstin syynäysavusta.
Heikille, Tapiolle ja Juusolle ohjauksesta.
Timo-Erkille ja Yrjölle talousasiain vinkkeleistä.
Haastateltaville vastauksista.

Omavaraistalous

Alussa tehtiin itse kaikki, mitä tarvittiin hengissä pysymiseen. Mahdollisimman omavarainen selviää yksin. Omavarainen *ei käy kauppaa.*

LUE LISÄÄ

Täydellinen omavaraisuus on hankala saavuttaa, mutta osittaista riippumattomuutta pidetään hyvänä. Sitä mittaa omavaraisuusaste. Suomessa omavaraistalous oli yleistä 1800-luvun lopulle asti. Valtio tai ruokakunta — perhe, suku tai heimo — voi olla omavarainen. Maanviljelijöiden ja metsästäjä-keräilijöiden omavaraisuus eroaa toisistaan siten, että metsästäjä-keräilijät eivät *säästä* eivätkä *investoi* tulevaan.

Omavaraistaloudessa tehdään *itselle, ei toisten oletettuihin tarpeisiin.*Omavaraisella ei ole velkaa. Työtä on yleensä paljon, mutta sen merkitys on kouriintuntuvaa.

Olennaisin ero on se, että nykyään yksilö ei tuota hyödykkeitä, joita itse haluaa kuluttaa. Hän kuluttaa vieraan työn tuotteita.
MAX WEBER

Syventävät artikkelit

-> VALTION OMAVARAISUUS
-> MAAPALLON OMAVARAISUUS

Uutiset

Mielipiteeni

Työnjako

Keksittiin, että on paljon kätevämpää *jakaa* työt. Ihmiset erikoistuivat mieltymystensä ja osaamisensa mukaan. Erikoistuminen nopeuttaa työtä ja kehittää ammattialaa. Mitä pidemmälle erikoistuminen menee, sitä yksitoikkoisemmaksi käy työ.

Tavaran arvon määrittää sen vaatima työmäärä.
KARL MARX, TYÖNARVOTEORIA

Syventävät artikkelit

-> KANSAINVÄLINEN TYÖNJAKO
-> TYÖNJAKO JA LUOTTAMUS
-> TYÖTTÖMYYS, TERVEYDENHOITO, TEHOKKUUS
-> TYÖNJAKO JA ERIKOISTUMINEN

Uutiset

Mielipiteeni

Talous ja luottamus

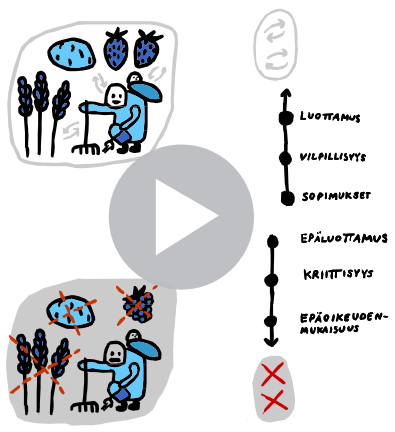

Erilaisissa yhteiskunnissa ja talousjärjestelmissä luotetaan eri asioihin. Luottamus on varmuus siitä, että joku tai jokin ei aiheuta pettymystä. Omavaraismaanviljelijä on maansa, työvälineiden, säiden, terveyden ja taitojensa varassa. Jos jokin näistä katoaisi, luottamus vähenisi. Hän saattaisi keksiä *joustavana* jonkin toisen keinon selviytyä. Mutta jos joku tunkeutuisi hänen mailleen, hän todennäköisesti pitäisi sitä *epäoikeudenmukaisena* ja puolustaisi maitaan. Jos hän löytäisi vihollisensa kanssa molempia tyydyttävän *sopimuksen* tai yhteisen *kertomuksen* siitä miten asiat ovat, niin luottamusta voitaisiin alkaa kasvattaa uudelleen.

Nykyaikaisessa rahataloudessa tämä voisi olla esimerkiksi kertomus lamasta. Suuret yhteiset kertomukset kasvavat useimmiten median välityksellä. Jos mediassa puhutaan *toistuvasti* tulevasta lamasta tai epäilyttävistä sijoittajista, pikkuhiljaa tarpeeksi iso joukko menettää luottamuksensa ja alkaa säästämään. Jos tarpeeksi iso joukko pitää sijoittajien epäluotettavuutta epäoikeudenmukaisena, alkaa taistelu oikeuksista. *Yhteiseen kertomukseen* voitaisiin päätyä siten, että sijoittajat muuttaisivat kertomusta voitontavoitteistaan kaikille sopivaksi. Tai jättämällä sijoittamatta sijoittajat näyttäisivät kansalle laman, josta kansa taipuisi ymmärtämään, että sijoittajien olemassaolo on tärkeämpää kuin luulimmekaan. Tai vaikkapa uskomalla kertomukseen, että kaikesta huolimatta kuluttaminen on isänmaan velvollisuus

Rahataloudessa vilpillisyyttä on *tilinpidon perusperiaatteiden rikkominen*. Se peitetään mahdollisimman monimuitkasin järjestelmin. *Rangaistuksen uhka* vähentää itsekästä voitontavoittelua. Jos esimerkiksi valtio suostuu viime kädessä takaajaksi, pankkiiri voi käyttää tätä hyväkseen ja antaa liian hölläkätisesti lainoja.

Syventävät artikkelit

-> PÖRSSI JA LUOTTAMUS
-> VALTA JA LUOTTAMUS
-> POLITIIKKA JA LUOTTAMUS
-> PÄIVITTÄISPOLITIIKKA JA LUOTTAMUS

Uutiset

Mielipiteeni

Vaihdantatalous

Työn hedelmät jaettiin. Syntyi vaihdantatalous. Enää ei ollut tarvetta pärjätä yksin. Luotettiin, että naapurista sai perunoita, jos antoi vaihdossa mansikoita. Vaihdantataloudessa kysynnän ja tarjonnan on kohdattava, joten *tehdään toisille eikä* pelkästään *itselle.*

Vaihtaminen ei ollut aina helppoa. Viljankasvattaja halusi mansikoita, mansikoiden omistaja lastenhoitoa. Kuvan tapauksessa vilja pitäisi ensin vaihtaa perunaan, peruna lastenhoitoon ja sitten vasta lastenhoito mansikoihin. Jos vaihto ei tapahdu samanaikaisesti, jonkun on otettava velaksi, ja toisen annettava luotolla.

Vaihtaminen on kätevää perheen ja ystävien kesken. Se kasvattaa vuorovaikutusta, palveluksellisia velkasuhteita. Esimerkiksi vanhusten hoito oli läheisten velvollisuus, nyt se hoituu rahalla. Vaihtaminen ei lisää bruttokansantuotetta.

Syventävät artikkelit

-> VAIHDANTATALOUS JA PERHE
-> VAIHDANTATALOUS JA KRIISI
-> VAIHDANTATALOUS JA EKOLOGISUUS

Uutiset

Mielipiteeni

Rahatalous

Syntyi raha helpottamaan vaihtamista. *Raha perustuu luottamukseen, että sillä on arvoa vaihdantavälineenä. Se edellyttää rahalta vakautta.* Sitä, että kolikkoni on yhtä arvokas tänään kuin huomenna. Vakautta on, että rahaa on liikkeellä muuttumaton määrä suhteessa ostettavien hyödykkeiden määrään. Jos hyödykkeiden määrä lisääntyy, myös rahan määrän on lisäännyttävä. *Rahan määrä lisääntyy, kun joku ottaa lainaa.* Lainaa otetaan normaalioloissa enemmän, jos lainan korko on matala. Siksi korkokannan säätely on rahan vakauden ylläpidon eli rahapolitiikan tärkeimpiä tehtäviä. Se ei kuitenkaan ole itseisarvo, koska olematon *inflaatio (=rahan arvon nousu)* kasvattaa käytännössä työttömyyttä.

Vaihdantaväline voi olla mikä vain. Rahan kehitystä kolikoista numeroihin kirjanpidossa on ohjannut helppo kuljetettavuus. Vaihdanta on muuttunut rahan mukana kasvottomaksi. Omistajat, työntekijät ja kuluttajat eivät välttämättä kohtaa. Katso animaatiosta rahatalouden osa-alueet.

Raha on niin keskeinen osa vaihdantajärjestelmää, että sillä ongelmallisen paljon valtaa. Suurin osa ihmisistä käyttää rahaa käytännössä vain vaihdantavälineenä, eivätkä ole tietoisia rahaan vaikuttavista tekijöistä. Keitä ne ahneet sijoittajat ovat? Miten he eroavat normaalista kansalaisesta? Mitä on vilpillisyys rahamaailmassa? Mistä on hyötyä kaikille kansalaisille? JATKUU...

Syventävät artikkelit

-> KYSYNTÄ, TARJONTA JA OIKEUDENMUKAISUUS
-> SIJOITTAMINEN, SÄÄSTÄMINEN, INVESTOIMINEN JA KULUTTAMINEN
-> TUOTANTOTEKIJÄMARKKINAT

Uutiset

Mielipiteeni